

MARMI ERRANTI. I MARMI DI IASOS
PRESSO I MUSEI ARCHEOLOGICI DI ISTANBUL

GEZGİN TAŞLAR.
İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NDEKİ
IASOS MERMERLERİ

WANDERING MARBLES. MARBLES OF IASOS
AT THE ISTANBUL ARCHAEOLOGICAL MUSEUMS

AVRUPA
KÜLTÜR BAŞKENTİ
EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE

Kültür ve Turizm Bakanlığı

MARMI ERRANTI. I MARMI DI IASOS
PRESSO I MUSEI ARCHEOLOGICI DI ISTANBUL

GEZGİN TAŞLAR.
İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NDEKİ
IASOS MERMERLERİ

WANDERING MARBLES. MARBLES OF IASOS
AT THE ISTANBUL ARCHAEOLOGICAL MUSEUMS

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ
7.12.2010 - 4.7.2011

A cura di
Editörler
Edited by

Fede Berti, Roberta Fabiani, Zeynep Kızıltan, Massimo Nafissi

FONDAZIONE
CASSA RISPARMIO PERUGIA

Tutti i diritti riservati. Nessuna parte di questo libro può essere riprodotta, contenuta in un sistema di recupero o trasmessa in ogni forma e con ogni mezzo elettronico o meccanico, incluse le fotocopie, senza il permesso scritto dell'editore.

Her hakkı mahfuzdur. Bu yayının hiçbir bölümü kaydedilemez. Dipnot vermeden alıntı yapılamaz ve izin alınmadan elektronik, mekanik, fotokopi vb. yollarla kopya edilip yayınlanamaz

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any means, electronic or mechanical, including photocopy, without the permission of the publisher and author and proper citation.

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı

© 2010 Direzione dei Musei Archeologici di Istanbul
© 2010 İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü
© 2010 Directorate of Istanbul Archaeological Museums

Mega Basım Yayın Sanayi ve Ticaret
A.Ş. Cihangir Mah. Güvercin Cad.
No:3/1 Baha İş Merkezi A Blok
34310 Haramidere / İstanbul
Tel : +90 (212) 412 1700

ISBN: 978-605-88394-7-2

La mostra, patrocinata dal Ministro della Cultura e del Turismo, Ertuğrul Günay, e dall'Ambasciatore Italiano in Turchia Gianpaolo Scarante, è stata realizzata dall'Agenzia di Istanbul 2010 Capitale Europea della Cultura in collaborazione con i Musei Archeologici di Istanbul e la Missione Archeologica Italiana di Iasos

Bu sergi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Ertuğrul Günay ve Türkiye'deki İtalya Büyükelçisi Sayın Gianpaolo Scarante'nin himayelerinde, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Iasos İtalyan Arkeoloji Heyeti işbirliği ile düzenlenmiştir.

The exhibition is organized under the patronage of H.E. Mr. Ertuğrul Günay, the Minister of Culture and Tourism of Turkey and H.E. Mr. Gianpaolo Scarante, the Ambassador of Italy to the Republic of Turkey by the Istanbul 2010 European Capital of Culture Agency with the collaboration of the Istanbul Archaeological Museums and the Italian Archaeological Expedition to Iasos.

Con il sostegno di – Destekleriyle

Repubblica di Turchia Ministero degli Affari Esteri Turismo e della Cultura Direzione Generale dei Musei e dei Beni Culturali	Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
Ministero degli Affari Esteri italiano Direzione Generale per la Promozione e la Cooperazione Culturale	İtalya Dışişleri Bakanlığı Kültürel İşbirliği ve Tanıtım Genel Müdürlüğü
Università di Istanbul, Facoltà di Lettere Dipartimento di Storia Antica	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Çağ Tarihi Anabilim Dalı
Università degli Studi di Napoli Federico II Dipartimento di Discipline Storiche "Ettore Lepore"	II Napoli Federico Üniversitesi "Ettore Lepore" Tarih Disiplini Bölümü
Università degli Studi di Perugia Dipartimento di Scienze Storiche	Perugia Üniversitesi Tarih Bilimleri Bölümü
Università degli Studi di Torino Dipartimento di Scienze Antropologiche, Archeologiche e Storico Territoriali	Torino Üniversitesi Bölge Tarihi, Arkeolojik ve Antropolojik Bilimler Bölümü
Fondazione Cassa di Risparmio Perugia	Perugia Cassa di Risparmio Vakfı
Alexander von Humboldt Stiftung	Alexander von Humboldt Vakfı
Istituto di Cultura Italiano di Istanbul	İstanbul İtalyan Kültür Merkezi
Associazione Iasos di Caria	Karya Iasos Derneği

Comitato scientifico – Bilim komitesi

Zeynep Kızıltan, Şehrazat Karagöz
Musei Archeologici di Istanbul İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Fede Berti
Missione Archeologica Italiana di Iasos Iasos İtalyan Arkeoloji Heyeti

Roberta Fabiani
Alexander von Humboldt Stiftung Alexander von Humboldt Vakfı

Gianfranco Maddoli, Massimo Nafissi
Università di Perugia Perugia Üniversitesi
Dipartimento di Scienze Storiche Tarih Bilimleri Bölümü

Nicolò Masturzo
Università degli Studi di Torino Torino Üniversitesi
Dipartimento di Scienze Antropologiche, Bölge Tarihi, Arkeolojik ve Antropolojik
Archeologiche e Storico Territoriali Bilimler Bölümü

Raffaella Pierobon Benoit
Università degli Studi di Napoli Federico II Napoli Federico II Üniversitesi,
Dipartimento di Discipline Storiche “Ettore Lepore” Tarih Disiplini Bölümü
“Ettore Lepore”

Mustafa H. Sayar
Università di Istanbul, Facoltà di Lettere İstanbul Üniversitesi
Dipartimento di Storia Antica Edebiyat Fakültesi, Eski Çağ Tarihi
Anabilim Dalı

Progetto dell’allestimento – Yerleştirme projesi
Zeynep Kızıltan, Massimo Nafissi, Nicolò Masturzo

Grafica – Grafik
Stefano Daviddi, Nicolò Masturzo, Emine Tusavul

Segreteria – Sekreteryası
Gizem Dertürk

Restauro – Restorasyon
Ahmet Demirtaş, Yeliz Baydeniz

Testi dei pannelli illustrativi – Bilgi panoları metinleri
Fede Berti, Roberta Fabiani, Şehrazat Karagöz,
Massimo Nafissi, Nicolò Masturzo

Traduzioni – Çeviriler
Maureen Fant, Orla Mulholland, Tanju Şahan,
Giuliano Savarese, İnci Türkoğlu

Fotografie – Fotoğraflar
Coskun Aydın, Hadiye Cangökçe, Nicolò Masturzo,
Maurizio Molinari
Ricostruzioni grafiche – Grafik çalışmalar
Nicolò Masturzo

Organizzazione e movimentazione dei marmi – Mermerlerin taşınması ve yerleştirilmesi
Ahmet Demirtaş

Realizzazione allestimenti – Yapım (Prodüksiyon)
MİR Film Yapım-Basın-Yayın Halkla İlişkiler, Danışmanlık
Organizasyon Ltd.Şti.

Composizione – Yayına Hazırlayan
Nazan Atakanı, Nebahat Kurtali

Indice

Prefazione (<i>Şekib Avdagiç, Gianpaolo Scarante, Osman Murat Süslü</i>)	»	13
Introduzione (<i>Fede Berti, Zeynep Kızıltan</i>)	»	19
Iasos: una premessa storico-archeologica		
I. Profilo storico (<i>R. Fabiani</i>)	»	25
II. Cinquant'anni di scavi italiani a Iasos (<i>F. Berti</i>)	»	28
III. Da Iasos a Kıyıkışlacık: una storia da scrivere (<i>R. Pierobon Benoit</i>)	»	31
IV. Memoria e riscoperta (<i>G. Maddoli</i>)	»	34
I marmi iasei a Istanbul: la storia dalle pietre		
V. Gli Ecatomnidi e la Caria (<i>M. Nafissi</i>)	»	39
VI. L'élite e la polis: politica, evergetismo e onori (<i>R. Fabiani</i>)	»	42
VII. Il ginnasio in epoca ellenistico-romana (<i>M.H. Sayar</i>)	»	45
VIII. Marmi figurati di Iasos (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	48
Bibliografia selettiva		
Catalogo		
1. Base della statua di Aba figlia di Hyssaldomos, e poi dell'atleta T. Flavius Metrobios (<i>R. Fabiani, N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	55
2. Esedra dedicata ad Apollo <i>stephanephoros</i> da Phormion figlio di Exegestos (<i>R. Fabiani, N. Masturzo</i>)	»	58
3. Decreti onorari per stranieri incisi sulle pareti dell' <i>Apollonion</i> (<i>R. Fabiani</i>)	»	60
4. Base di statua con epigrafe onoraria per l'atleta T. Flavius Metrobios e graffiti a carattere agonistico (<i>N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	63
5. Architrave della <i>stoa</i> dei <i>presbyteroi</i> offerta dal ginnasiarca Sopatros figlio di Epikrates (<i>N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	66
6. Colonna con decreto onorario per il <i>paidonomos</i> C. Iulius Capito (<i>R. Fabiani</i>)	»	69
7. Colonna con graffiti a carattere agonistico (<i>M. Nafissi</i>)	»	72
8. Base di statua con epigrafe onoraria per il giovane defunto Theaitetos Leon figlio di Aristeas (<i>M. Nafissi</i>)	»	76
9. Base della statua dell'imperatrice Giulia Domna (<i>M. Nafissi</i>)	»	78
10. Statua femminile panneggiata (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	80
11. Statua femminile panneggiata (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	81
12. Sarcofago a ghirlande con coperchio (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	82
Concordanze e note	»	203
Bibliografia	»	205
Tavole	»	215

İçindekiler

Önsöz (<i>Şekib Avdagiç, Gianpaolo Scarante, Osman Murat Süslü</i>)	»	13
Giriş (<i>Fede Berti, Zeynep Kızıltan</i>)	»	19
İasos: Tarihsel ve arkeolojik bir sunum		
I. Tarihsel çerçeve (<i>R. Fabiani</i>)	»	85
II. İasos'ta İtalyan kazılarının elli yılı (<i>F. Berti</i>)	»	88
III. İasos'tan Kıyıkışlacık'a: Henüz yazılmamış bir tarih (<i>R. Pierobon Benoit</i>)	»	91
IV. Yazıtlar ve yeniden keşif (<i>G. Maddoli</i>)	»	94
İstanbul'daki İasos mermerleri: Taşlardan öğrenilen tarih		
V. Hekatomnidler ve Karia (<i>M. Nafissi</i>)	»	99
VI. Elitler ve <i>polis</i> : Politika, hayırseverlik ve onurlar (<i>R. Fabiani</i>)	»	102
VII. Hellenistik ve Roma devirlerinde gymnasion (<i>M. H. Sayar</i>)	»	105
VIII. İasos'un figürlü taşları (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	108
Seçme kaynakça		
Katalog		
1. Hyssaldomos'un kızı Aba'nın, daha sonra atlet T. Flavius Metrobios için kullanılan heykel kaidesi (<i>R. Fabiani, N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	115
2. Eksegestos oğlu Phormion tarafından Apollon <i>Stephanephoros</i> 'a sunulan eksedra (<i>R. Fabiani, N. Masturzo</i>)	»	118
3. Apollonion'un duvarlarından yabancılar için yazılmış onur dekretleri (<i>R. Fabiani</i>)	»	120
4. Atlet Titus Flavius Metrobios'u onurlandıran yazıtlı ve agonistik grafittili heykel kaidesi (<i>N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	123
5. Gymnasiarkhos Epikrates oğlu Sopatros tarafından sunulan <i>presbyteroi</i> stoası arşitravı (<i>N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	126
6. <i>Paidonomos</i> C. Iulius Capito'yu onurlandıran dekretli sütun (<i>R. Fabiani</i>)	»	129
7. Agonistik grafittili sütun (<i>M. Nafissi</i>)	»	132
8. Aristeas'ın genç yaşta vefat eden oğlu Theaitetos Leon'u onurlandıran yazıtlı heykel kaidesi (<i>M. Nafissi</i>)	»	136
9. İmparatoriçe Iulia Domna'nın heykel kaidesi (<i>M. Nafissi</i>)	»	138
10. Giyimli kadın heykeli (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	140
11. Giyimli kadın heykeli (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	141
12. Girlandlı lahit ve kapağı (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	142
Konkordans ve Notlar	»	203
Kaynakça	»	205
Levhalar	»	215

Contents

Foreword (<i>Şekib Avdagiç, Gianpaolo Scarante, Osman Murat Süslü</i>)	»	13
Introduction (<i>Fede Berti, Zeynep Kızıltan</i>)	»	19
Iasos: a historical and archaeological outline		
I. Historical profile (<i>R. Fabiani</i>)	»	145
II. Fifty years of Italian excavations at Iasos (<i>F. Berti</i>)	»	148
III. From Iasos to K1yıkışlacık: a history yet to be written (<i>R. Pierobon Benoit</i>)	»	151
IV. Memory and rediscovery (<i>G. Maddoli</i>)	»	154
Iasian marbles at Istanbul: history from the stones		
V. Gli Ecatomnidi e la Caria (<i>M. Nafissi</i>)	»	159
VI. The <i>élite</i> and the <i>polis</i> : politics, euergetism and honours (<i>R. Fabiani</i>)	»	162
VII. The Gymnasium during the Hellenistic and Roman periods (<i>M.H. Sayar</i>)	»	165
VIII. The figured marbles of Iasos (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	168
Select bibliography		
Catalogue		
1. Base for a statue of Aba daughter of Hyssaldomus and later for the athlete T. Flavius Metrobios (<i>R. Fabiani, N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	175
2. Exedra dedicated to Apollo <i>stephanephoros</i> by Phormion son of Exegestos (<i>R. Fabiani, N. Masturzo</i>)	»	178
3. Honorary decrees for foreigners inscribed on the walls of the <i>Apollonion</i> (<i>R. Fabiani</i>)	»	180
4. Statue base with inscription honouring the athlete T. Flavius Metrobios and agonistic graffiti (<i>N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	183
5. Statue base with inscription honouring the athlete T. Flavius Metrobios and agonistic graffiti (<i>N. Masturzo, M. Nafissi</i>)	»	186
6. Column with honorary decree for the <i>paidonomos</i> C. Iulius Capito (<i>R. Fabiani</i>)	»	189
7. Column with agonistic graffiti (<i>M. Nafissi</i>)	»	192
8. Statue base with honorary inscription for the deceased young man Theaitetos Leon son of Aristeia (<i>M. Nafissi</i>)	»	196
9. Base of statue of the empress Iulia Domna (<i>M. Nafissi</i>)	»	198
10. Draped female statue (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	200
11. Draped female statue (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	201
12. Garland sarcophagus with lid (<i>Ş. Karagöz</i>)	»	202
Concordances and notes	»	203
Bibliography	»	205
Plates	»	215

1. Base della statua di Aba figlia di Hyssaldomos, e poi dell'atleta T. Flavius Metrobios

(inv. 3274; tavv. XII-XIII)

A Istanbul è conservato il blocco finale destro di una base in calcare originariamente composta di più elementi. L'inventario del Museo lo registra come di provenienza ignota. Il blocco (h m 0,85, lung. m 1,098/1,10; largh. del dado m 0,96 max, m 0,824 minima) è iscritto su due lati. Le due iscrizioni (A, B) risalgono a due momenti diversi, e a due diverse fasi d'impiego della base.

Edizioni: Robert 1945, 100 tav. VII (A). Inedita (B).

A.

Αβα Υσσαλδωμου

«Aba figlia di Hyssaldomos».

h lettere: cm 2 circa (*omicron* cm 1,5).

B.

[Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος Τ. Φλάου]-
ον Δημητρίο[υ υἱὸν Κυρ. Μη]-
τρόβιον νικῆσ[αντα ἀνδρῶν]
4 δόλιχον τὰ ἐν Ἑ[ώμῃ Καπετώ]-
λαια πρῶτον ἀνθρ[ώπων καὶ]
[τὴν π]ερίοδον νικ[ήσαντα]
[πρῶτον Ἰασέων - - - - -]
[- - - - -]
[- - - - -]

«Il consiglio e il popolo (onorarono con il suo ritratto) Titus Flavius Metrobios, figlio di Demetrios, della tribù Quirina, primo vincitore assoluto della corsa lunga nella categoria degli adulti ai giochi Capitolini di Roma, e primo degli Iasei ad aver ottenuto vittorie in tutti i giochi del circuito dei grandi agoni - - - - -».

h lettere: cm 3 ca. Interlinea: cm 2.

(*Roberta Fabiani, Massimo Nafissi*)

Nella prima fase, verso la metà del IV sec. a.C., il blocco era disposto come attualmente, con la fronte sul lato lungo, quello con l'iscrizione A. La

superficie superiore mostra le cavità per l'alloggiamento di una statua in bronzo, evidentemente della donna il cui nome è iscritto in A. Successivamente, poco dopo l'89 d.C., il blocco fu rovesciato e sul lato breve, che divenne la fronte del monumento, fu incisa l'iscrizione B, che oggi appare capovolta. La statua cui si riferisce questa seconda iscrizione era eretta probabilmente su un plinto posto sulla superficie che oggi poggia sul terreno. Le modanature inferiori sono state asportate, verosimilmente in quell'occasione, in maniera grossolana.

(*Nicolò Masturzo*)

Del blocco qui presentato si ignoravano fino a poco tempo fa la provenienza e la destinazione. Oggi sappiamo che esso proviene da Iasos e che faceva parte di un grande monumento per gli Ecatomnidi. La famiglia degli Ecatomnidi ha governato la regione di Iasos, la Caria, quasi ininterrottamente per una settantina d'anni a partire dal 392 a.C. ca., prima in nome del re persiano e poi, per breve tempo, di Alessandro Magno. Portavano il titolo persiano di satrapi. Aba, il personaggio menzionato nel testo A, era la sorella del primo satrapo di Caria, Hekatomnos, da cui la dinastia ha preso il nome (v. V).

La provenienza da Iasos del blocco qui presentato è resa certa dall'iscrizione inedita B, che onora T. Flavius Metrobios, un atleta di Iasos per il quale fu eretto anche il monumento nr. 4 (cui si rimanda per ulteriori informazioni su di lui). A Iasos, nel 2005, durante gli scavi condotti da Fede Berti nel portico ovest dell'*agora*, è stata rinvenuta una grande base con un epigramma in onore di Idrieus, satrapo di Caria dal 351 al 344 a. C. Il blocco di Iasos costituiva un elemento intermedio di una base composta di almeno altri due. La pietra a Istanbul e questo blocco ora scoperto a Iasos appartengono a un medesimo monumento: lo provano l'identità delle modanature, delle dimensioni e della grafia, e lo conferma il contenuto delle rispettive iscrizioni. L'intero monumento verrà pubblicato in un prossimo fascicolo de *La Parola del Passato* da F. Berti, G. Maddoli, N. Masturzo e M. Nafissi.

L'epigramma di Iasos loda così gli Ecatomnidi e Idrieus:

«Promuovendo la crescita della città, i re per primi resero illustri | gli Iasei agli occhi dei mortali nella buona fortuna. | Salvato il potere ereditario Idrieus, il figlio di Hekatomnos, | da terribili sofferenze li condusse al buon ordine della legge.»

L'iscrizione insiste sui meriti di tutti i satrapi di Caria, a cominciare da Hekatomnos, e in particolare su quelli di suo figlio Idrieus, all'epoca del quale evidentemente la città, riconoscente, volle erigere il gruppo statuario. Il testo sottolinea il tema della continuità dinastica e si adatta molto bene a un gruppo familiare, che doveva essere eretto sulla grande base. Con Idrieus doveva

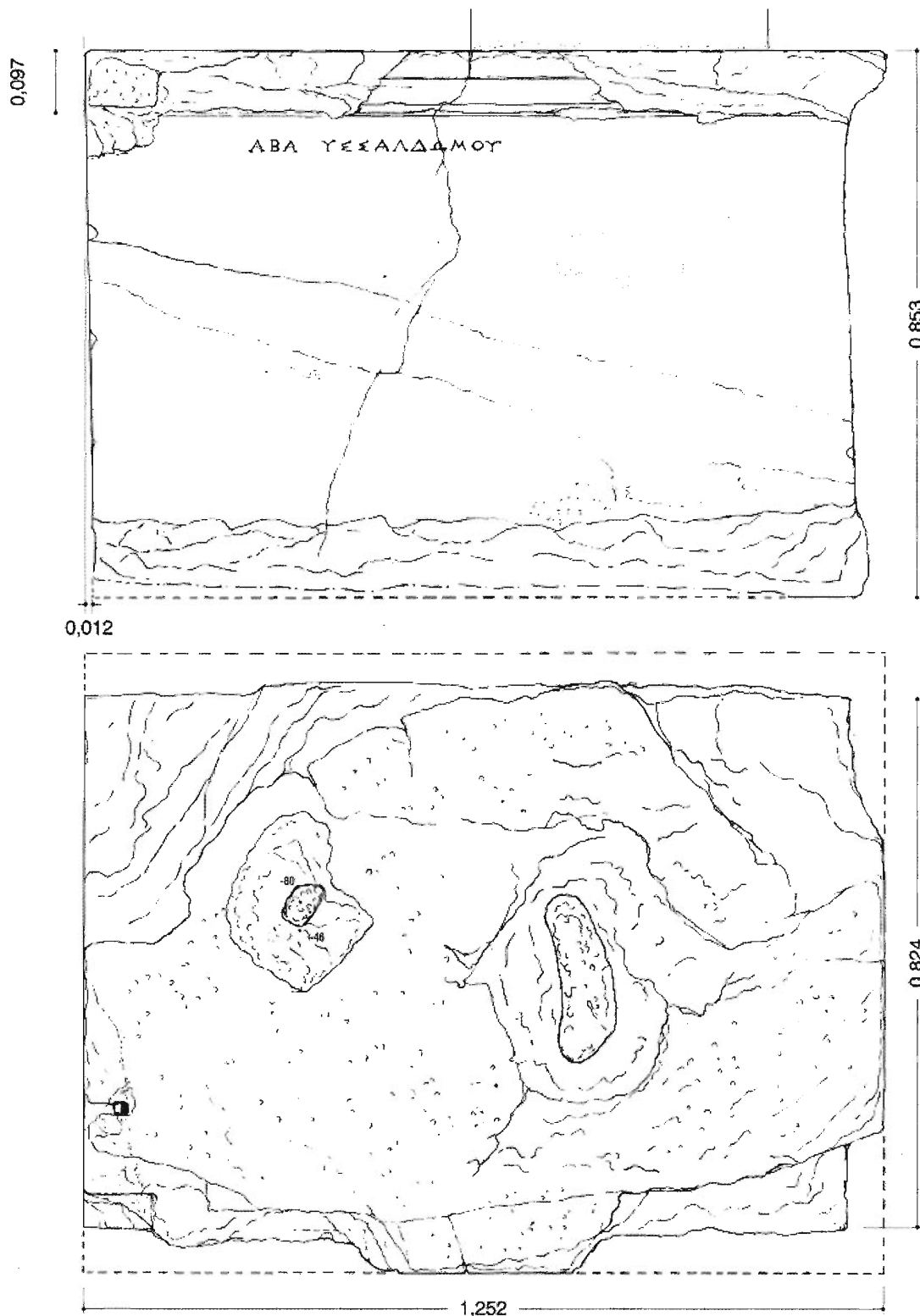

Fig. 7 – Fronte e piano superiore della base (disegno di Nicolò Masturzo)

essere certamente il padre, Hekatomnos figlio di Hyssaldomos. Il testo A ci informa poi che sul monumento doveva trovarsi anche la statua di una Aba, figlia anch'essa di Hyssaldomos. Poiché la presenza di una zia sul monumento è difficile da spiegare, il ricongiungimento delle due basi permette di desumere un dato storico finora ignorato. Era noto che la famiglia contraeva matrimoni fra fratelli: Mausolo, il maggiore fra i figli di Hekatomnos, sposò la sorella Artemisia e Idrieus prese in moglie Ada: sembra ora probabile che anche il padre, Hekatomnos, avesse sposato una propria sorella, figlia come lui di Hyssaldomos. Aba è dunque presente sul monumento come madre di Idrieus.

Notevole è, nell'epigramma di Iasos, l'uso del termine re (*basileis*) per indicare i satrapi, finora attestato solo in testi letterari, uno solo dei quali contemporaneo: una commedia attica perduta menzionava «il figlio del re dei Cari» (Epig. fr. 6 K.-A.). A differenza di «satrapo», un termine straniero che evocava la subordinazione al potere dispotico del re di Persia e l'obbligo di versare il tributo, *basileus* richiamava la tradizione greca e si prestava a definire il potere degli Ecatomnidi come benevolo e legittimamente radicato in seno alla comunità etnica caria, alla quale Iasos in epoca ecatomnide si ascrisse (Debord – Varinlioglu 2001, nr. 90).

Gli Ecatomnidi furono fra i primi personaggi nell'area di cultura greca a essere frequentemente rappresentati in ritratto in più luoghi, non solo nelle città soggette al loro potere di satrapi, ma anche al di fuori dell'Asia Minore: i Milesi, in particolare, avevano dedicato i ritratti di Idrieus e Ada a Delfi (FD III.4, 176; cf. Löhr 2000, nr. 134). Le due statue erette a Kaunos a Hekatomnos e a Mausolo su due basi diverse, ma gemelle, sembrano aver sottolineato, come il grande monumento di Iasos, la continuità del potere fra le diverse generazioni (*I.Kaunos* 47-8; Hekatomnos aveva una statua anche a Mylasa: *I.Mylasa* 2,5-6 = Rhodes – Osborne 2003, 56,21-2). Statue di Mausolo e Artemisia furono erette a Erythrai (*I.Erythrai* 8 = Rhodes – Osborne 2003, 56), e di recente è stato scoperto un gruppo a Herakleia al Latmos, testimoniato da un frammento di base per due statue di Ecatomnidi (Peschlow 2005, 8-9 tav. 98). Le statue fin qui ricordate sono note solo per via epigrafica, ma delle figure dei satrapi di Caria si conserva una traccia impressionante, indelebile nella nostra memoria, grazie soprattutto alle celebri statue del Mausoleo di Halikarnassos, in particolare quelle conservate al British Museum e note con il nome arbitrario di Mausolo e Artemisia (Waywell 1978). Idrieus e Ada sono inoltre raffigurati ai lati di Zeus in un piccolo rilievo da Tegea (Waywell 1993 e Löhr 2000, nr. 131).

(Massimo Nafissi)

2. Esedra dedicata ad Apollo *stephanephoros* da Phormion figlio di Exegestos

(inv. 3281; tavv. XIV-XV)

I due blocchi con la dedica di Phormion costituivano gli elementi terminali di un monumento a esedra. Si chiamano convenzionalmente esedre delle strutture a pianta di forma semicircolare o a Π poste in luoghi pubblici che potevano sorreggere statue ed erano fornite di sedile sul lato interno; il lato aperto era di fatto la fronte del monumento.

I blocchi simmetrici sono di dimensioni leggermente diverse: inv. 3281' (iscrizione A) lungh. m 1,28, largh. m 0,84, h m 0,71; inv. 3281'' (iscrizione B) lungh. m 1,22, largh. m 0,82, h m 0,705. La loro curvatura consente di ricostruire un'esedra semicircolare di ampie dimensioni: aveva un diametro interno di circa m 3 e una larghezza sulla fronte di circa m 4,5; l'altezza è di m 0,71. Doveva essere composta in origine di cinque o sei elementi, comprese le due ante terminali conservate, e stare su una piattaforma composta da almeno un gradino. Le ante sono segnate sul lato esterno da due eleganti lesene rastremate, che provocano anche una maggiore sporgenza delle cornici superiore ed inferiore rispetto al resto del perimetro. Le cornici sono per la maggior parte conservate. Nel lato interno una superficie grossolanamente lavorata (*anathyrosis*) indica l'appoggio dei blocchi che dovevano formare la seduta.

In corrispondenza delle ante erano le statue bronzee del dedicante e di suo padre realizzate con dimensioni al vero: sulla superficie superiore restano gli incassi per l'alloggiamento dei piedi, lunghi m 0,265-0,270. Alle estremità erano incise sul dado le due iscrizioni dedicatorie, a sinistra e destra rispetto al lato concavo dell'esedra (rispettivamente A e B). La seconda iscrizione è completata dalla firma dello scultore. La disposizione delle statue e la dedica ad Apollo suggeriscono la possibilità che al centro del piedistallo semicircolare potesse trovarsi un'immagine di quella divinità. E in quel caso Phormion e suo padre potevano entrare in uno stretto ma rispettoso rapporto col dio grazie a questa disposizione visivamente suggestiva.

Il monumento è databile poco dopo la metà del III secolo a.C. (v. il commento storico).

(Nicolò Masturzo)

Edizioni: *I.Iasos* 224 (A). Reinach 1893, 186 nr. 30; *I.Iasos* 225 (B).

A.

Φορμίῳν Ἐξηγέστου *vacat*
στεφανηφορήσας Ἀπόλλωνι *vacat*

«Phormion figlio di Exegestos, che ha ricoperto la carica di stefaneforo, ad Apollo».

h lettere: cm 1,5-1,7. Interlinea: cm 1.

B.

Φορμίῳν Ἐξηγέστου ἀνέθηκεν
τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς Ἀπόλλωνι
στεφανηφόρῳ *vacat*
vacat

Ἡράκλειτος Θόαντος Ἰασεὺς ἐποίησε

«Phormion figlio di Exegestos dedicò ad Apollo stefaneforo il ritratto del padre. Lo iaseo Herakleitos figlio di Thoas ne fu autore».

ll. 1-3: h lettere cm 2; interlinea cm 1. l. 4: h lettere cm 1,7.

Lo stefaneforo era a Iasos l'eponimo, ovvero i singoli anni erano individuati in città grazie al nome degli stefanefori di volta in volta in carica. Il termine fa riferimento all'onore di portare la corona (*stephane*), che era segno distintivo della carica eponimica. Talora la stefaneforia eponimica era legata a una divinità, ma l'esatta natura di questo nesso non è chiara. A Iasos la carica era connessa ad Artemide (*I.Iasos* 248, 4-7, cf. 92, 5-9), e Artemide Astias era in effetti la massima divinità cittadina (Angiolillo 2004, 161-82). Non è certo, comunque, che lo stefaneforo fosse il sacerdote della divinità poliade; una testimonianza in particolare induce a escluderlo: uno stesso cittadino vanta di essere stato sia stefaneforo che sacerdote di Artemide Astias (*I.Iasos* 92).

La stefaneforia era una carica altamente onorifica che comportava un pesante impegno finanziario. Proprio per questo fra il III e il II sec. a.C. essa fu spesso affidata ad Apollo, alla cassa del cui santuario si attingeva in tali casi per le spese do-

vute: *stephanephoros* non è dunque qui un'epiclesi divina (cf. p.es. *I.Iasos* 36; 39; 160; 163; 164; altra documentazione in Crowther 1990, 143-151; casi analoghi di eponimi 'divini' sono ben noti in molte città del mondo ellenistico-romano). Il testo lascia intendere che Phormion fece erigere l'edera dopo il suo incarico, mentre Apollo ricopriva la stefaneforia. Un'iscrizione databile poco dopo la metà del III sec. a.C. fornisce l'indicazione essenziale per la datazione del monumento, perché attesta che il dio fu stefaneforo almeno quattro volte dopo Phormion (Maddoli 2007, nr. 22, 1-2). Allo stato attuale delle nostre conoscenze, sembra che allora per la prima volta Iasos si fosse trovata così a lungo nell'impossibilità di trovare un cittadino disposto a farsi carico degli impegni economici della stefaneforia; con la sua dedica Phormion intendeva forse sottolineare il proprio generoso attaccamento

ai valori cittadini. A questo scopo egli eresse orgogliosamente un monumento alla propria famiglia nella forma dell'edera, spesso usata per gruppi familiari (v. von Thüngen 1994; cf. Löhr 2000, 179-80).

Il santuario di Apollo in città, da cui verosimilmente viene il monumento, non è identificato con certezza (per un'ipotesi di localizzazione v. Berti 2005-6 / 2006-7, 135-51), anche se il tempio di Apollo è testimoniato per via epigrafica, in quanto su di esso vennero incisi numerosi decreti cittadini a noi noti (Maddoli 2007, 242-3, cf. qui nr. 3C, 8-9 e tav. XVI).

Dello scultore iaseo Herakleitos figlio di Thoas ci resta purtroppo soltanto questa firma, che comunque è un documento interessante della cultura artistica locale d'epoca ellenistica.

(Roberta Fabiani)

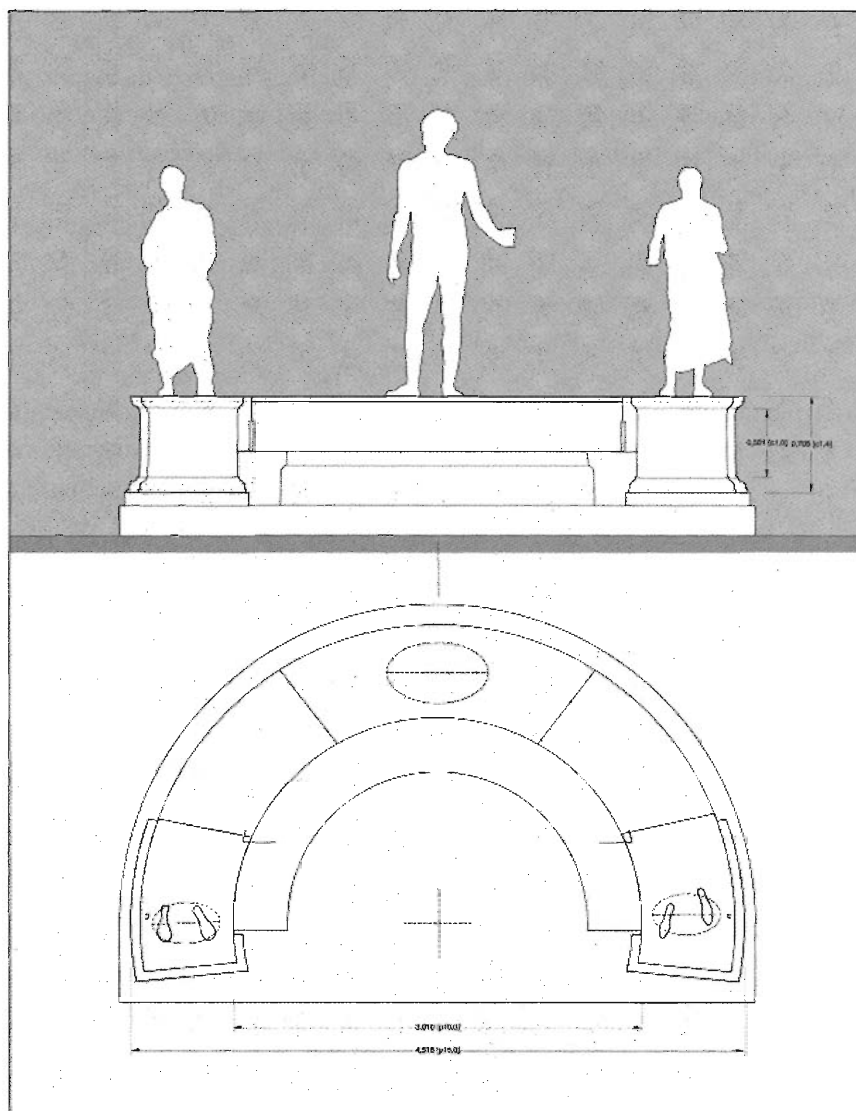

Fig. 8 – Ricostruzione dell'edera di Phormion (disegno di Nicolò Masturzo)

3. Decreti onorari per stranieri sulle pareti dell'Apollonion

(inv. 3092; tav. XVII)

Il blocco calcareo (lunghezza m 0,833, larghezza massima conservata m 0,25, altezza m 0,552) era posto in opera all'angolo di una struttura muraria e conserva 4 decreti di Iasos, tre sulla fronte (iscr. A, B, C) e uno sul lato destro (iscr. D). Sul lato superiore presenta due fori per perni e i resti di un alloggiamento per grappa, elementi che servivano ad allacciarlo alla struttura muraria in cui era inserito. L'angolo destro è perduto per tutta l'altezza della pietra. La fronte è interessata da evidenti distacchi della superficie lapidea e il lato destro è conservato in maniera molto parziale.

Fine IV-inizio III secolo a.C.

Edizioni: Hicks 1888, 340-1 nr. 2, *I.Iasos* 54 (A); Hicks 1888, 340-1 nr. 3, *I.Iasos* 47 (B); Hicks 1888, 340-1 nr. 4, *I.Iasos* 42 (C); *I.Iasos* 60, cf. Habicht 1999, 24-25 (= *SEG* 49,1428) (D).

A.

Μηνὸς Ἀφροδισιῶνος· ἐπὶ στεφανηφόρου
Ἀπολλοφάνευσ τοῦ Ἀπολλᾶ· ἕκτη ἰστα-
μένου·
Ξένων Ἀφθονήτου ἐπεστάτει, Πανταλέων
4 Κλεανδρίδα εἶπεν· ἐπειδὴ Θεουκλῆς Θερ-
σί[[τ]]ου
Μελίβοιεύς καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐστὶν περὶ
τὴν
πόλιν τὴν Ἰασέων καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις
τῶν πολιτῶν εἰς Μελίβοιαν προθύμως
ὑπη-
8 ρετῆ, δεδόχθαι τῶν δήμων· Θεουκλῆν Θερ-
σίου
εἶναι πρόξενον Ἰασέων· δεδόσθαι δὲ αὐτῶν
καὶ ἀτέλειαν ὧν ἡ πόλις κυρία ἐστὶν καὶ
ἔσπλουν καὶ
ἔκπλουν καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ
ἀσυλεῖ καὶ
12 ἀσπονδεῖ· εἶναι δὲ αὐτῶν καὶ προεδρίην
ἐ<ν> τοῖς ἀγῶσιν· ἀνα-
γράψαι δὲ αὐτὸν καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους
προξένους.

1. 4: il confronto con la l. 8 mostra che *tau* è stato volontariamente eraso.

«Nel mese di Aphrodision dell'anno in cui era stefaneforo Apollophanes figlio di Apollas, nel sesto giorno, presiedeva (l'assemblea) Xenon figlio di Aphthonetos, Pantaleon figlio di Kleandridas disse: poiché Theukles figlio di Thersios di Meliboia è uomo eccellente e benemerito nei riguardi della città degli Iasei e si prende cura con solerzia dei cittadini che giungono a Meliboia, piaccia al popolo che Theukles figlio di Thersios sia prosseno degli Iasei; gli si conceda l'esenzione dalle tasse di competenza della città e il diritto di entrata e uscita dal porto sia in tempo di pace che in tempo di guerra, immune da rappresaglia e anche in assenza di tregue; gli si conceda anche la prima fila negli agoni; lo si iscriva come gli altri prosseni».

h lettere cm 1,1-1,2; *omicron* cm 0,9. Interlinea cm 0,5-0,6.

B.

Ἐπὶ στεφανηφόρου Ἱεροκλέους τοῦ
Βρυάξιος, μηνὸς Ἀφροδισιῶνος ἕκτη
ἰσταμένου· Ἀρχέλοχος Συμμάχου ἐπεσ-
τάτει· ἔδοξεν τῆν βουλῆν καὶ τῶν δήμων·
πρυτάνεων γνώμη· Μελησίαι Στρομβίχου
δεδόσθαι πολιτείαν αὐτῶν τε καὶ
ἐγγόνους, καὶ κατατάξαι αὐτὸν εἰς φυλὴν
καὶ πατριήν· ἀναγράψαι δὲ
τὸ ψήφισμα τοὺς νεωποίας. *vacat*
vacat

«Nell'anno in cui era stefaneforo Hierokles figlio di Bryaxis, nel sesto giorno del mese di Aphrodision, presiedeva (l'assemblea) Archelochos figlio di Symmachos, il consiglio e il popolo decretarono; proposta dei pritari: sia data la cittadinanza a Melesias figlio di Strombichos, a lui in persona e ai suoi discendenti, e lo si arruoli in una tribù e in una *patria*; i *neopoiai* facciano iscrivere il decreto».

h lettere cm 1,2 ca. (*omicron* cm 1); interlinea cm 0,7-0,8.

- C.
- Μηνὸς Ἀδωνιῶνος· ἐπὶ στεφανηφόρου Ἀνδρονικίδου τοῦ Ἰσοδίκου, γραμματέως δὲ Κλεανδρίδα τοῦ Κλεάνδρου· ἕκτι ἰσταμένου· Φορμίων Μελάνθου ἐπεστάτει· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῶι δήμῳ· Δημείας Ἀριστέως εἶπεν· ἐπειδὴ Γλαῦκος καὶ
- 4 Ἀριστόνικος Θεοπρόπου Ἀθηναῖοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἰσιν περὶ τὴν πόλιν τὴν Ἰασέων καὶ προθύμως ὑπηρετοῦσιν τοῖς ἐντυγχάνουσιν Ἰασέων, εἶναι αὐτοὺς καὶ ἐγγόνους προξένους καὶ εὐεργέτας Ἰασέων· δεδόσθαι δὲ αὐτοῖς πολιτείαν καὶ ἀτέλειαν καὶ προεδρίην ἐν τοῖς ἀγῶσιν καὶ ἔσπλουν καὶ ἔκπλουν καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ
- 8 ἐμ πολέμῳ ἀσυλεῖ καὶ ἀσπονδεῖ· τὸ δὲ ψήφισμα ἀναγράψαι τοὺς νεωποίας εἰς τὸ Ἀπολλώνιον. *vacat*

vacat

«Nel mese di Adonion dell'anno in cui era stefaneforo Andronikides figlio di Isodikos ed era segretario Kleandridas figlio di Kleandros, nel sesto giorno; presiedeva (l'assemblea) Phormion figlio di Melanthos, il consiglio e il popolo deliberarono, Demeas figlio di Aristeus disse: poiché Glaukos e Aristonikos figli di Theopropos di Atene sono uomini eccellenti e benemeriti nei riguardi della città degli Iasei e soccorrono premurosamente qualunque iaseo gli si presenti, siano prosseni e benefattori degli Iasei; gli sia data anche la cittadinanza e l'esenzione dalle tasse e un seggio in prima fila negli agoni e il diritto di entrata e di uscita dal porto sia in tempo di pace che in tempo di guerra, immuni da rappresaglia e anche in assenza di tregue; i *neopoiai* facciano incidere il decreto sull'*Apollonion*».

h lettere cm 0,8-1; interlinea cm 0,5-0,6.

- D.
- [Ε]πὶ στεφανη[φόρου Ἀνδρονικίδου]
[τ]οῦ Ἰσοδίκου· μ[ηνὸς Ἀδωνιῶνος]
[ἕ]κτι ἰσταμ[ένου· Κλεανδρίδας]
4 [Κλ]εάνδρου ἐ[γ]ραμματέυεν, Φορμίων]
[Με]λάνθου ἐπ[ε]στάτει· ἔδοξεν τῇ]
[βου]λῇ καὶ τῶι [δ]ήμῳ· πρυτάνεων]
[γ]νώμη· ἐπειδ[ὴ] - - - - -]

- 8 [Μ]ακεδῶν ἐξ Α[- - - - ἀνὴρ καλὸς]
[κἀ]γαθὸς ἐστίν [περὶ τὴν πόλιν τὴν]
[Ἰα]σέων καὶ προ[ο]θύμως ὑπηρετεῖ τοῖς]
[ἀεὶ ἀ]φικνουμέ[νοις Ἰασέων, ἐπινηῆσθαι]
[αὐτ]ὸν ὑπὸ το[ῦ δήμου τοῦ Ἰασέων]
[καὶ εἶ]ναι αὐτ[ὸν καὶ ἐγγόνους προξένους]
[καὶ εὐ]εργέτ[ας τῆς πόλεως τῆς Ἰασέων].
[δεδόσθ]αι [δὲ αὐτῶι καὶ πολιτείαν καὶ]
[προεδρί]ην ἐν [τοῖς ἀγῶσιν καὶ ἔσπλουν]
[καὶ ἔκπ]λουν κ[αὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν]
[πολέ]μῳ ἀσυ[λεῖ καὶ ἀσπονδεῖ].
[ἀνα]γράψαι δ[ὲ τὸ ψήφισμα τοὺς]
20 [νεωποι]ας εἰς τ[ὸ Ἀπολλώνιον].

«Nell'anno in cui era stefaneforo Andronikides figlio di Isodikos, nel sesto giorno del mese di Adonion; era segretario Kleandridas figlio di Kleandros; presiedeva (l'assemblea) Phormion figlio di Melanthos, il consiglio e il popolo deliberarono, proposta dei pritani: poiché - - - figlio di - - - Macedone di A - - - è uomo eccellente e benemerito nei riguardi della città degli Iasei e si prende cura con solerzia di tutti gli Iasei che giungono, sia lodato dal popolo degli Iasei, lui e i discendenti siano prosseni e benefattori della città degli Iasei; gli sia data anche la cittadinanza, la prima fila negli agoni, il diritto di entrata e di uscita dal porto sia in tempo di pace che in tempo di guerra, immune da rappresaglia e anche in assenza di tregue; i *neopoiai* facciano incidere il decreto sull'*Apollonion*».

h lettere cm 1,3; *omicron* cm 0,8; interlinea cm 0,5 ca.

I decreti onorari, quali i testi qui presentati, sono il mezzo con il quale le città greche testimoniano la propria gratitudine a individui che nei modi più vari le hanno beneficate, sia che si tratti, come in questo caso, di forestieri che di cittadini (per l'evoluzione di questi documenti v. VI; Fabiani, in preparazione).

Essi sono una fonte di informazioni preziosa. Dal prescritto (la parte iniziale, che contiene la datazione del testo: magistrato eponimo, su cui v. nr. 2, mese, giorno) si è potuto desumere che l'assemblea cittadina si incontrava il sesto giorno di ogni mese. Le riunioni erano verbalizzate dal segretario del consiglio (*boule*) ed erano presiedute da un *epistates* («presidente»), membro del collegio dei pritani, una delle più importanti magistrature

cittadine. La proposta di decreto poteva nascere sia dall'iniziativa di individui di cui si ricorda il nome (A, C) – e che appartenevano certamente alla *boule* – sia da quella dei pritani stessi (B, D) o di altri ufficiali cittadini; dopo la metà del III secolo a.C. ogni proposta, sia che nascesse dall'iniziativa di privati che di magistrati, prima di giungere in assemblea doveva essere preventivamente approvata proprio dai pritani, che poi la sottoponevano al consiglio (Fabiani, in stampa 1). Il prescritto è generalmente seguito dalla motivazione degli onori (B costituisce un'eccezione), che nei casi qui presentati sembrano essere azioni concrete di sostegno nei confronti di Iasei giunti nelle città degli onorati. Subito dopo viene la sezione che contiene le decisioni vere e proprie. L'assemblea poteva deliberare diversi tipi di riconoscimenti, i più frequenti dei quali erano il titolo di benefattore, di prosseno (titolo attribuito da una *polis* a un forestiero che nella

propria patria svolge la funzione di console per coloro che provengono dalla città che gli ha conferito il titolo stesso: in A Theukles è prosseno di Iasos nella sua città, Meliboia), l'assegnazione del diritto di cittadinanza – qui vi si connette esplicitamente l'arruolamento nelle suddivisioni civiche, che a Iasos sono la *phyle* («tribù») e la *patria* («stirpe») –, il privilegio di godere di un seggio di prima fila negli agoni di Iasos, e poi due privilegi di grande utilità soprattutto per i commercianti, l'esenzione dalle tasse di competenza della *polis* e il diritto di entrata e uscita dal porto con la garanzia della protezione e dell'immunità da qualunque genere di aggressione e in qualunque circostanza sia per l'onorato che per i suoi beni.

Per i luoghi di esposizione dei decreti a Iasos (in questo caso un tempio, l'*Apollonion*: nr. 2) v. VI; per gli ufficiali chiamati *neopoiiai* v. I.

(Roberta Fabiani)

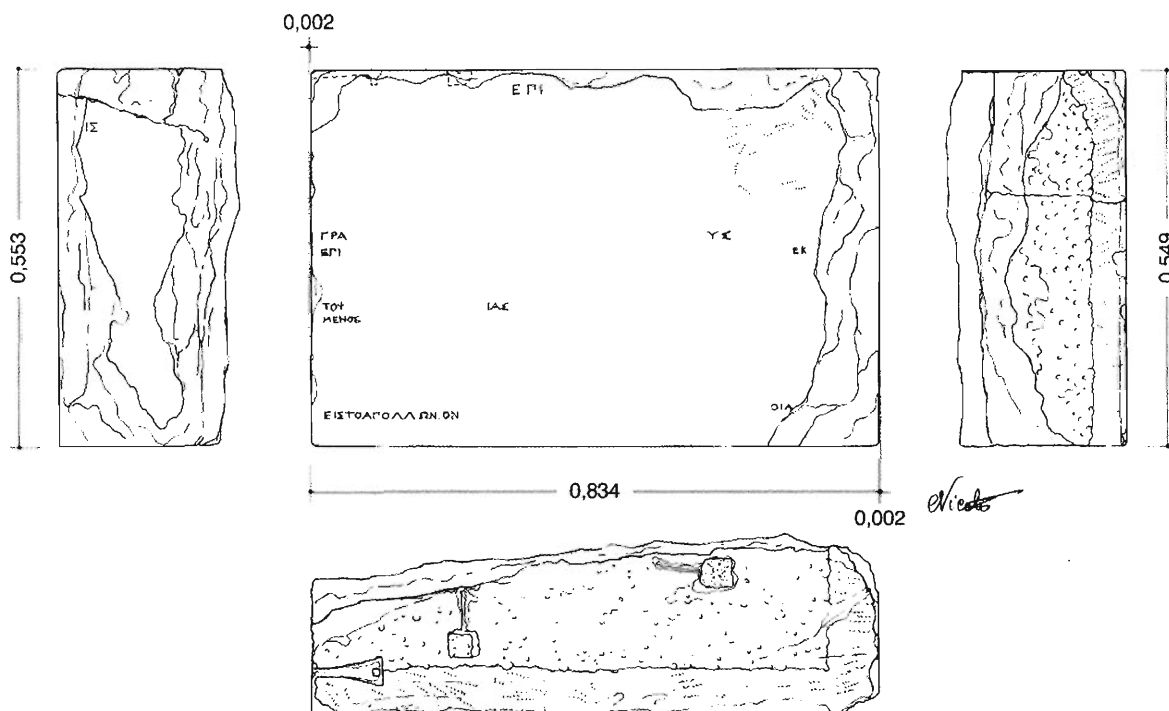

Fig. 9 – Lato destro, frontale, sinistro e superiore del blocco iscritto (disegno di Nicolò Masturzo).

4. Base di statua con epigrafe onoraria per l'atleta T. Flavius Metrobios e graffiti a carattere agonistico

(inv. 3273; tavv. XVIII-XIX)

La base in calcare grigiastro (lunghezza m 0,72, larghezza m 1,365, altezza m 0,774) porta sul lato breve l'iscrizione principale (A) per l'atleta T. Flavius Metrobios, mentre le altre iscrizioni (B-E) sono graffite sulle modanature.

Edizioni: Robert 1969, 1483 n. 1; Habicht 1998, 311-6 (= *SEG* 48, 1333; *BE* 1999, 486; *AE* 1998, 1369) (A). Inedite (B-E).

A.

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ γ[ε]-
[ρ]ουσία ἐτίμησαν Ἱ. Φλάουιον
[Δ]ημητρίου υἱὸν Κυρῶ Μητρόβιον
4 [v]ικῆ[σα]ντα ἀνδρῶν δόλιχον τὰ ἐν
Ῥώμῃ Καπετώλεια πρῶτον ἀνθρώ-
πων || rasura fino alla fine ||
|| rasura dell'intera linea ||
8 || rasura || καὶ τὴν περίοδον
νικήσαντα πρῶτον Ἰασέων καὶ τὴν ἐξ
Ἄργους ἀσπίδα καὶ τὰ κοινὰ τῆς Ἀσίας
πάντα καὶ τοὺς ἄλλους ἀγῶνας πάν-
τας *vac.* ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδρείας
vacat (cm 6)

«Il consiglio e il popolo e il senato onorarono per la sua virtù virile Titus Flavius Metrobios, figlio di Demetrios, della tribù Quirina, primo vincitore assoluto della corsa lunga nella categoria degli adulti ai giochi Capitolini di Roma [-----] e primo degli Iasei ad aver ottenuto vittorie in tutti i giochi del circuito dei grandi agoni e vincitore anche dello Scudo di Argo e di tutti gli agoni provinciali d'Asia e di tutti gli altri giochi».

Iscrizione incisa sulla fronte del monumento. h lettere cm 2,1-2,7; interlinea cm 0,7.

B.

νίκη Αἰνέου (?) τοῦ Εὐπολέμου

«Vittoria di Aineas figlio di Eupolemos!».

Leggera incisione sulla gola rovescia della modanatura inferiore, sul lato posteriore del monumento h lettere cm 2,5-3. νίκη è scritto in caratteri più piccoli.

C.

νίκ[η - - -]
«Vittoria [- - -]».

Iscrizione graffita sulla parte sinistra della fascia di coronamento posteriore. h lettere cm 2,3-2,4.

D.

[v]ίκη Σώσου
«Vittoria di Sosos!».

Graffito piuttosto profondo sull'ovolo liscio della cornice superiore sul lato sinistro del monumento. h lettere cm 1,7-2,4.

E.

Πρωτογ[]

Graffito piuttosto profondo sull'ovolo liscio della cornice superiore sul lato sinistro del monumento. h lettere cm 3.

(Massimo Nafissi)

Il piedistallo potrebbe essere stata appositamente realizzato per il monumento in onore dello stesso Metrobios, ma il diverso orientamento dell'epigrafe onoraria rispetto alle statue fa pensare che sia stata riadoperata una base preesistente. Il piedistallo è stato concepito, infatti, per due statue maschili affiancate volte frontalmente secondo il lato lungo, sul quale tuttavia non pare sia mai stata incisa un'iscrizione. Esse erano realizzate in bronzo a grandezza naturale, come è indicato dalle tracce dell'appoggio dei piedi. Il profilo delle modanature della base, tendenti a una certa schematizzazione delle curve, può far risalire fino al tardo periodo ellenistico (II-I secolo a. C) la realizzazione di questo primo gruppo scultoreo.

Quando, a seguito delle clamorose vittorie atletiche di T. Flavius Metrobios, gli Iasei decisero di dedicare un monumento al loro concittadino, avrebbero riutilizzato il piedistallo, rimuovendo le due vecchie statue bronzee. A questa seconda fase di utilizzazione della base si deve forse l'asportazione della modanatura inferiore sui lati lunghi. La statua dell'atleta, presumibilmente volta verso la

fronte, sarebbe stata allora innalzata su un blocco di coronamento oggi perduto. Quest'operazione potrebbe essere stata suggerita da una certa ristrettezza di mezzi: anche il metallo delle statue bronzee originariamente erette sulla base poté servire per realizzare la nuova opera o per coprirne i costi. Il monumento fu dedicato a Metrobios poco dopo l'89 d.C., anno della sua vittoria a Olimpia.

(Nicolò Masturzo)

L'atleta iaseo Titus Flavius Metrobios è noto da quattro iscrizioni. Le sue vittorie, qui ricordate in

forma sintetica, sono elencate in due dediche dello stesso Metrobios trascritte a Iasos fra il XVIII e il XIX secolo e oggi perdute, una a Zeus Olimpio (*I.Iasos* 107) e l'altra a Eracle protettore (Prophylax) della città (*I.Iasos* 108). Le altre due iscrizioni, entrambe presentate in questo volume (la presente e nr. 1, B), sono invece dediche pubbliche.

Le vittorie nei grandi agoni erano ancora in età romana, come in epoca arcaica e classica, ragione di grande onore per i vincitori e per le loro comunità; ai più meritevoli si erigevano spesso statue a spese pubbliche, nei santuari dove si celebravano

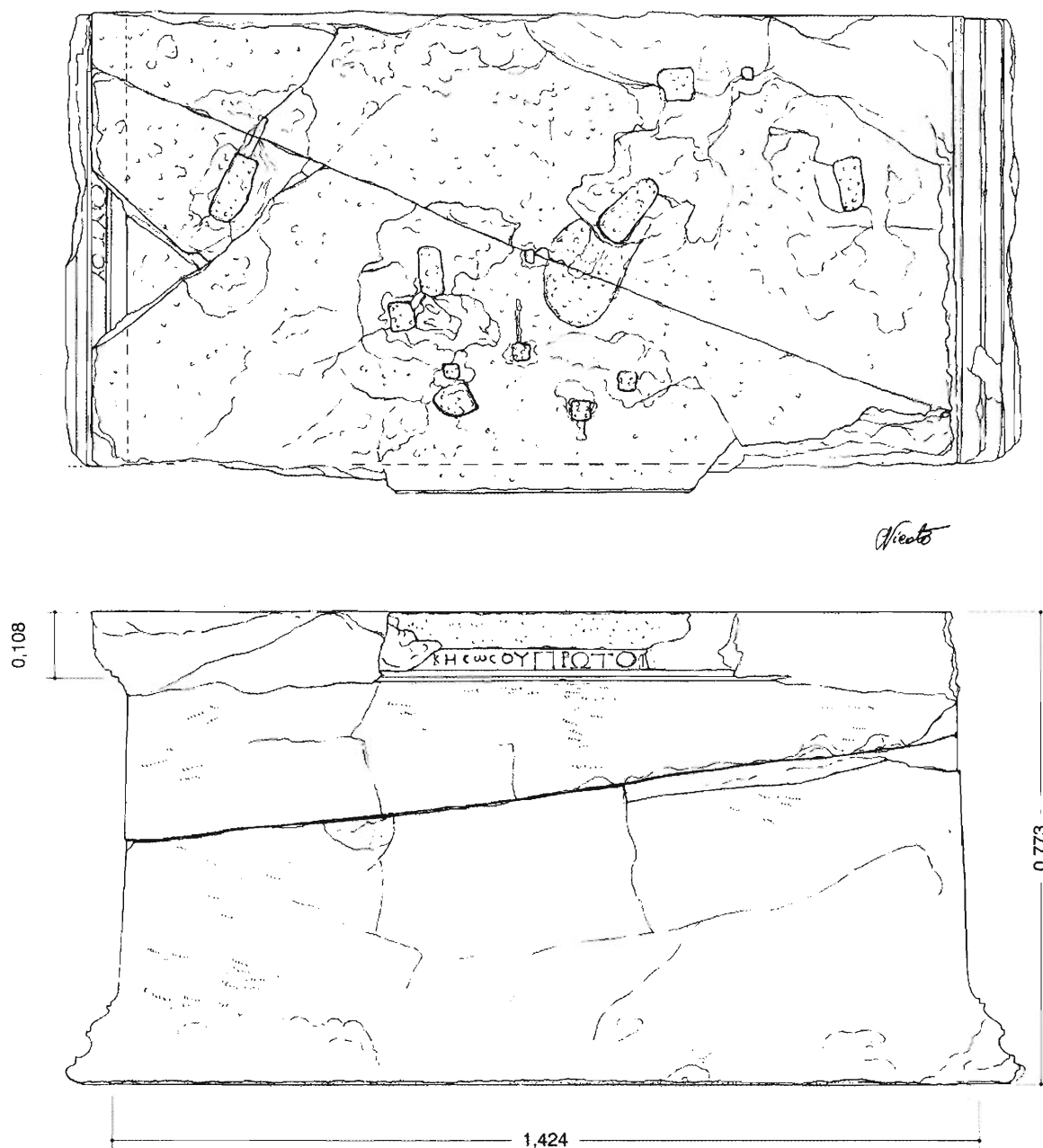

Fig. 10 – Superficie superiore con gli incassi per l'alloggiamento delle statue e lato lungo della base (disegno di Nicolò Masturzo)

le feste o – come qui – nella loro città. La statua per Metrobios (cui come accade sovente si allude attraverso la semplice menzione del nome del personaggio rappresentato: cf. nrr. 8, 9) fu eretta per decisione degli organi cittadini tradizionali (consiglio e assemblea popolare) e della *gerousia* («consiglio degli anziani»). La *gerousia*, ben documentata a Iasos almeno dall'età augustea (*I.Iasos* 90), era connessa al ginnasio ed era attiva in molti ambiti della vita pubblica.

La nostra iscrizione ricorda innanzitutto la vittoria che Metrobios riportò a Roma, nella specialità della corsa lunga (ca. 4 km), nella prima edizione («primo fra gli uomini») dei giochi per Giove Capitolino nell'anno 86 d.C. A questo successo l'atleta doveva l'ambito *status* di cittadino romano, chiaramente indicato dalla tipica formula onomastica con prenome (l'antico, tradizionale nome individuale: Titus), gentilizio (il nome di famiglia ereditario: Flavius), patronimico, tribù di affiliazione (la suddivisione del corpo civico che determinava la partecipazione alla vita politica) e *cognomen* (un secondo nome individuale, entrato in uso dal II sec. a.C. in poi, in casi del genere lo stesso portato prima di diventare cittadino: Metrobios). Prenome, gentilizio e tribù sono quelle dell'imperatore Domiziano (81-96 d.C.), il cui nome è stato eraso alle ll. 6-8, a seguito della *damnatio memoriae* subito dopo la morte. Domiziano doveva comparire nel testo o come autore della concessione di cittadinanza, o come protagonista della cerimonia di incoronazione dell'atleta. Metrobios fu anche il primo dei suoi concittadini a vincere in tutte le grandi feste

panelleniche che formavano il “circuitto” (*periodos*): a quest'epoca esso comprendeva, oltre agli antichi giochi di Olimpia, Delfi, Nemea e dell'Istmo di Corinto, anche quelli per l'Apollo di Azio, istituiti per celebrare la vittoria di Ottaviano su Marco Antonio del 31 a.C., e, dalla loro fondazione, anche i giochi Capitolini. La vittoria ai giochi olimpici fu ottenuta nella 217^a Olimpiade (*I.Iasos* 107): da qui la datazione del monumento. L'essere stato il primo dei suoi concittadini ad aver raggiunto questo traguardo rendeva Metrobios degno dei massimi onori. Lo Scudo di Argo era un'importante competizione che si svolgeva ad Argo nell'ambito delle feste per Era: deve il nome al fatto che il premio in palio era uno scudo (in greco *aspis*). Metrobios aveva ottenuto vittorie negli agoni provinciali d'Asia (*koivantes Asias*), giochi legati al culto imperiale e organizzati nelle principali città della provincia d'Asia, ad Efeso, Pergamo, Smirne, Sardis e, a quanto sembra ricavabile da un solo testo, concernente proprio Metrobios, Mileto (cf. *I.Iasos* 108 e Moretti 1954, 278 sg.).

Il nostro monumento si trovava quasi certamente in uno dei ginnasi della città, come suggeriscono le numerosi iscrizioni che erano state graffite su di esso, forse in considerazione delle qualità atletiche di Metrobios, per la vittoria di giovani negli agoni che si tenevano in città (B-D) [cf. nr. 7]. Il quarto graffito (E), che si limita a un nome di persona, verosimilmente Protogenes, è di un tipo meno frequente, che si incontra comunque insieme alle iscrizioni di tipo *nike*.

(Massimo Nafissi)

5.

Architrave della *stoa* dei *presbyteroi* offerta dal ginnasiarca Sopatros figlio di Epikrates

(inv. 3241, 3243-7, 3250-1; tavv. XX-XXI)

Otto blocchi di un architrave di tipo dorico portano incisa sulla fronte la dedica del ginnasiarca Sopatros: solo un architrave è integro (inv. 3241), un altro è ricomponibile interamente da due frammenti combacianti (inv. 3244 e 3246) e un terzo è ricomponibile solo parzialmente da due frammenti (inv. 3247 e 3250). Come gran parte dei blocchi provenienti da Iasos conservati al Museo di Istanbul, anche questi furono reimpiegati in strutture più recenti, d'età tardo-antica o medievale. Questo fatto spiega lo stato perlopiù frammentario e l'intenzionale scalpellatura di parti decorative sporgenti, come la tenia di coronamento e le regule poste in corrispondenza dei triglifi del fregio superiore.

I vari frammenti possono essere ricomposti nella loro disposizione originaria sulla base del testo epigrafico e delle particolarità architettoniche. L'architrave era composto in origine da sette elementi:

1. inv. 3243: (| ν Σώπατρο[] lungh. 1,509 max, largh. 0,364 max, h 0,402;
2. (a) inv. 3247 (|ράτου γ[], lungh. 1,052 max, largh. 0,363 max, h 0,412; (b) inv. 3250 (| γυμνασια[] lungh. 1,272 max, largh. 0,327 max, h 0,406;
3. inv. 3245 (|τῶν τε νέ[] lungh. 1,257 max, largh. 0,406, h 0,404;
4. perduto;
5. (a) inv. 3244 (|ρων τὴν σ[] lungh. 1,172 max, largh. 0,393, h 0,405; (b) inv. 3246 (|τοῶν τῶ[] lungh. 1,150 max, largh. 0,370 max, h 0,405;
6. inv. 3241: (|ι δῆμῳι καὶ τοῖ . .) lungh. 2,304, largh. 0,437, h 0,403;
7. inv. 3251 (|ρεσβυτέ[] lungh. 1,287 max, largh. 0,348 max, h 0,402.

L'architrave era dunque parte di un porticato rettilineo a sei colonne (*stoa*) eretto in uno dei ginnasi della città. La lunghezza degli architravi è indicata con precisione dall'unico elemento integro (inv. 3241); l'altezza è in media di m 0,405; la larghezza dei blocchi è molto irregolare, al massimo m 0,44, mentre più regolare è la larghezza al soffitto, in media di m 0,320, nel quale si nota l'appog-

gio per un elemento posteriore, non conservato.

Il primo blocco a sinistra doveva essere inserito in una muratura e questo indica un portico con la fronte chiusa alle due estremità, forse per realizzare due esedre interne contrapposte. Il colonnato si doveva sviluppare per 7 intercolumni, con interesse di m 2,304, raggiungendo una lunghezza complessiva di circa m 15,50 fra le ante. L'altezza delle sei colonne può essere ipoteticamente ricostruita in circa m 4,50 e il loro diametro poteva essere approssimativamente di m 0,65-0,70.

Il monumento è databile, per quanto sappiamo del suo dedicante, intorno al 170 a.C. Nel II secolo a.C. potevano ancora essere costruite *stoai* isolate, ma stava prendendo piede una progressiva integrazione e coordinamento architettonico dei vari edifici, e proprio ai portici colonnati era affidata la funzione di unificare i diversi elementi in un insieme sintatticamente organizzato.

(Nicolò Masturzo)

Edizioni: Reinach 1893, 187 nr. 32; *I.Iasos* 250.

Σώπατρο[ς Ἐπικκ]ράτου γυμνασια[
ρχήσας] τῶν τε νέ[[ων καὶ τῶν πρεσβυτέ]]
ρων τὴν στοῶν τῶι δήμῳι καὶ τοῖ[ς
π]]ρεσβυτέ[ροις]

«Sopatros, figlio di Epikrates, quand'è stato ginnasiarca dei giovani e degli adulti (fece costruire) il portico per il popolo e per gli adulti»

h lettere cm 7,5-8,5. Nel primo blocco *vacat* a sx. cm 23.

Sopatros figlio di Epikrates è il primo grande benefattore noto nella storia della città. La sua attività è ben datata intorno al 170 a.C. grazie a due testi che fanno parte di una serie che registra annualmente le donazioni destinate al teatro e agli spettacoli teatrali (*I.Iasos* 170 e 206: per la data v. Crowther 1990, 146; cf. Maddoli 2007, 354 e 360 e P. Fröhlich, *BE* 2009, 455). Finanziò importanti lavori nel teatro (il muro di sostegno, parte delle gradinate e la tribuna: *I.Iasos* 249). Egli ricopri

inoltre le più onerose e prestigiose magistrature cittadine, quelle di stefaneforo (v. nr. 2), ginnasiarca e agonoteta, e proprio come ginnasiarca offrì la *stoa* ai *presbyteroi* («adulti», lett. «più anziani»).

L'ufficio di ginnasiarca («sovrintendente del ginnasio») comportava abbondanti spese e veniva dunque rivestito da cittadini delle famiglie più ricche (v. VI); la documentazione da Iasos mostra che essi potevano farsi carico di molteplici iniziative, come la donazione di olio (v. nr. 8) o il finanziamento di interventi edilizi nel ginnasio stesso (v. anche *I.Iasos* 122, 255; Herrmann 1995, 98–9 [= *SEG* 45, 1520]; Akat 2009, 78).

A Iasos sono noti ginnasiarchi dei soli *presbyteroi* (*I.Iasos* 87) o dei soli *neoi* («giovani», *I.Iasos* 122; 123) o di entrambi questi gruppi di età (come Sopatros nella nostra epigrafe); un'altra iscrizione ricorda un «ginnasiarca dei quattro ginnasi»

(*I.Iasos* 84). Ciò ha fatto pensare che a Iasos le quattro classi di età – ragazzi (*paides*), efebi (*epheboi*), giovani e adulti – avessero a disposizione ciascuna un proprio ginnasio; si è inoltre ipotizzato che la carica fosse stata ricoperta in anni diversi (v. il commento di W. Blümel a *I.Iasos* 84). Nessuna delle due ipotesi pare ben fondata; probabilmente in questo caso particolare un cittadino si era fatto carico in un unico anno delle spese di tutti i ginnasi della città. Si è proposto di riconoscere un ginnasio nel grande edificio presso la porta est, ma nel complesso resta ancora incerto quali esattamente fossero i quattro ginnasi e dove si trovassero.

Il testo viene restituito qui in una maniera diversa da quanto in precedenza proposto (*I.Iasos* 250), perché non si era tenuto conto del dato materiale fornito dai supporti e dal loro stato di conservazione, che impongono una diversa collocazione

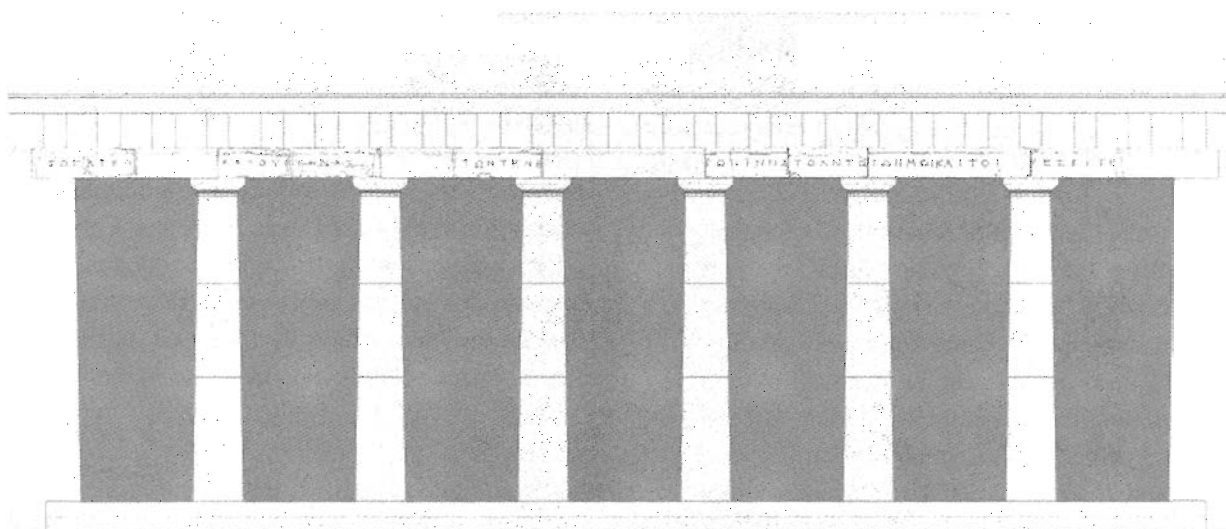

Fig. 11 – Ricostruzione della stoa (disegno di Nicolò Masturzo)

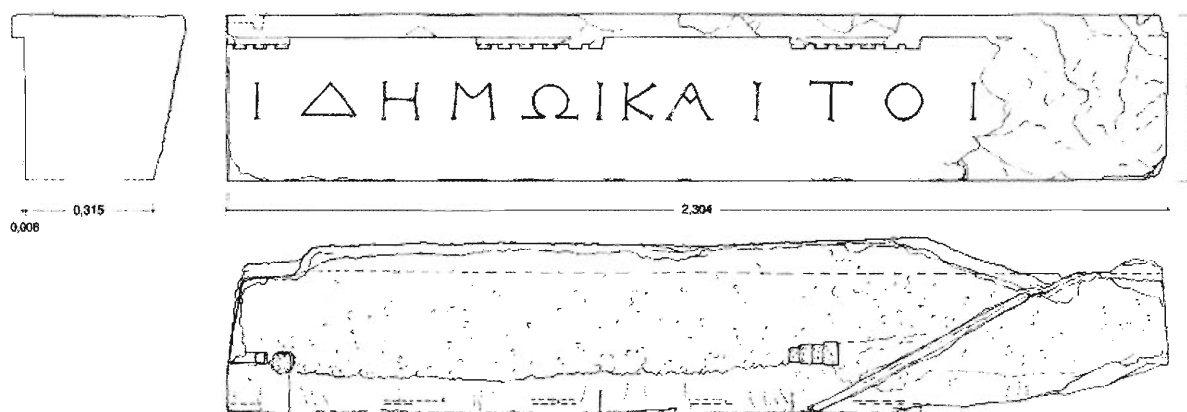

Fig. 12 – Il sesto blocco, inv. 3241. Sezione, fronte e lato superiore (disegno di Nicolò Masturzo)

del blocco inv. 3251. È chiaro ora che la *stoa* era destinata ai soli *presbyteroi*, e non anche ai *neoi*. I *presbyteroi* erano i frequentatori del ginnasio della fascia di età successiva a quella dei *neoi*, che avevano dai 20 ai 30 anni. Essi costituivano delle associazioni note, oltre che a Iasos, a Chio, Samo, Efeso, Metropolis di Ionia e Kolophon e in poche altre città: a differenza di quanto accadeva con ragazzi, efebi e *neoi*, l'attività ginnica degli adulti non rientrava infatti fra i compiti istituzionali della città ellenistico-romana. Iasos offre su di essi una documentazione particolarmente ricca. La loro attività era posta sotto l'egida di un ginnasiarca (v. anche *I.Iasos* 23); disponevano di beni che amministravano per sostenere le spese correnti del loro ginnasio ed emettevano anche dei decreti onorari in proprio, conferendo onori a notabili benemeriti, come si vede da *I.Iasos* 93, che ricorda anche il numero dei votanti, 74.

Non sappiamo se la *stoa* di Sopatros rappresentasse uno spazio destinato ai *presbyteroi* all'interno di un ginnasio condiviso con altre classi di età, oppure se facesse parte di un edificio riservato solo ad essi. A Metropolis di Ionia è stata recentemente

scoperta la sede dell'associazione dei *presbyteroi*: questa in età imperiale comprendeva terme e sale da banchetto, affacciate su un cortile porticato (v. Aybek 2009, 25-6, pianta a p. 27). A Istanbul è conservato anche un decreto dei *presbyteroi* di Iasos in onore di Kritios figlio di Hermophantos, che fra l'altro aveva accettato l'onere di essere uno dei loro *dioiketai* («amministratori finanziari»). I *presbyteroi* ne disponevano la pubblicazione «nel luogo più in vista dell'*Antiocheion*» (*I.Iasos* 93). È possibile pertanto che questa fosse la denominazione della loro sede o del ginnasio in cui si trovava la loro *stoa*. Il nome va verosimilmente ricondotto a quello del re di Siria Antioco III il Grande (attivo a Iasos fra il 197 e il 189 a.C.). Diversi testi epigrafici documentano i suoi benefici in favore della città e gli onori con i quali essa gli esprimeva la propria gratitudine (*I.Iasos* 4-5). Anche il nome dato al ginnasio rientra verosimilmente in questo scambio. A un altro regale benefattore della città era intitolato un secondo ginnasio, lo *Ptolemaieion*: i Tolomei d'Egitto avevano a lungo controllato Iasos nel III sec. a. C. (v. *I.Iasos* 98, 36; cf. *I.Iasos* 2 e 3).

(Massimo Nafissi)

6.

Colonna con decreto onorario per il *paidonomos* C. Iulius Capito

(inv. 3187; tav. XXII)

Parte inferiore liscia del fusto di una colonna scanalata in marmo bianco-grigiastro [h m 1,827 max base compresa; Ø m 2,155 alla sommità, m 2,195 sopra il toro]. Il toro (l'elemento convesso con cui termina la base di una colonna ionica), lavorato in origine con questa porzione del fusto, è stato scalpellato; all'estremità superiore resta l'inizio di scanalature ioniche. L'esposizione agli agenti atmosferici nel clima di Istanbul sta provocando un certo degrado nella superficie della pietra, evidente nel progressivo distacco dei cristalli superficiali del marmo e nella perdita di definizione del dettaglio.

Il testo dell'epigrafe A fu pubblicato per primo da A.E. Kontoleon nel 1887, molto probabilmente sulla base di trascrizioni fatte da dei 'signori' di Güllük (Paton 1887, 176-7). L'epigrafe B, che corre subito sotto l'edera posta all'angolo inferiore destro dell'epigrafe A, è segnalata da W. Blümel nel commento a *I.Iasos* 99. A circa m 0,90 in basso rispetto all'edera sono visibili i resti di un secondo graffito (C). A destra di questo rimangono deboli tracce di altri graffiti, tra i quali D, e altri ancora se ne scorgono sopra di essi: l'unico leggibile è una corona.

I-II sec. d.C.

Edizioni: Kontoleon 1887, 216-7 nr. 9; Reinach 1893, 168-9 nr. 5; *I.Iasos* 99 (A). Inedite (B-D).

A.

[Περὶ τῶν καλλίστων τειμῶν Γαΐου
[Ἰουλίου Καπίτωνος π]αιδονόμου
ἔδοξ[εν τῷ δήμ]ῳ ἐν ἀρχαιρεσίαις·

4 ἐπεὶ Γαΐος Ἰούλιος Καπίτων παιδονομήσας
καὶ προνοήσας τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς
καὶ

παιδείας κατὰ τὸ κάλλιστον ἐπετέλεσεν,
καὶ ἀγῶνας διδοὺς αὐτοῖς καὶ ἄθλα,
πάντα τε

8 φιλοτειμώτατα ἐποίησεν, ὃ ἐπέδωκεν τε καὶ
θεωρίας, ὃ τε δῆμος ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς
φιλοτει-

μίας προεφώνησεν τειμηθῆναι αὐτὸν ταῖς
καλλίσταις τειμαῖς, ἀνατεθῆναι δὲ αὐτοῦ
καὶ

12 εἰκόνα· ὃ δεδοχθαι τετειμηθῆναι Γαίον
Ἰούλιον

Καπίτωνα ταῖς καλλίσταις τειμαῖς·
ἀνατεθῆναι

δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα γραπτὴν ἐν ἀσπίδι
ἐπιχρύσῳ,

ἐν ᾧ ἂν βούληται ἱερῶ ἢ δημοσίῳ τόπῳ,
ἐφ' ἧς καὶ

16 ἐπιγραφῆναι· ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τὴν
εἰκόνα >>>

Γαίου Ἰουλίου Καπίτωνος παιδονομή-
σαντος κα-

τὰ τὸ κάλλιστον ὡ πάσης ὡ ἕνεκεν ὡ
ἀρετῆς.

hedera

hedera

«[Decreto] circa gli onori più belli per il
paidonomos Gaius Iulius Capito.

Il popolo decretò nell'assemblea elettorale. Poiché Gaius Iulius Capito ha svolto nel modo più egregio i suoi compiti quando è stato *paidonomos* e si è preso cura della disciplina e della formazione dei ragazzi, e ha istituito per loro gare con i relativi premi, e a tutto ha provveduto con generosa larghezza, e in più ha offerto volontariamente anche la possibilità di assistere ai festival, e poiché già in precedenza di fronte alla munificenza dell'uomo il popolo lo aveva acclamato esprimendo l'intenzione di onorarlo con gli onori più belli, e di dedicare anche un suo ritratto; si decreti dunque di onorare Gaius Iulius Capito con gli onori più belli, e di dedicarne anche un ritratto dipinto entro uno scudo dorato, in un luogo sacro o pubblico di sua scelta, e sul ritratto sia scritto: "il consiglio e il popolo (dedicarono) il ritratto di Gaius Iulius Capito, che è stato ottimo *paidonomos*, per tutta la sua virtù"».

h lettere cm 1-1,5; interlinea cm 0,6-1,2 (tra prima e seconda riga cm 2,5 ca.).

B.

víκη

«Vittoria - - - -».

h lettere cm 1,8. La seconda linea, con il nome del vincitore, non è leggibile.

C.

α[- - -] [- - -]víκου

h lettere cm 1,5.

D.

víκη

«Vittoria - - - -».

h lettere cm 2.

Il *paidonomos* (letteralmente «sorvegliante dei ragazzi») sovrintendeva alle attività dei maestri e all'educazione dei *paides*, i ragazzi dai 12/13 anni fino all'entrata nell'efebia (18/19 anni). Il decreto, già approvato dal consiglio (l. 16), fu votato dall'assemblea del popolo in occasione delle elezioni (l. 3: cf. *SEG* 36, 982B, 2; *SEG* 36, 983, 2-3); l'anno di servizio di Gaius Iulius Capito terminava nel momento in cui si rinnovavano gli altri magistrati cittadini. Si decise di onorarlo «con gli onori più belli» e con un ritratto. La decisione viene presentata come la conseguenza di una richiesta già avanzata dal popolo acclamante, forse in una delle occasioni in cui il *paidonomos* si era fatto apprezzare per il proprio impegno, che aveva anche una componente economica. Il *paidonomos*, p.es., predisponeva i premi per le gare che accompagnavano e concludevano – come una sorta di esami – le attività educative dei ragazzi (l. 7) e pagava i *paidotribai* («allenatori dei ragazzi»; cf. *I.Iasos* 100 [Istanbul inv. 3226]).

Le *kallistai timai* («gli onori più belli», ll. 1, 11 e 13, altrove ricordati insieme ai più importanti «onori massimi»: *I.Iasos* 88, 6-7 e 248, 19 [Istanbul inv. 3161]) sono verosimilmente gli onori di *routine*, di norma una corona e un pubblico elogio, concessi a tutti i magistrati che concludevano in modo degno il proprio incarico. Altre iscrizioni di Iasos, pur non facendo cenno a questi onori, ricordano il corretto svolgimento delle attività del *paidonomos*, con testi talora brevissimi: «Il *paidonomos* Bryon figlio di Apellas, secondo la legge» (*I.Iasos* 101

[Istanbul inv. 3172], incisa su una colonna analoga alla nostra; cf. 103 [Istanbul inv. 3275], 100 e 102 [Istanbul inv. 3277], su supporti diversi: una legge che regola le attività dei *paidonomoi* è p.es. attestata a Mileto, *Milet* I 3, 145, 54 e 80). Oltre al consueto programma educativo, Capito aveva offerto la possibilità di assistere a delle esibizioni, forse da parte degli stessi insegnanti, che in altre città sono impegnati in gare vere proprie [*I.Ephesos* 1101]), o forse conducendo i *paides* a qualcuno degli agoni più importanti che si tenevano nelle *po-leis* vicine (dove i *paidotribai* potevano condurre i giovani atleti a gareggiare: Ziebarth 1914², 19-20). Forse proprio in considerazione di questi particolari meriti dell'onorato, agli «onori più belli» nel nostro caso si volle aggiungere un ritratto dipinto entro scudo dorato (*imago clipeata*). È prevista una breve iscrizione a corredo del ritratto, ma non la pubblicazione dell'intero decreto a spese pubbli-

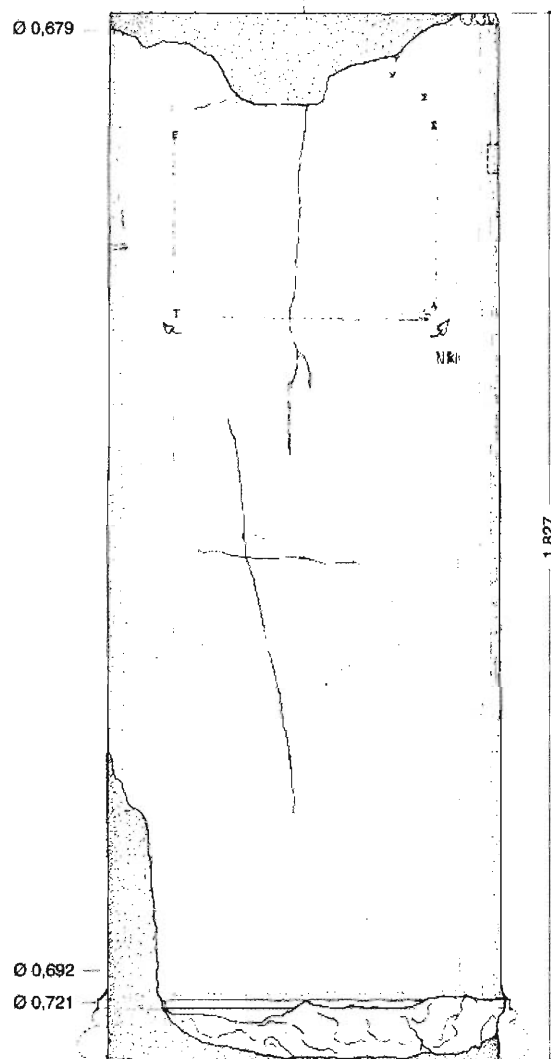

Fig. 13 – La colonna (disegno di Nicolò Masturzo)

che (ll. 16-18). Fu Capito stesso verosimilmente a farlo incidere a sue spese sulla colonna, probabilmente nel ginnasio, come suggeriscono i graffiti che celebrano vittorie incisi su di essa (B-D, cf. nr. 7). Così Capito poteva competere con i 'colleghi' che avevano lasciato su altre colonne un semplice cenno al corretto espletamento del loro incarico, e superarli. Non sappiamo dove Capito avesse deciso di far dipingere il ritratto (l. 15), oggi perduto. Potrebbe aver optato per il ginnasio. Un altro decreto comanda di dipingere il ritratto dell'efebarco Melanion figlio di Theodoros nel ginnasio *Ptolemaieion* (*I.Iasos* 98, 35-7).

La dedica del ritratto dipinto è una pratica corrente a Iasos (v. anche *I.Iasos* 85,4; 93,16-7 [Istanbul inv. 3185]; 119,3; 248,21); essa si accompagna altrove di norma a un onore più grande, che rientra piuttosto nella categoria degli «onori massimi», quello di ricevere una statua in bronzo e/o marmo, se non addirittura in oro.

La famiglia di Capito – cui verosimilmente appartiene almeno anche il C. Iulius di *I.Iasos* 278,20 (v. anche 279,10 e 280,27) – deve essere originaria dell'Italia e non è necessariamente legata alla casa imperiale dei Giuli.

(Roberta Fabiani)

1. Hyssaldomos'un kızı Aba'nın, daha sonra atlet T. Flavius Metrobios için kullanılan heykel kaidesi

(env. 3274; Lev. XII-XIII)

Orijinalde çok parçalı olan bir kaidenin en sağdaki parçası İstanbul'dadır. Müze envanter defterinde geldiği yerin bilinmediği kayıtlıdır. İki yüzü yazıtlı olan bloğun ebatları H. 0,85 m, U. 1.098/1.10 m, max. G. 0.96 m olup min. gövde G. 0,824 m. Mevcut iki yazıt (A ve B) iki farklı olay için iki farklı kullanım evresine aittir.

Yayınlar: (A) Robert 1945, 100 lev. VII. (B) Yayınlanmamıştır.

A.

Αβα Υσσαλδωμου

'Hyssaldomos kızı Aba'

Harf Y: yak. 2 cm (omikron yak. 1,5).

B.

[Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος Τ. Φλάου]-
ον Δημητρίο[υ υἱὸν Κυρ. Μη]-
τρόβιον νικήσ[αντα ἀνδρῶν]
4 δόλιχον τὰ ἐν Ῥ[ώμῃ Καπετώ]-
λεια πρῶτον ἀνθρ[ώπων καὶ]
[τὴν π]ερίοδον νική[σαντα]
[πρῶτον Ἰασέων - - - - -]
[- - - - -]
[- - - - -]

'Kent meclisi ve halkı - - - - - Roma'daki Kapitol oyunlarında yetişkinler kategorisinde ilk kez koşulan uzun mesafe yarışının ilk galibi ve Büyük Yarışlardaki tüm oyunlarda zaferler kazanan ilk Iasoslu olan Quirina *tribus*'undan (kabilesinden) Demetrios oğlu T(itus) Flavius Metrobios'u (bir portre ile onurlandırdı).'

Harf Y: yak. 3 cm. Satır aralığı: 2 cm.

(Roberta Fabiani, Massimo Nafissi)

Birinci kullanım evresinde, MÖ 4. yüzyılın ortalarına doğru, blok şimdi görüldüğü gibi A yazıtının yer aldığı uzun kenar önde olacak şekilde konumlandırılmıştı. Bloğun üst yüzünde, A yazı-

tında adı geçen kadının tunçtan heykelinin monte edilmesi amaçlı çukurlar görülür. Daha sonra, MS 89'dan kısa süre sonra, blok baş aşağı ve yan çevrilerek bu kez kısa kenar öne gelecek şekilde B yazıtı işlendi. İkinci yazıtta söz edilen heykel muhtemelen, bugün bloğun altta kalan yüzüne monte edilen bir *plinthos* (kaide) üzerine dikilmişti.

(Nicolò Masturzo)

Yakın zamana kadar ne bu bloğun işlevi ne de geldiği yer biliniyordu. Bugün ise aslında Iasos'tan geldiğini ve Hekatomnidler'e ithaf edilmiş büyük bir anıtın parçası olduğunu biliyoruz. Hekatomnid ailesi Karia bölgesini MÖ 392'den itibaren yaklaşık 70 yıl boyunca nerdeyse kesintisiz olarak önce Pers Büyük Kralı sonra da kısa bir süre Büyük İskender adına yönetti. Aile, Perslerin satrap unvanını taşıyordu. A metninde adı geçen Aba, Karia'nın ilk satrapı ve hanedana adını veren Hekatomnos'un kız kardeşi idi (bkz. V. bölüm).

Bloğun aslında Iasos'tan geldiği yayımlanmamış B yazıtı sayesinde kesindir. Bu yazıtta onurlandırılan atlet T. Flavius Metrobios aynı zamanda 4 numaralı anıtta da onurlandırılmaktadır (onun hakkında daha fazla bilgi için diğer anıta bakınız). Iasos'ta 2005 yılında agoranın batı portikosunda Fede Berti'nin yürüttüğü kazılar sırasında üzerinde MÖ 352 ile 344 yılları arasında Karia satraplığı yapan Idrieus'u onurlandıran epigramlı büyük bir kaide açığa çıkartıldı. Bu blok en az iki bloğu daha olan bir anıta ait ara parçaydı. İlginçtir ki, İstanbul'da müzedeki blok ile bu yeni bulunan bloğun ebatları, tıpatıp birbirinin eşi silmeleri ve yazısıyla ve iki yazıtın içeriklerinin teydiyle aynı anıta ait oldukları anlaşıldı. Söz konusu anıt F. Berti, G. Maddoli, N. Masturzo ve M. Nafissi tarafından hazırlanan ve yakında çıkacak olan *La Parola del Passato* adlı eserde yayımlanacaktır. Iasos'ta ele geçen epigramda Hekatomnidler ve Idrieus şöyle methediliyor:

Kentin büyümesi sağlayan, iyi günlerde, krallar, ilk olarak, Iasosluları ölümlülerin gözünde ünlendirdi. Hakkı olan iktidarını kurtardıktan sonra Idrieus, Hekatomnos oğlu, onları korkunç acılardan çıkartıp hukukun iyi düzenine getirdi.

Yazıt, Hekatomnos'tan başlayarak tüm Karia satraplarının ve özellikle de Idrieus'un iyi yanlarını işliyor; kentin, bu iyi özelliklerin takdiri olarak heykel grubunu Idrieus'un döneminde diktiği açıktır. Metinde hanedan devamlılığı teması vurgulanıyor ve bir aileyi temsil eden heykeller grubu için çok uygundur ki, muhtemelen bu büyük kaidenin üzerinde böylesi bir grup dikilmiştir.

Idrieus'la birlikte Hyssaldomos oğlu Hekatomnos da burada yerini alacaktı. A metninden anlaşıldığına göre burada Hyssaldomos'un Aba adlı kızı da yerini almış olmalıdır. Daha önceden tarihsel varlığı bilinmeyen bir halanın bu anıt üzerine yer alması iki taş arasındaki bağlantıdan anlaşılabilir. Ailede kardeşler arası evlilik yapıldığı bilinmektedir: Hekatomnos'un en büyük oğlu Maussollos,

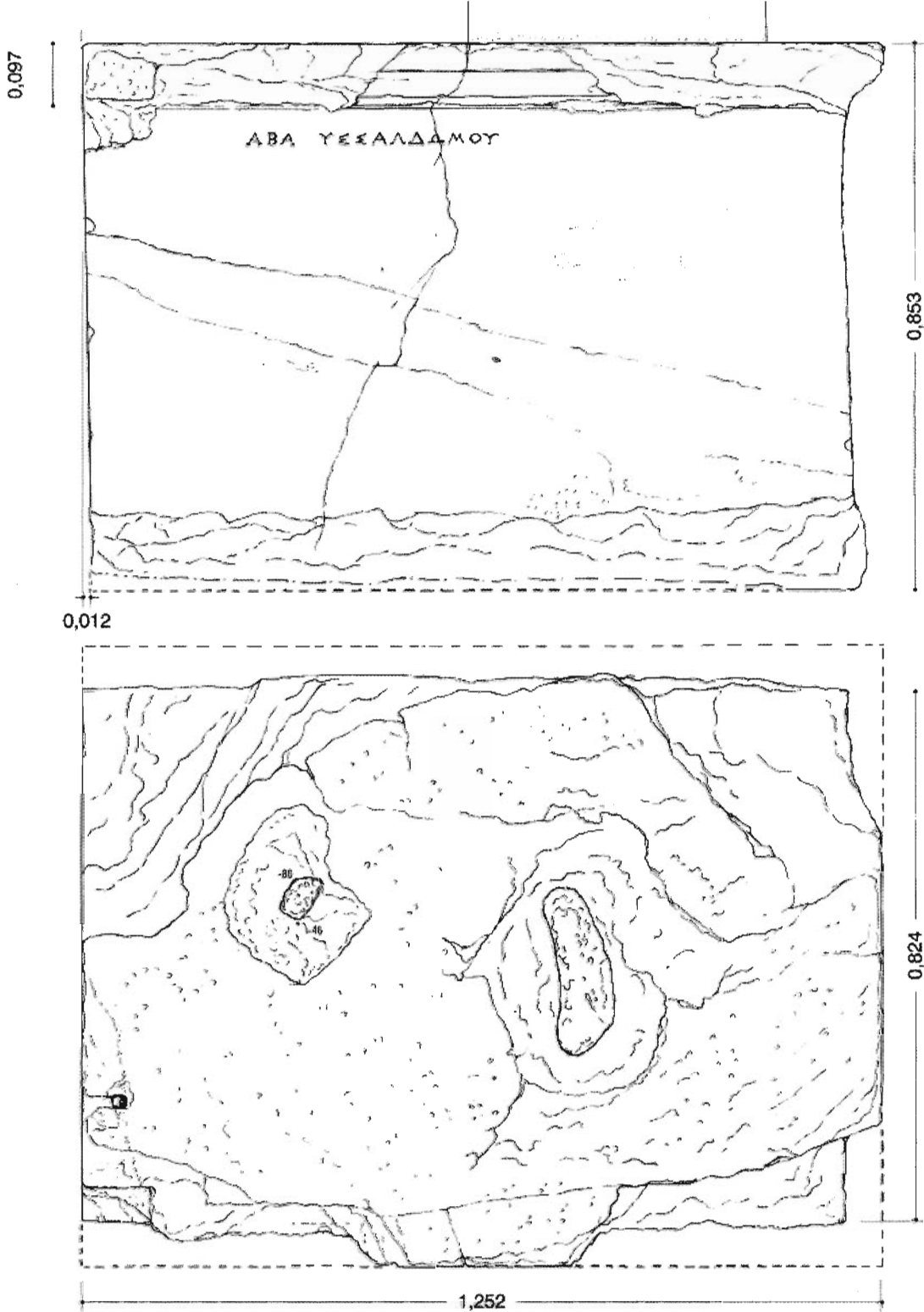

Fig. 7 – Kaidenin ön ve üst yüzü (çizim Nicolò Masturzo)

kız kardeşi Artemisia ile, bir diğer oğlu Idrieus ise bir başka kız kardeş Ada ile evlenmişti. Bu durumda babaları Hekatomnos da Hyssaldomos'un kızı olan, kız kardeşi Aba ile evlenmiş olmalıdır. İşte bu yüzden Aba bu anıt üzerinde Idrieus'un annesi olarak yerini almıştır.

Iasos'taki bu epigramın önemli bir özelliği satraplar için *basileis* yani 'krallar' teriminin kullanılmasıdır ki, bu terim şimdiye kadar yalnızca bir tanesi çağdaş olan edebi metinlerde görülmüştü: Bugün kayıp olan bir Attika komedyasında 'Kariyalıların kralının oğlu' ibaresi geçiyordu (Epigr. fr. 6 K.-A.). Pers kralının egemenliğine boyun eğmeyi ve vergi ödemeyi çağrıştıran 'satrap' gibi yabancı bir unvan yerine *basileus* terimi Yunan geleneğini çağrıştırmakta ve Hekatomnidlerin erkinin iyiliksever ve Iasos'un bu dönemde üyesi olduğu Karia etnik toplumunda meşru köklere sahip olduğu şeklinde bir tanıma götürür (Debord – Varinlioğlu 2001, no. 90).

Hekatomnidler, Yunan kültürel çevresinde birçok yerde portreleriyle sık sık temsil edilen ilk kişiler arasındaydı; bu yerler arasında sadece onların satraplığı altındaki kentler değil Küçük Asya'nın

dışındaki kentler de yer alıyordu, örneğin özellikle Miletoslular Delphi'ye Idrieus ve Ada'nın portrelerini ithaf etmişlerdi (FD III.4, 176 krş. Löhr 2000, no. 134). Iasos'taki büyük anıt gibi Kaunos'ta Hekatomnos ve Maussollos için çifte kaide üzerine dikilen iki heykel de farklı nesiller arasındaki sürekliliği vurgular gibidir (*I.Kaunos* 47–8; Hekatomnos'un Mylasa'da da heykeli vardı: *I.Mylasa* 2, 5–6 = Rhodes – Osborne 2003, 56, 21–22). Maussollos ve Artemisia'nın heykelleri Erythrai'da (*I.Erythrai* 8 = Rhodes – Osborne 2003, 56), ve yakın zamanda Hekatomnidlerden iki heykellik bir kaide fragmanının keşfedildiği Latmos kıyısındaki Herakleia'da (Peschlow 2005, 8–9 lev. 98) da dikilmişti. Buraya kadar sözü geçen heykellerin varlığı yalnızca yazıtlardan bilinmektedir fakat Halikarnassos'taki Maussolleion'un ünlü heykelleri –özellikle de oldukça şans eseri Maussollos ve Artemisia adlarıyla bilinenler- bize Karia satraplarının görünüşü hususunda çarpıcı bilgi sağlar (Waywell 1978). Idrieus ve Ada, Tegea'dan küçük bir kabartmada Zeus'un yanında betimlenmiştir (Waywell 1993 ve Löhr 2000, no.131).

(Massimo Nafissi)

2.

Eksegestos oğlu Phormion tarafından Apollon *stephanephoros*'a sunulan eksedra

(env. 3281; Lev. XIV-XV)

Phormion'un ithafının yer aldığı iki blok aslında eksedra biçimli bir anıtın iki ucuna aittir. Eksedra terimi genellikle yarım daire veya Π biçimli, kamusal alanlara yerleştirilmiş, üzerlerine heykeller dikilebilen ve iç kısmında oturacak sekisi bulunan yapılara denilir. Bu açık ve sekili kısım, anıtın ön cephesidir.

Simetrik blokların ebatları birbirinden çok az farklıdır. Env. 3281 eserin, üzerinde A yazıtı bulunan bloğu: U. 1,28 m, G. 0,84 m, Y. 0,71 m; üzerinde B yazıtı bulunan bloğu: U. 1,22 m, G. 0,82 m, Y. 0,705 m. Eğrisel kısımları tamamlandığı takdirde içte 3 m çapında ve ön cephesinin dıştan genişliği 4,5 metreye ulaşan, yüksekliği ise 0,71 metrelik görkemli bir yapı çıkıyor karşımıza. Orijinal anıtta bulunması gereken beş veya altı parçanın iki uçta yer alanları günümüze ulaşan bu *anta* bloklarıdır. Ayrıca anıt en azından bir basamaklı bir platform üzerine yerleştirilmiş olmalıdır. *Anta* blokları dışta, daralan iki zarif pilasterle vurgulanmış olup alt ve üst kornişler bu nedenle dışa taşkındır. Kornişler büyük oranda korunmuştur. İçte gelen tarafta ise kabaca işlenmiş yüzey (*anathyrosis*) oturma sekisini oluşturan blokların bitiştigi yeri gösterir.

Anta 'lara karşılık gelen yerlerde bani ve babasının gerçek boyutlu tunç heykelleri dikilmiştir; üst yüzeyde heykellerin ayaklarının oturacağı yuvalar görülür (0,265–0,270 m uzunlukta). Yarım dairenin uçlarında, yani içbükey kesimin sol ve sağ uçlarındaki blokların gövde kısımlarına iki ithaf yazıtı işlenmişti (sırasıyla A ve B yazıtı). İkinci yazıtın sonunda heykeltıraşın adı yer alır. Heykellerin konumları ve Apollon'a ithaf nedeniyle bu yarım daire biçimli yapının orta kesiminde bu tanrının bir görüntüsü yerleştirilmiş olabilir. Durum böyle idiyse Phormion ve babası, bu görsel düzenleme sayesinde tanrı ile yakın fakat saygılı iletişime girecekti.

Söz konusu anıt MÖ 3. yüzyılın ortasının hemen ertesine tarihlenebilir (bkz. tarih bölümü).

(Nicolò Masturzo)

Yayınlar: *I.Iasos* 224 (A). Reinach 1893, 186 no. 30; *I.Iasos* 225 (B).

A.

Φορμίων Ἐξηγέστου *vacat*
στεφανηφορήσας Ἀπόλλωνι *vacat*

'Daha önce *Stephanephoros* mevkisindeki, Eksegestos oğlu Phormion'un Apollon'a [adağı].'

Harf Y: 1.5-1.7 cm. Satır aralığı: 1 cm.

B.

Φορμίων Ἐξηγέστου ἀνέθηκεν
τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς Ἀπόλλωνι
στεφανηφόρῳ *vacat*
vacat

Ἡράκλειτος Θόαντος Ἰασεὺς ἐποίησε

'Eksegestos oğlu Phormion, babasının bir portresini Apollon *Stephanephoros*'a adadı. Bu portreyi Iasoslu Thoas oğlu Herakleitos yaptı.'

s. 1–3: Harf Y. 2 cm; satır aralığı 1 cm. s. 4: Harf Y. 1,7 cm.

Stephanephoros, Iasos'ta eponim idi, yani her yıl bu mevkide kim varsa onun adı o yıla veriliyordu. *Stephanephoros* terimi, taç (*stephane*) giyme onuruyla ilgilidir ki, bu eponim memuriyetin özel işaretidir. Bazı durumlarda eponim *stephanephoria* bir tanrı ile ilintili olurdu fakat bu ilintinin tam özelliği bilinmiyor. Iasos'ta bu memuriyet, Artemis ile ilintiliydi (*I.Iasos* 248, 4–7, krş. 92, 5–9) ve aslında Artemis Astias kentin en önemli tanrısıydı (Angiolillo 2004, 161–82). Ancak *stephanephoros*'un Artemis Astias'ın rahibi olup olmadığı kesin değildir. Özellikle bir kanıt bulunmadığına işaret edebilir: Başka bir yazıtta aynı şahıs hem *stephanephoros* hem de Artemis Astias'ın rahibi olmakla övünüyor (*I.Iasos* 92).

Stephanephoria muazzam onurun yanı sıra çok ağır maddi yük getiren bir memuriyetti. İşte

bu ikinci özelliği nedeniyle MÖ 3. ile 2. yüzyıllar arasında bu unvan sık sık Apollon'a verilmiş ve böylece gerekli harcamalar için tapınak hazinesi kullanılabilmişti. Dolayısıyla *stephanephoros* bu metinde tanrısal bir *epiklesis* (adlandırma) değildir (krş. örn. *I.Iasos* 36; 39; 160; 163; 164; daha fazla örnek için bkz. Crowther 1990, 143–51; ‘tanrısal’ eponimlerin benzer örnekleri Hellenistik ve Roma dünyasının birçok kentinden iyi bilinmektedir). Metinden anlaşıldığı üzere Phormion, memuriyeti sona erdikten sonra, *stephanephoros*’luk mevkisinde Apollon olduğu bir sırada bu eksedrayı yaptırmıştı. MÖ. 3. yüzyılın ortasından hemen sonraya tarihlendirilebilecek bir başka yazıttan, tanrının Phormion’dan sonra en az dört kez *stephanephoros* olduğunu öğreniyoruz (Maddoli 2007, no. 22,1–2). Hâlihazırda bildiklerimize göre Iasos, ilk kez uzunca bir süre *stephanephoros*’yu üstlenecek bir vatandaş bulamamıştı. Belki de Phormion

bu ithafla, kamu değerlerine yaptığı cömert katkıyı vurgulamak istemişti. Bu amaçla, genelde aile gruplarınca kullanılan eksedra biçimli bir anıtı kendi ailesi adına büyük bir gururla inşa edecekti (Thüngen 1994; krş. Löhr 2000, 179–80).

Söz konusu anıtın muhtemelen ait olduğu Apollon’un kent içindeki kutsal alanının yeri kesin olarak saptanamamıştır (olası bir yer önerisi için bkz. Berti 2005–6 / 2006–7, 135–51); buna karşın üzerine çok sayıda sivil dekretler kazanmış olduğundan Apollon tapınağının epigrafik olarak varlığı kesin bilinmektedir (Maddoli 2007, 242–3, krş. burada no. 3C, 8–9 ve lev. XVI).

Thoas oğlu Iasoslu Herakleitos yalnızca bu imzadan tanınmaktadır fakat yine de bu, Hellenistik dönemde yerel artistik kültür açısından ilginç bir belgedir.

(Roberta Fabiani)

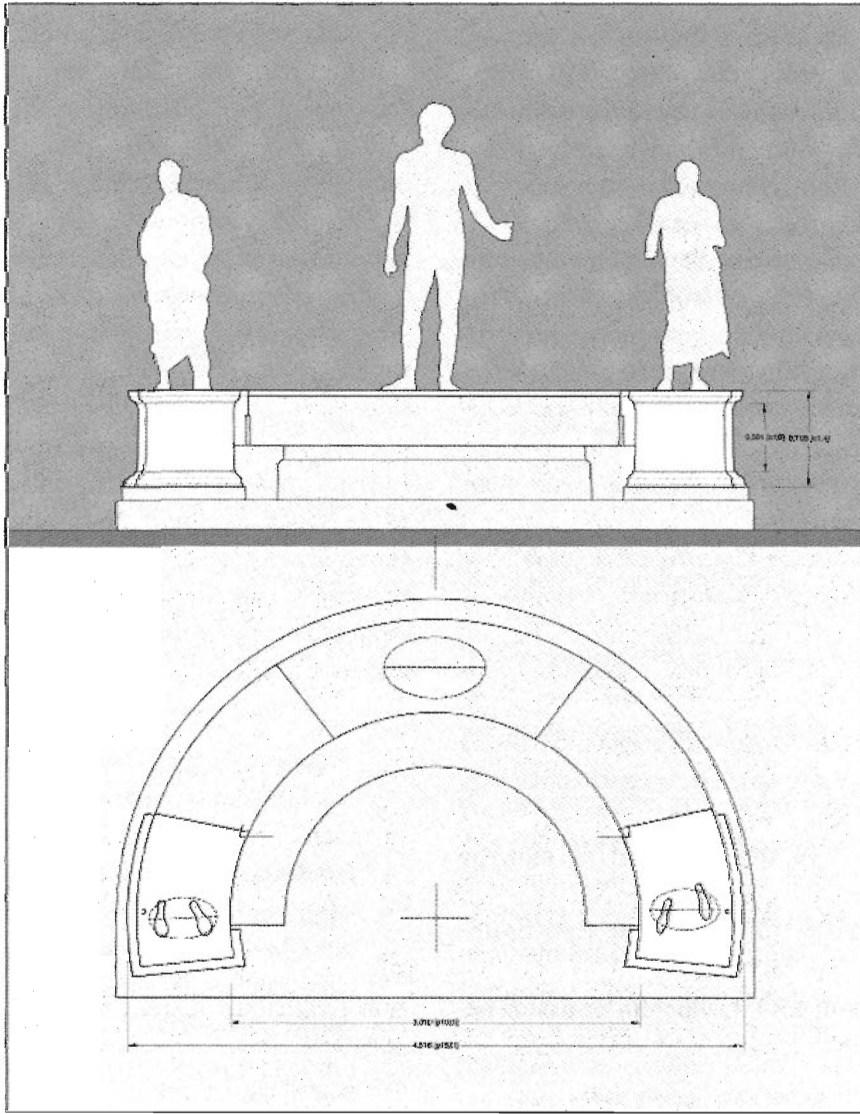

Fig. 8 – Phormion eksedrasının rekonstrüksiyonu (çizim Nicolò Masturzo)

3. Apollonion'un duvarlarından yabancılar için onur dekretleri

(env. 3092; lev. XVII)

Kireçtaşı blok (boyutları U. 83,3 cm, Y. 55,2 cm, korunan max. kalınlık 25 cm) kagir bir yapının köşesine aittir ve ön yüzünde üç (A, B, C) ve sağa bakan yüzünde bir (D) olmak üzere toplam dört adet dekret yer alır. Bloğun üst yüzünde görülen dübel delikleri ve kenet yuvası izi bloğun orijinalde yerleştirildiği duvara montesiyle ilgilidir. Bloğun tüm yüksekliği boyunca sağ köşe kırıktır. Önde bloğun yüzeyi ciddi şekilde erozyona uğramıştır ve sağ yüz ise yalnızca eksik korunmuştur.

MÖ 4. yüzyılın sonu – 3. yüzyılın başı.

Yayımlar: (A) Hicks 1888, 340–1 no. 2, *I.Iasos* 54; (B) Hicks 1888, 340–1 no. 3, *I.Iasos* 47; (C) Hicks 1888, 340–1 no. 4, *I.Iasos* 42; (D) *I.Iasos* 60, krş. Habicht 1999, 24–25 (= *SEG* 49,1428).

A.

Μηνὸς Ἀφροδισιῶνος· ἐπὶ στεφανηφόρου
Ἀπολλοφάνευς τοῦ Ἀπολλᾶ· ἕκτη ἰστα-
μένου·
Ξένων Ἀφθονήτου ἐπεστάται, Πανταλέων
4 Κλεανδρίδα εἶπεν· ἐπειδὴ Θεουκλῆς Θερ-
σί[[τ]]ου
Μελίβοιεύς καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἔστιν περὶ
τὴν
πόλιν τὴν Ἰασέων καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις
τῶμ πολιτῶν εἰς Μελίβοιαν προθύμους
ὑπη-
8 ρετῆ, δεδόχθαι τῶι δήμωι· Θεουκλῆν Θερ-
σίου
εἶναι πρόξενον Ἰασέων· δεδόσθαι δὲ αὐτῶι
καὶ ἀτέλειαν ὧν ἡ πόλις κυρία ἔστιν καὶ
ἔσπλουν καὶ
ἔκπλουν καὶ ἐν πολέμωι καὶ ἐν εἰρήνηι
ἀσυλεῖ καὶ
12 ἀσπονδεῖ· εἶναι δὲ αὐτῶι καὶ προεδρίην
ἐ<v> τοῖς ἀγῶσιν· ἀνα-
γράψαι δὲ αὐτὸν καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους
προξένους.

s. 4: s. 8 ile karşılaştırılınca *tau* harfinin kasıtlı olarak silindiği anlaşılır.

‘Apollas oğlu Apollophanes’in *stephanephoros*’luk yılında Aphrodision ayının altıncı gününde; Aphthonetos oğlu Ksenon (halk meclisine) başkanlık etti ve Kleandridas oğlu Pantaleon şöyle dedi: Meliboialı Thersios oğlu Theukles mükemmel bir adam olduğu ve Iasosluların kentine yararlı işler yaptığı ve Meliboia’ya gelen Iasoslulara özenle yardımcı olduğundan Thersios oğlu Theukles’in Iasosluların *proksenosu* olarak kabul edilmesine; kentin yetkisindeki vergilerden muaf tutulmasına ve savaşta ve barışta limanına serbestçe girip çıkabilmesine (...); oyunlarda en ön sırada yer verilmesine; adının diğer *proksenoi* gibi yazılmasına karar verilmesi’.

Harf Y. 1,1–1,2 cm; *omikron* 0,9 cm. Satır aralığı 0,5–0,6 cm.

B.

Ἐπὶ στεφανηφόρου Ἱεροκλέους τοῦ
Βρυάξιου, μηνὸς Ἀφροδισιῶνος ἕκτη
ἰσταμένου· Ἀρχέλοχος Συμμάχου ἐπεσ-
τάται· ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμωι·
πρυτάνεων γνώμη· Μελησίαι Στρομβίχου
δεδόσθαι πολιτείαν αὐτῶι τε καὶ
ἐκγόνοις, καὶ κατατάξαι αὐτὸν εἰς φυλὴν
καὶ πατριήν· ἀναγράψαι δὲ
τὸ ψήφισμα τοὺς νεωποίας. *vacat*
vacat

‘Bryaksis oğlu Hierokles’in *stephanephoros*’luk yılında, Aphrodision ayının altıncı gününde; Symmakhos oğlu Arkhelokhos (halk meclisine) başkanlık etti; kent meclisi ve halk karar verdi: *prytaneis*’in önerisi; Strombikhos oğlu Melesias’a, hem kendisi hem de soyu için vatandaşlık verilsin ve bir kabile ile bir *patria*’ya kaydolsun; *neopoiai* dekreti yazsın’.

Harf Y. yak. 1,2 cm (*omikron* 1 cm); satır aralığı 0,7–0,8 cm.

C.

Μηνὸς Ἀδωνιῶνος· ἐπὶ στεφανηφόρου Ἀνδρονικίδου τοῦ Ἰσοδίκου, γραμματέως δὲ Κλεανδρίδα τοῦ Κλεάνδρου· ἔκτη ἰσταμένου· Φορμίων Μελάνθου ἐπεστάτει· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῶι δήμῳ· Δημείας Ἀριστέως εἶπεν· ἐπειδὴ Γλαῦκος καὶ

4 Ἀριστόνικος Θεοπρόπου Ἀθηναῖοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἰσιν περὶ τὴν πόλιν τὴν Ἰασέων

καὶ προθύμως ὑπηρετοῦσιν τοῖς ἐντυγχάνουσιν Ἰασέων, εἶναι αὐτοὺς καὶ ἐκγόνους προξένους καὶ εὐεργέτας Ἰασέων· δεδόσθαι δὲ αὐτοῖς πολιτείαν καὶ ἀτέλειαν καὶ προεδρίην ἐν τοῖς ἀγῶσιν καὶ ἔσπλουν καὶ ἔκπλουν καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ

8 ἐμ πολέμῳ ἀσυλεῖ καὶ ἀσπονδεῖ· τὸ δὲ ψήφισμα ἀναγράψαι τοὺς νεωποίας εἰς τὸ Ἀπολλώνιον. *vacat*

‘Isodikos oğlu Andronikides’in *stephanephoros*’luk ve Kleandros oğlu Kleandridas’ın sekreterlik yılında, Adonion ayının altıncı gününde; Melanthos oğlu Phormion (halk meclisine) başkanlık etti; kent meclisi ve halk meclisi müzakere etti; Aristeos oğlu Demeias dedi ki: Atinalı Theopropos oğulları Glaukos ve Aristonikos mükemmel insanlar olduğundan ve Iasosluların kentine iyi işler yaptıklarından ve onlara gelen her Iasosluya iyi şekilde yardımcı olduklarından Iasosluların hayırseverleri ve *proksenos*’ları olsunlar; onlara vatandaşlık ve vergilerden muafiyet ve oyunlarda ön sırada yer ve savaş ve barış zamanında, misilleme olmaksızın ve herhangi bir ateşkes yokluğunda limana serbest giriş-çıkış hakkı verilsin; *neopoiiai* dekreti Apollonion’a yazsın.’

Harf Y. yak. 0,8–1 cm; satır aralığı 0,5–0,6 cm.

D.

[Ἐ]πὶ στεφανη[φόρου Ἀνδρονικίδου]
[τ]οῦ Ἰσοδίκου· μ[η]νὸς Ἀδωνιῶνος
[ἔ]κτη ἰσταμ[ένου· Κλεανδρίδας]

4 [Κ]λεάνδρου ἐ[γ]ραμματέευεν, Φορμίων
[Μ]ελάνθου ἐπ[ε]στάτει· ἔδοξεν τῇ
[β]ουλῇ καὶ τῶι [δ]ήμῳ· πρυτάνεων
[γ]νώμη· ἐπειδ[η] - - - - -

8 [Μ]ακεδῶν ἐξ Α[- - - ἀνήρ καλὸς]

[κά]γαθός ἐστιν [περὶ τὴν πόλιν τὴν]
[Ἰα]σέων καὶ πρ[ο]θύμως ὑπηρετεῖ τοῖς
[ἀ]εὶ ἀ[φ]ικνουμέ[νοις Ἰασέων, ἐπὶ νῆσθαι]
[αὐτ]ὸν ὑπὸ το[ῦ δήμου τοῦ Ἰασέων]
[καὶ εἶ]ναι αὐτ[ὸν καὶ ἐκγόνους προξένους]
[καὶ εὐ]εργέτ[ας τῆς πόλεως τῆς Ἰασέων].
[δεδόσθ]αι [δὲ αὐτῶι καὶ πολιτείαν καὶ]
[προεδρί]ην ἐν [τοῖς ἀγῶσιν καὶ ἔσπλουν]
[καὶ ἔκπ]λουν κ[αὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν]
[πολέ]μῳ ἀσυ[λεῖ καὶ ἀσπονδεῖ].
[ἀνα]γράψαι δ[ὲ τὸ ψήφισμα τοὺς]
20 [νεωποί]ας εἰς τ[ὸ Ἀπολλώνιον].

‘Isodikos oğlu Andronikides’in *stephanephoros*’luk yılında, Adonion ayının altıncı gününde; Kleandros oğlu Kleandridas sekreter idi; Melanthos oğlu Phormion (halk meclisine) başkanlık etti; kent meclisi ve halk meclisi müzakere etti; *prytaneis*’in önerisi; A- - -’dan Makedonyalı - - - oğlu - - - mükemmel bir insan olduğundan, Iasosluların kentine iyi işler yaptığından ve ona gelen her Iasosluya iyi şekilde yardımcı olduğundan Iasosluların halkı tarafından övülsün, kendisi ve soyu Iasosluların kentinin hayırseveri ve *proksenos*’u olsun; kendisine vatandaşlık, oyunlarda ilk sırada bir yer, savaş ve barış zamanında, misilleme olmaksızın ve herhangi bir ateşkes yokluğunda limana serbestçe giriş-çıkış hakkı verilsin; *neopoiiai* dekreti Apollonion’a yazsın.’

Harf Y. yak. 1,3 cm (*omikron* 0,8 cm); satır aralığı yak. 0,5 cm.

Burada sunulan türden onur dekretleri (karar-nameler) Yunan kentlerinin, kendilerine çok geniş bir yelpazede iyiliği dokunan ister buradaki gibi yabancı olsun isterse vatandaşı olan bireylere karşı şükranını ifade etme aracıydı (bu belgelerin tarihsel gelişimi için bkz. VI. bölüm; Fabiani, hazırlık aşamasında).

Bu dekretler çok değerli bilgi kaynaklarıdır. Metnin tarihinin eponim magistratlık (bu konuda bkz. no. 2), ay ve günü ile verildiği giriş bölümünden kent meclisinin her ayın altıncı günü toplandığı sonucu çıkartılabilir. En önemli sivil memuriyetlerden olan *prytaneis*’ten *epistates* (‘yöneten’) denen kişinin başkanlık ettiği toplantıların tutanakları kent meclisi (*boule*) sekreteri tarafından kayda geçiriliyordu. Bir dekret önerisi, şahısların inisiyatifleriyle yapıldığı takdirde şahsın adı kayda

geçerdi: Örn. burada A ve C dekretlerinde öneriler *boule* üyesi şahıslar tarafından, B ve D dekretlerinde ise doğrudan *prytaneis* tarafından yapılmıştır. Ya da dekret önerileri başka sivil mevkilerde bulunanlar tarafından da yapılabilirdi. MÖ 3. yüzyılın ortasından sonra halk meclisine gidecek herhangi bir öneri, ister özel şahıslar isterse magistratların inisiyatifiyle yapılsın öncelikle *prytaneis* tarafından onaylanmak zorundaydı ki, ardından öneri kent meclisine iletilirdi (Fabiani hazırlık aşamasında). Dekretin giriş kısmından sonra genellikle onurlar için sebepler (buradaki B dekreti bir istisnadır) sayılır ki, burada verilen örneklerde onurlandırılan kişinin kentine giden Iasoslulara yardımcı olmak üzere yaptıkları dikkati çekiyor. Bunun hemen ardından asıl kararların sayıldığı kısım gelir. Halk meclisi çeşitli takdir işaretlerini müzakere edebilirdi. En yaygın görülen unvanlar hayırsever, *proksenos* (bir kent kendi vatandaşları

için kendi kentinde diplomatik temsilcilik yapan yabancı kişiye bu unvanı verirdi: örneğin, A dekretinde Theukles, Meliboia'da Iasos'un *proksenos*'u idi), vatandaşlık verilmesi (buradaki örnekte vatandaşlık verilmesi vatandaşlığın alt birimleri olan *phyle* ('kabile') ve *patria* ('klan')'ya da kaydolması ile birleştirilmiştir), Iasos'taki oyunlarda ön sırada yer verilmesi ve özellikle tüccarlara büyük faydası dokunan iki ayrıcalıktır: Iasos'un yetkisindeki vergilerden muafiyet ve her tür olumsuzlukta ve her koşulda onurlandırılan ve malları için dokunulmazlık ve koruma garantisiyle limana serbest giriş-çıkış hakkı.

Iasos'ta dekretlerin halka sunulduğu yerler (buradaki örnek bir tapınaktır: Apollonion, krş. no. 2) ve *neopoiiai* denen memurlar hakkında VI. bölüme bakınız.

(Roberta Fabiani)

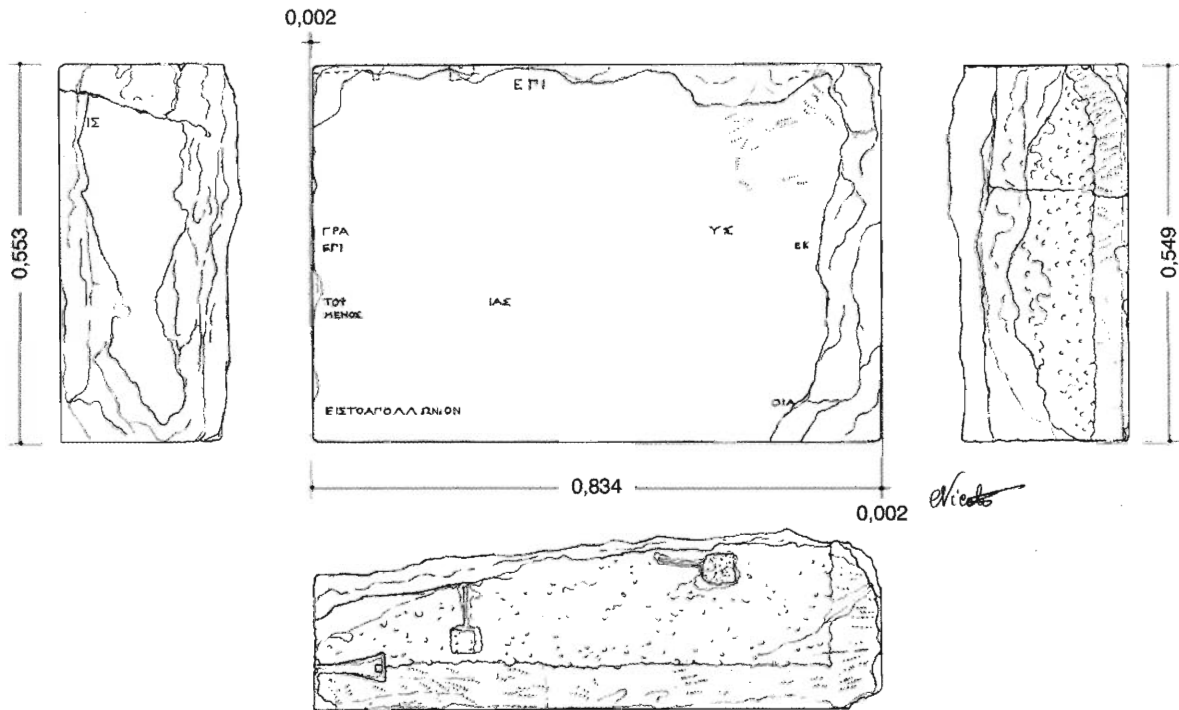

Fig. 9 – Yazıtlı bloğun sağ, ön, sol ve üst yüzleri (çizim Nicolò Masturzo)

4.

Atlet Titus Flavius Metrobios'u onurlandıran yazıtlı ve agonistik grafittili heykel kaidesi

(env. 3273; Lev. XVIII-XIX)

Grimsi kireçtaşı kaidenin (U. 72 cm, G. 136,5 cm, Y. 77,4 cm) kısa yüzünde atlet T. Flavius Metrobios ile ilgili ana yazıt (A) yer alır; silmeler üzerine kazınmış diğer yazıtlar (B-E) grafitlidir.

Yayınlar: Robert 1969, 1483 no. 1; Habicht 1998, 311–16 (= *SEG* 48, 1333; *BE* 1999, 486; *AE* 1998, 1369) (A). Yayınlanmamış (B-E).

A.

Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ γ[ε]-
[ρ]ουσία ἐτείμησαν Ἰάσῳ Φλάουιον
[Δ]ημητρίου υἱὸν Κυρῶ Μητρόβιον
4 [ν]ική[σα]ντα ἀνδρῶν δόλιχον τὰ ἐν
Ῥώμῃ Καπετώλεια πρῶτον ἀνθρώ-
πων || satır sonuna kadar silinmiş ||
|| satır tamamen silinmiş ||
8 || silinmiş || καὶ τὴν περίοδον
νικήσαντα πρῶτον Ἰασέων καὶ τὴν ἕξ
Ἄργους ἀσπίδα καὶ τὰ κοινὰ τῆς Ἀσίας
πάντα καὶ τοὺς ἄλλους ἀγῶνας πάν-
τας vac. ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδρείας
vacat (cm 6)

‘Kent ve halk meclisi ve bilgeler meclisi erkeklere yakışan mükemmelliği için Roma’daki Kapitol oyunlarında yetişkinler kategorisinde uzun mesafe koşunun ilk galibi, [- - - - -] ve Iasoslular arasındaki Büyük Yarışlardaki tüm oyunlarda zafer kazanan ilk kişi olan, ve Argos Kalkanı’nı kazanan ve Asia’nın tüm eyalet oyunlarında ve diğer tüm oyunlarda galip gelen Quirina *tribus*’undan (kabilesinden) Demetrios oğlu Ti(tus) Flavius Metrobios’u onurlandırdı.’

Yazıt anıtın ön yüzüne işlenmiştir. Harf Y: 2,1–2,7 cm.
Satır aralığı: 0,7 cm.

B.

νίκη Α[ί]νέου (?) τοῦ Εὐπολέμου
‘Eupolemos oğlu Aineas’ın zaferi’.

Anıtın arka yüzünde alt silmenin *kyma reversa*’sı üzerine hafifçe kazınmış yazıt. Harf Y: 2.5-3 cm. nivkh sözcüğü daha küçük harflerle yazılmıştır.

C.

νίκη[- - -]
‘Zafer [- - -]’.

Arkada üst *fascia*’nın sol kesiminde grafitli. Harf Y: 2.3–2.4 cm.

D.

[ν]ίκη Σώσου
‘Sosos’un zaferi’.

Anıtın sol yüzünün üst kornişindeki sade *ovolo* üzerinde derin kazılmış grafitli. Harf Y: 1.7–2.4 cm.

E.

Πρωτογ[]

Anıtın sol yüzünün üst kornişindeki sade *ovolo* üzerinde derin kazılmış grafitli. Harf Y: 3 cm.

(Massimo Nafissi)

Söz konusu kaide Metrobios’un şerefine diki- len anıt için özellikle üretilmiş olabilirdi fakat yazıtın ve heykellerin yönelimi arasındaki farklılık, mevcut bir kaidenin tekrar kullanılmış olduğunu akla getiriyor. Kaide yan yana duran cepheden be- timlenmiş ve uzun kenara doğru bakan iki erkek heykeli için tasarlanmış olmasına karşın uzun ke- narda herhangi bir ithaf yazıtı yer almıyor. Söz ko- nusu heykeller gerçek boyutlarda olurdu ve ayak- ların monte edildiği yuvalardaki izlerden anlaşıl- dığı üzere tunçtan dökülmüşlerdi. Kaide üzerindeki silmelerin profilleri belirli şematik karaktere sahip görünüyor ve kaidenin ilk heykel grubu için geç Hellenistik dönemden bir tarihi (MÖ 2. – 1. yy.) işaret ediyor.

Iasos halkı, hemşerileri T. Flavius Metrobios’a muhteşem atletizm başarıları nedeniyle bir anıt ithaf etmeye karar verdiği zaman mevcut bir ka- idenin üzerindeki heykelleri kaldırarak tekrar kul- lanılmış olabilir. Bu ikinci kullanım evresinde uzun kenardaki alt silmeler kaldırılmış olabilir. Bu kai- denin üzerine oturtulan ve günümüze ulaşmayan bir başka blok üzerine artık, muhtemelen ön yüze (yani yazıtlı yüze) bakan bir atlet heykeli yerleş- tirilebilirdi. Tekrar kullanmanın nedeni kaynak

sıkıntısı olabilir; ayrıca eski heykellerin tunç malzemesi eritilerek tekrar kullanılmış veya masrafları karşılamak amacıyla satılmış olabilir. Bu anıt Metrobios'un MS 89 yılında Olympia'da kazandığı zaferin hemen ardından ithaf edilmiştir.

(Nicolò Masturzo)

Iasoslu atlet Titus Flavius Metrobios'u dört ayrı yazıttan tanıyoruz. Burada özetlenen zaferleri aslında Metrobios'un bizzat kendisinin iki ithafında liste halinde sıralanmıştı. Iasos'ta 18. ve 19. yüzyıllarda kopyalanan ve bugün kayıp olan iki

yazıttan biri Zeus Olympios (*I.Iasos* 107)'a diğeri ise kentin koruyucusu (*prophylaks*) Herakles'e (*I.Iasos* 108) ithaf edilmişti. Metrobios'la ilgili olan ve burada sunulan diğer iki yazıt (bu yazıt ve 1B) ise kamu ithaflarıdır.

Roma İmparatorluk döneminde dahi, tıpkı Arkaik ve Klasik dönemlerde olduğu gibi, büyük yarışmalarda kazanılan zaferler toplumların galip gelenlere büyük onurlar bahşetmesi için yeterli sebepi. En başarılılar çoğu zaman masraflarının kamu tarafından karşılandığı ve şenliklerin yapıldığı kutsal alanlara – ya da buradaki gibi, kendi

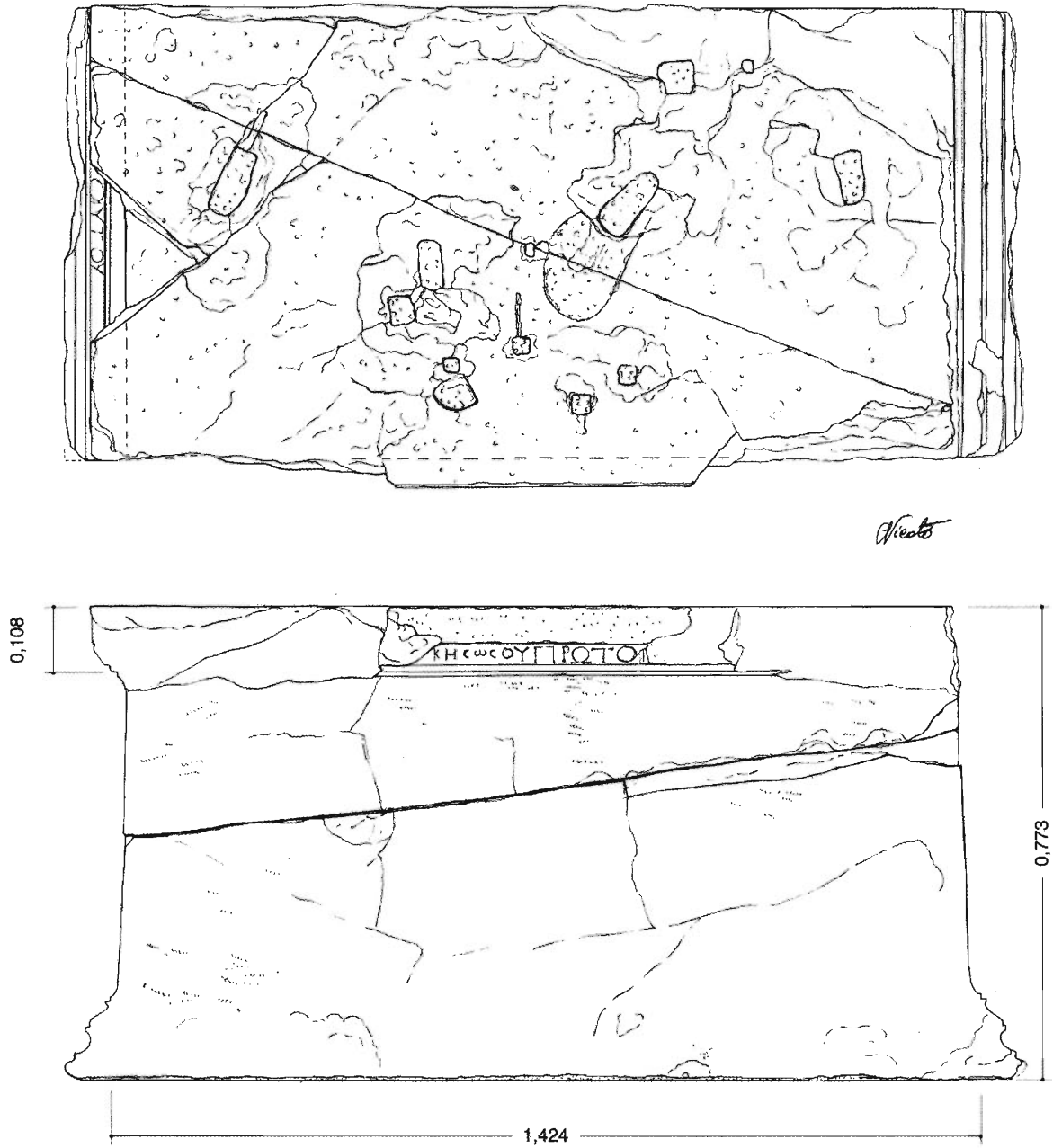

Fig. 10 – Kaidenin uzun kenarı ve heykelin monte edildiği soketleriyle üst yüzü (çizim Nicolò Masturzo)

kentinde – dikilen heykellerle onurlandırılırdı. Metrobios’un heykeli (heykeli dikilen kişi genellikle sadece adıyla anılırdı: krş no. 8 ve 9) geleneksel sivil yönetim kurumları olan kent ve halk meclisleri (*boule* ve *demos*) ile bilgeler meclisinin (*gerousia*) kararıyla dikilmişti. Iasos’taki *gerousia* en azından Augustus döneminden itibaren iyi belgelenmiş bir kurumdur (*I.Iasos* 90); *gymnasion*’la ilgili olan bu kurum kamu yaşantısının birçok alanında etkin role sahipti.

Yazıtta ilk önce Metrobios’un Roma’da ilk kez MS 86 yılında Iupiter Capitolinus (Kapitol) oyunlarında uzun mesafe (yak. 4 km) koşuda, bu şenliğin ilk kez yapıldığında kazandığı zafer anılıyor (‘insanlar arasında birinci’, satırlar 5–6). Bu başarıyla atletimiz herkesin gıpta ettiği Roma vatan-daşı statüsünü kazandı: *praenomen* yani ilk adı (eski, geleneksel şahsi ad: Titus), *gens* adı (kalıtsal aile adı: Flavius), patronimik, oy verme *tribus*’u (siyasi katılımın düzenlendiği vatandaşlık bölümü) ve *cognomen* (MÖ 2. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlayan ikinci şahsi addır ki, buradaki örnekte olduğu gibi çoğu zaman Roma vatan-daşı olmadan önce taşınan addır: Metrobios). *Praenomen*, *gens* adı ve *tribus* adı tamamen İmparator Domitianus’unki (MS 81–96) ile aynıdır ki, satırlar 6-8’de yer alan imparatorun adı ölümünden sonraki *damnatio memoriae* sırasında silinmiştir. Silinen kısımda Domitianus ya vatandaşlığı veren kişi ya da yarışı kazanan atletin taç giyme töreninde ana figür olarak zikredilmiş olmalıdır.

Metrobios ayrıca *periodos*’u teşkil eden belli başlı tüm panhellenik şenliklerde zafer kazanan ilk Iasoslu idi. Bu dönemde *periodos* Olympia, Delphoi, Nemeia ve Korinthos’taki oyunların yanı sıra Octavianus’un MÖ 31 yılında Marcus Antonius’u yenmesini kutlamak için başlatılan Aktion’daki Apollon oyunları ve başlangıcından itibaren Kapitol oyunlarını kapsıyordu. Olimpiyat oyunlarındaki zafer 217. olimpiyatta kazanılmış (*I.Iasos* 107) olup anıtın tarihlendirmesindeki birinci kıstastır. Tüm Iasoslular içinde tüm bu başarıları kazanan ilk kişi olması nedeniyle Metrobios en yüksek onurlara layıktı. Argos Kalkanı, Argos’ta tanrıça Hera şenlikleri çerçevesinde düzenlenen önemli bir yarışma idi ve yarışmanın adı, konulan ödülün bir kalkan olmasından geliyordu (Yunanca *aspis*). Metrobios, imparatorluk kültürü ile ilgili ve Asia eyaletinin başlıca kentleri Ephesos, Pergamon, Smyrna, Sardeis ve Metrobios’un kendisiyle ilgili tek metinde kaydedildiği üzere Miletos’ta düzenlenen eyalet oyunlarında (*koinà tês Asias*) başarılar kazandı (krş. *I.Iasos* 108 ve Moretti 1954, 278 vd.).

Burada irdelenen anıt, üzerinde Metrobios’un zaferlerinden esinlenen ve kentin gençlerinin başarılarını öven grafittilerden (B-D) de anlaşıldığı üzere büyük bir olasılıkla kentin *gymnasion*’larından birine dikilmişti (krş. no. 7). Dördüncü grafitide (E) muhtemelen Protogenes olan bir şahıs adı geçiyor; adın tek başına yer alması daha seyrek görülmesine karşın *nike* yazıtlarının yanı başında görülüyor.

(Massimo Nafissi)

5.

Gymnasiarkhos Epikrates oğlu Sopatros tarafından sunulan *presbyteroi stoasi* arşitravı

(env. 3241; 3243; 3244; 3245; 3246; 3247; 3250; 3251; Lev. XX-XXI)

Dor üslubunda bir arşitrava ait sekiz bloğun üzerinde *gymnasiarkhos* Sopatros'un bir ithafı yazılmıştır. Sadece bir parça (env. 3241) tam sağlam olup bir tanesi ise iki yanında duran bloklara (env. 3244 ve 3246) dayanarak tam ve bir başkası da iki fragmana (env. 3247 ve 3250) dayanarak kısmen rekonstrükte edilebilmektedir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunan diğer Iasos malzemesinin çoğu gibi bu bloklar da parçalanmış olmaları ve üst frizdeki trigliflerin *taenia* ve *regulae*'si gibi çıkıntı yapan süslerinin tıraşlanmış olmasından anlaşıldığı üzere Geç Antik veya Ortaçağda başka yapılarda kullanılmıştır.

Mimari ayrıntılara ve yazıt metnine dayanarak çeşitli parçaların orijinal konumlarına rekonstrüksiyonunu yapmak mümkün oldu. Arşitrav orijinalde yedi parçadan oluşuyordu:

1. env. 3243: (| ν Σώπατρο[]) maks. U. 1,509 maks, G.. 0,364 maks, Y. 0,402 m;
2. (a) env. 3247 (|ράτου γ []), maks. U. 1,052 maks, G.. 0,363 maks, Y. 0,412m; (b) env. 3250 (|γυμνασίου[]) maks. 1,272 maks, G.. 0,327 maks, Y. 0,406 m;
3. env. 3245 (|των τε νέ[]) maks. 1,257 maks, G.. 0,406, Y. 0,404 m;
4. mevcut değil;
5. (a) env. 3244 (|ρων την σ[]) maks. 1,172 maks, G.. 0,393, Y. 0,405m; (b) env. 3246 (|τοαν τω[]) maks. 1,150 maks, G.. 0,370 maks, Y. 0,405 m;
6. env. 3241: (|ι δήμωι και τοι . .) maks. 2,304, G.. 0,437, Y. 0,403 m;
7. env. 3251 (|πρεσβυτέ[]) maks. 1,287 maks, G.. 0,348 maks, Y. 0,402. m;

Dolayısıyla bu arşitrav kentin *gymnasion*'larından birindeki altı sütunlu bir *stoa*'ya ait olmalıdır. Parçaların asıl uzunluğu tam haldeki tek parçadan (env. 3241) anlaşıldı: Y. ortalama 0,405 m, blokların genişliği oldukça düzensiz olup maksimum 0,44 metredir fakat sofitteki genişlik daha düzenli olup ortalama 0,32 metredir ve arka kısmı korunmamış bir parçanın bitişme noktası görülür.

Soldan ilk baştaki blok, aslında duvara oturulmuştu ki, bundan da portikonun iki uçta kapalı

sadece ön cephesiyle açılan bir yapıda olduğunu anlıyoruz; belki de iki kapalı dar ucunda karşılıklı eksedralar vardı. Sütunlu galeri, anteler arası mesafesi 15,50 metreye ulaşan, sütunların dikey eksenleri arası 2,304 m mesafeli altı sütunlu bir yapıydı. Altı sütunun yüksekliği hipotetik olarak yaklaşık 4,50 m ve çapları da 0,65–0,70 m civarında hesaplandı.

Anıt MÖ 170 civarına tarihlenebilir çünkü onu ithaf eden kişi hakkında başka bilgilere sahibiz. MÖ 2. yüzyılda tek başlarına da *stoa*'lar inşa ediliyordu fakat farklı binaları birbirleriyle ilintilendirmek ve mimarilerini koordine etmek yönünde tutarlı bir eğilim vardı ve özellikle farklı unsurları makul kompleksler haline dönüştürebilmek için sütunlu portikolar tercih ediliyordu.

(*Nicolò Masturzo*)

Yayınlar: Reinach 1893, 187 no. 32; *I.Iasos* 250.

Σώπατρο[ς Ἐπικ]ράτου γυμνασίου[ρχήσας] τῶν τε νέ[ων καὶ τῶν πρεσβυτέ]ρων τὴν στοὰν τῷι δήμωι καὶ τοῖ[ς π]ρεσβυτέ[ροις]

'Epikrates oğlu Sopatros, genç erkeklerin ve yetişkinlerin *gymnasiarkhos*'u iken, bu portikoyu halk ve yetişkinler için (inşa ettirdi)'

Harf Y: 7,5–8,5 cm. Birinci bloğun sol başındaki boşluk 23 cm.

Epikrates oğlu Sopatros, kentin tarihinde tanıdığımız ilk büyük hayırseverdir. Etkinlik dönemi, tiyatro binası ve gösterileri için yapılan yıllık bağışları belgeleyen iki yazıt sayesinde MÖ 170 civarına güvenle tarihlendirilmiştir (*I.Iasos* 170 ve 206; tarih için bkz. Crowther 1990, 146; krş. Maddoli 2007, 354 ve 360; ve P. Fröhlich, *BE* 2009, 455). Sopatros, tiyatrodan istinat duvarı, oturma sıralarının bir kısmı ve sahne platformu gibi önemli işlerin finansmanını sağladı (*I.Iasos* 249). Ayrıca maddi külfeti ve prestiji en yüksek magistratlıklarda, yani *stephanephoros* (bkz. no. 2),

gymnasiarkhos ve *agonothete*'lik görevlerinde bulundu. Bu stoayı *gymnasiarkhos* olduğu dönemde *presbyteroi*'a yani yetişkinlere ithaf etti.

Gymnasiarkhos'luk ('*gymnasion* baş sorumlusu') büyük harcamalar gerektiren ve dolayısıyla da en zengin ailelerden bireylerin üstlenebildiği bir memuriyet idi (bkz. VI. bölüm). Iasos'taki belgelerden anlaşıldığına göre *gymnasiarkhos*'ların üstlendikleri yükler arasında yağ bağıışı (bkz. no. 8) veya *gymnasion*'daki inşaat masrafları gibi geniş bir yelpazede taahhütler olabiliyordu (ayrıca bkz. *I.Iasos* 122, 255; Herrmann 1995, 98–9 [= *SEG* 45, 1520]; Akat 2009, 78).

Iasos'ta *gymnasiarkhos*'ların yalnızca *presbyteroi* (*I.Iasos* 87) veya sadece *neoi* ('genç erkekler', *I.Iasos* 122; 123) veya bu iki yaş grubunun her ikisine birden baktığı (bu yazıttaki Sopatros gibi) bilinmektedir. Bir başka yazıtta ise 'dört

gymnasion'un *gymnasiarkhos*'u' ibaresi yer alır (*I.Iasos* 84). Buna dayanarak kimi bilim adamları dört ayrı yaş grubunu oluşturan çocuklar (*paides*), gençler (*epheboi*), genç erkekler (*neoi*) ve yetişkinler (*presbyteroi*) için dört ayrı *gymnasion* olduğunu düşündü; ya da söz konusu ibare, bu mevkinin her bir *gymnasion* için ayrı yıllarda işgal edildiği anlamına geldiği öne sürüldü (bkz. W. Blümel'in *I.Iasos* 84 üzerine yorumları). Söz konusu iki hipotezin de temeli sağlam görünmüyor; özellikle bir örnekte kentin tüm *gymnasion*'larının masraflarını tek bir vatandaş aynı yıl üstlendi. Doğu Kapısının yakınındaki büyük binanın bir *gymnasion* olduğu önerildi fakat genelde söz konusu dört *gymnasion*'un tam olarak ne olduğu ve nerede konumlandığı bilinmiyor.

Burada irdelenen yazıt, fiziksel özellikleri dikkate alınmaksızın yapılan eski rekonstrüksiyon-

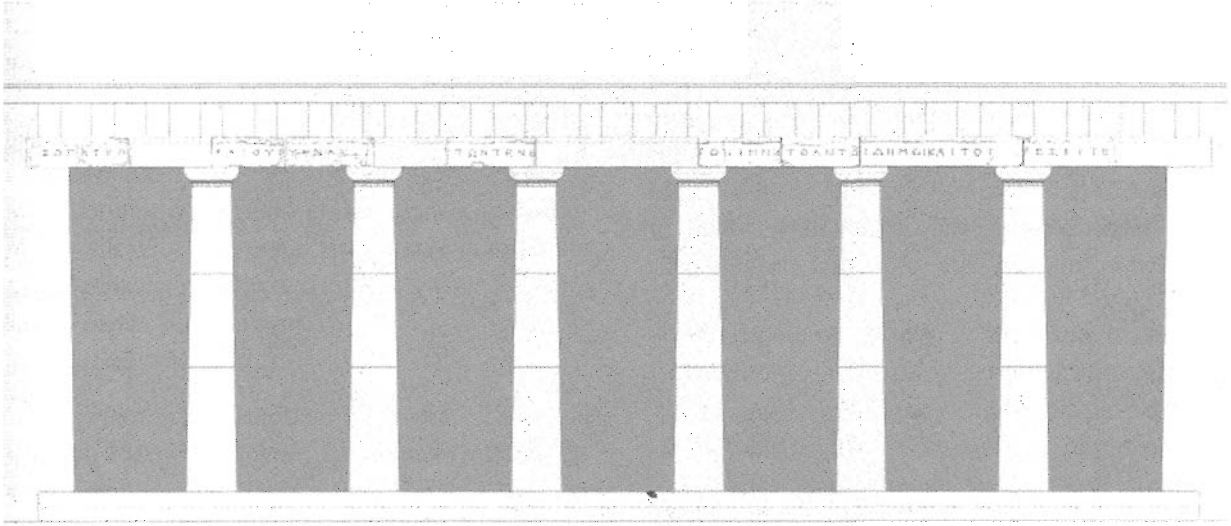

Fig. 11 – Stoanın rekonstrüksiyonu (çizim Nicolò Masturzo)

Fig. 12 – Altıncı blok, env. 3241. Kesit, ön ve üst yüzler (çizim Nicolò Masturzo)

dan farklı bir şekilde tamamlanarak (*I.Iasos* 250) env. 3251 blok için yeni bir yer önerilmiştir. Artık bu *stoa*'nın sadece *presbyteroi* için yapıldığı, *neoi* için de yapılmadığı kesindir. *Presbyteroi*, yirmili yaşlarındaki *neoi* grubunun bir üst yaş grubu idi. *Presbyteroi* dernekleri Iasos'un haricinde Ionia'daki Khios (Sakız), Samos (Sisam), Ephesos (Efes), Metropolis (Torbalı) ve Kolophon (Ahmetbeyli) ve başka birkaç kentten daha bilinir. Çocukların, *epheboi* ve *neoi*'un kullanımı için kamusal destek verilmesine karşın Hellenistik ve Roma İmparatorluk dönemi kentinin kurumsal yükümlülükleri arasında yetişkinlerin jimnastik etkinlikleri yoktu. Iasos'ta ise bu grup için oldukça ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir. Etkinlikleri için sorumlu bir *gymnasiarkhos* vardı (ayrıca bkz. *I.Iasos* 23); öz kaynakları vardı ve kendi *gymnasion*'larının masraflarını aradan karşılıyorlardı; hak eden kişilere kendi adlarına onurlar verebiliyorlardı (*I.Iasos* 93'te olduğu gibi ve hatta bu yazıtta onurlandırma için oy veren kişi sayısı 74 olarak kayda geçmiştir).

Sopatros'un sunduğu *stoa*'nın diğer yaş gruplarıyla birlikte paylaşılan bir *gymnasion* içinde *presbyteroi* için ayrılmış bir mekâna mı ait olduğu yoksa *presbyteroi*'un kendilerine özel bir *gymnasion*'una mı ait olduğunu bilemiyoruz.

Ionia'daki Metropolis'te (Torbalı) *presbyteroi* derneğinin merkezi yakın zamanda keşfedildi: Roma İmparatorluk döneminde bu yapı, portikolu avluya bakan yıkanma ve şölen mekânlarından oluşuyordu (bkz. Aybek 2009, 25–6, s. 27'deki plan). Yine İstanbul'daki metinler arasında *presbyteroi* tarafından *dioiketai* ('mali müdürler')'den biri olmayı kabul eden Kritios Hermophantou onuruna bir dekret yer alıyor. Söz konusu dekrette *presbyteroi*, dekretin 'Antiokheion'da en iyi görülen yere' işlenmesini emrediyor (*I.Iasos* 93). Antiokheion, *presbyteroi*'un merkezinin adı veya *stoa*'larının yer aldığı *gymnasion*'un adı olabilir. Yapının adı muhtemelen, Iasos'ta MÖ 197–189 arasında etkin olan Seleukos Kralı III. Antiokhos'tan gelmiş olabilir. Çeşitli epigrafik malzemede kralın Iasos'a yaptığı katkılar ve kentin şükranını ifade ettiği çeşitli onurları buluyoruz (*I.Iasos* 4–5). *Gymnasion*'a adının verilmesinde de çeşitli katkı ve onurların payı olması muhtemeldir. Ptolemaion adıyla bilinen ikinci bir *gymnasion* ise kentin başka bir kraliyet ailesi mensubu hamisinden geliyor: Mısır'daki Ptolemaioslar, MÖ 3. yüzyılda uzunca bir süre Iasos'u egemenlikleri altında tutmuştu (bkz. *I.Iasos* 98, 36; krş. *I.Iasos* 2 ve 3).

(Massimo Nafissi)

6.

***Paidonomos C. Iulius Capito*'yu onurlandıran dekretli sütun**

(env. 3187; Lev. XXII)

Beyaz-grimsi mermerden yivli bir sütun gövdesinin yivsiz alt kısmı. Kaide dâhil maks. Y: 182,7 cm, çevresi üstte 215,5 cm, toros üzerinde 219,5 cm. Orijinalde sütunun bu parçası ile birlikte işlenen kaidenin dışbükey kısmı toros, daha sonra traşlanmıştır. Üst uçta ise yivlerin başlangıçları halen görülebiliyor. İstanbul'un hava kirliliğinden etkilenen eserin yüzeyinde, kristallerin dökülmesinin artması ve ayrıntıların kaybolması gibi bozulmalar saptanmıştır.

A yazıtının metni 1887 yılında A.M. Kontoleon tarafından büyük olasılıkla Güllük'ten bazı "beyefendilerin" çıkardığı transkripsiyonlara dayanılarak yapıldı (Paton 1887). W. Blümel, A yazıtının sağ alt köşesindeki sarmaşık yaprağının tam altındaki B yazıtına *I.Iasos* 99 üzerine yorumlarında dikkat çekmiştir. Sarmaşık yaprağının yaklaşık 90 cm aşağısında ikinci bir grafitinin (C) izleri görülüyor. Bunun da sağında D dâhil başka grafitlere ait silik izler yer alıyor. Bu grubun yukarısında daha da fazlası görülüyor: Hâlbuki sadece bir tane sinde *corona* seçilebiliyor.

MS 1.-2. yüzyıllar

Yayımlar: (A) Kontoleon 1887, 216–17 no. 9; Reinach 1893, 168–69 no. 5; *I.Iasos* 99. (B-D) Yayımlanmamış.

A.

[Περὶ τῶν καλλίστων τειμῶν Γαΐ]ου
[Ἰουλίου Καπίτωνος π]αιδονόμου
ἔδοξ[εν τῷ δήμ]ῳ ἐν ἀρχαιρεσίαις·
4 ἐπεὶ Γαΐος Ἰούλιος Καπίτων παιδονομήσας
καὶ προνοήσας τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς
καὶ
παιδείας κατὰ τὸ κάλλιστον ἐπετέλεσεν,
καὶ ἀγῶνας διδούς αὐτοῖς καὶ ἄθλα,
πάντα τε
8 φιλοτειμώτατα ἐποίησεν, ἢ ἐπέδωκεν τε καὶ
θεωρίας, ἢ ὅ τε δῆμος ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς
φιλοτει-
μῆς προεφώνησεν τειμηθῆναι αὐτὸν ταῖς
καλλίσταις τειμαῖς, ἀνατεθῆναι δὲ αὐτοῦ
καὶ

12 εἰκόνα· ἢ δεδόχθαι τετειμηθῆναι Γαΐον
Ἰούλιον
Καπίτωνα ταῖς καλλίσταις τειμαῖς·
ἀνατεθῆναι
δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα γραπτὴν ἐν ἀσπίδι
ἐπιχρῦσῳ,
ἐν ᾧ ἂν βούληται ἱερῶ ἢ δημοσίῳ τόπῳ,
ἐφ' ἧς καὶ
16 ἐπιγραφῆναι· ἢ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τὴν
εἰκόνα >>>

Γαΐου Ἰουλίου Καπίτωνος παιδονομή-
σαντος κα-
τὰ τὸ κάλλιστον ὦ πάσης ὦ ἔνεκεν ὦ
ἀρετῆς.

*sarmaşık yaprağı**sarmaşık yaprağı*

'Paidonomos Gaius Iulius Capito için en iyi onurların verilmesiyle ilgili [karaname]. Halk meclisinin seçim oturumunda karar verildi.

Gaius Iulius Capito, *paidonomos* olarak görevlerini en iyi şekilde yerine getirdiğinden ve gençlerin eğitim ve öğretimi ile yakından ilgilendiğinden ve onlar için yarışmalar ve ödüller koyduğundan ve her şeyi cömertçe karşıladığından ve üstelik şenliklere katılım olasılığını gönüllü şekilde sunduğundan (...); Gaius Iulius Capito'nun en iyi onurlarla onurlandırılmasına ve altın yaldızlı bir kalkan üzerine boyanan portresinin kendi seçeceği kutsal veya kamu alanına yerleştirilmesine, ve portrenin üzerine şöyle yazılmasına: 'Kent meclisi ve halk meclisi, *paidonomos* olarak görevlerini en iyi şekilde yerine getiren Gaius Iulius Capito'nun portresini her konudaki mükemmelliği için (adadı).'

Harf Y: 1–1,5 cm; Satır aralığı: 0,6–1,2 cm (birinci ve ikinci satırlar arasında yak. 2,5 cm).

B.

víκη

‘Zafer - - - -’.

Harf Y: 1,8 cm. Kazananın adının yer aldığı ikinci satır okunamıyor.

C.

víκη

‘Zafer - - - -’.

Harf Y: 1,5 cm.

D.

víκη

‘Zafer - - - -’.

Harf Y: 2 cm.

Gymnasion'da 12–13 yaşından *epebos* olacakları 18–19 yaşına kadarki erkek çocukların (*paides*) eğitimine nezaret eden *paidonomos*, bunun yanı sıra tüm eğitimcilerin etkinliklerine de nezaret ediyordu. Kent meclisi tarafından hâlihazırda onaylanmış (satır 16) olan dekret, seçimler zamanında halk meclisinde oylandı (satır 3: krş. *SEG* 36, 982B; *SEG* 36, 983); Gaius Iulius Capito'nun görev süresi, diğer magistratlıklar yeniden atandığı sırada son erdi. Kendisini ‘en iyi onurlar’ ve bir portre ile onurlandırmaya karar verildi. Karar, halkın tezahüratıyla yapılan bir ricanın sonucu olarak sunuluyor; belki de bu tezahürat *paidonomos* 'a kendi katkısının kazandırdığı bir durum sonucu idi, yani ekonomik bir boyutu vardı. Örneğin *paidonomos*, çocukların eğitim etkinliklerinde yarışmaların ödülleri ve tamamlama sınavlarını yapıyordu (satır 7) ve *paidotribai* (‘çocukların eğitimcileri’) ücretlerini de ödüyordu (krş. *I.Iasos* 100 [İstanbul env. 3226]).

Kallistai timai (‘en iyi onurlar’, satır 1, 11, 13; başka bir yerde ise ‘en büyük onurlar’ ile birlikte kaydedilmiştir: *I.Iasos* 88, 6–7 ve 248, 19 [İstanbul env. 3161]) tüm magistratlara görevlerini hakkıyla tamamladıkları zaman verilen muhtemelen bir taç ve kamu methiyesinden ibaret sıradan onurlardı. Iasos'tan bu onurları zikretmeyen fakat *paidonomos*'un görevlerini layıkıyla tamamladığını belirten başka yazıtlar da var: Buradakine benzer bir sütun üzerine kazılmış kısacık bir metinle ‘Apellas oğlu *paidonomos* Bryon, yasaya göre’

(*I.Iasos* 101 [İstanbul env. 3172]); krş. başka destekler üzerindeki 103 [İstanbul env. 3275], 100 ve 102 [İstanbul env. 3277]; *paidonomos*'un etkinliklerini düzenleyen bir yasa örneğinin Miletos'ta belgelenmiştir (Milet I 3, 145, 54 ve 80). Normal eğitim programının ötesinde Capito, belki de başka kentlerde ciddi oyunlara katılan eğitimcilerin kendi performanslarına katılma şansını sunmuştu (*I.Ephesos* 1101) veya *paides*'i komşu kentlerde yapılan (ve *paidotribai*'in genç atletleri yarışmaya sokabildikleri: Ziebarth 1914², 19–20) daha önemli bazı oyunlara götürmüştü. Belki de onurlandırılan kişinin bu tür hizmetleri nedeniyle ‘en iyi onurlar’ın yanı sıra altın yıldızlı bir kalkan üzerine boyayla işlenmiş bir portresinin (*imago clipeata*) hediye edilmesine karar verilmişti. Portreye bir yazı yazılacaktı fakat dekretin ilanının tamamen kamu kasasından karşılanması ön görülmemişti (satırlar 16–18). Muhtemelen Capito kendisi mas-

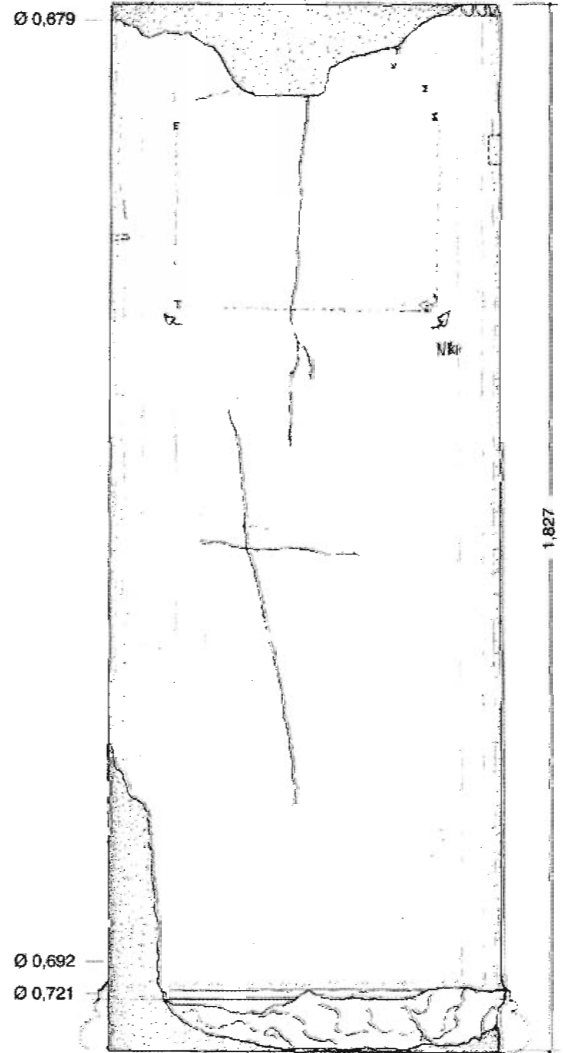

Fig. 13 – Sütun (çizim Nicolò Masturzo)

raflarını üstlenerek, *gymnasion*'daki bir sütunun üzerine bu dekreti yazdırtmıştı; aynı sütun üzerinde yer alan ve başka zaferleri kutlayan diğer grafittiler (B-D, krş. no. 7) mekânın *gymnasion* olduğunu düşündürüyor. Capito böylece diğer sütunlar üzerinde görevlerini tamamladıklarını belirten sade notlar bırakan 'meslektaşlarını' bu yarışta ekarte edebilirdi. Capito'nun günümüze ulaşmayan portresini (satr 15) nerede sergilediğini bilmiyoruz. *Gymnasion*'u tercih etmiş olabilir. Başka bir dekrette *ephebarkhos* Theodoros oğlu Melanion'un

portresinin Ptolemaion *gymnasion*'unda sergilenmesi emrediliyor (*I.Iasos* 98, 35–37).

Boyatarak yapılmış portre ithafı Iasos'ta yaygın görülen bir uygulamadır (ayrıca bkz. *I.Iasos* 85, 4; 93, 16–7 [İstanbul env. 3185]; 119, 3; 248, 21); portre ithafı başka yerlerde tunç ve/ya mermer veya hatta altından bir heykel anlamında 'en büyük onurlar' kategorisindeki başka onurlarla ilintilendirilirdi.

(*Roberta Fabiani*)

1. Base for a statue of Aba daughter of Hyssaldomus and later for the athlete T. Flavius Metrobios

(inv. 3274; tavv. XII-XIII)

At Istanbul the final right-hand block is preserved of a limestone base that was originally composed of a number of elements. The inventory of the Museum records it as of unknown provenance. The block (height 0.85 m, length 1.098/1.10 m, maximum width 0.96 m, minimum width of the die 0.824 m) is inscribed on two sides. The two inscriptions (A, B) derive from two different occasions, and from two different phases of use of the base.

Editions: Robert 1945, 100 pl. VII (A).
Unpublished (B)

A.
Αβα Υσσαλδωμου

«Aba daughter of Hyssaldomus».

Letter-height: about 2 cm (*omicron* about 1,5).

B.
[Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος Τ. Φλάουι]-
ον Δημητρίο[υ υἱὸν Κυρ. Μη]-
τρόβιον νικήσ[αντα ἀνδρῶν]
4 δόλιχον τὰ ἐν Ἑ[ώμῃ Καπετώ]-
λειᾷ πρῶτον ἀνθρ[ώπων καὶ]
[τὴν π]ερίοδον νικ[ήσαντα]
[πρῶτον Ἰασέων - - - - -]
[- - - - -]
[- - - - -]

‘The council and the people (honoured with a portrait) T(itus) Flavius Metrobios, son of Demetrios, of the tribe Quirina, first ever victor in the long-distance running race in the adult category at the Capitoline Games in Rome, and first of the Iasians to have achieved victory in all the games in the circuit of Great Festivals - - - - -’

Letter-height: about 3 cm. Line-spacing: 2 cm.

(*Roberta Fabiani, Massimo Nafissi*)

In the first phase, towards the middle of the 4th century BC, the block was positioned as it is now, with the long side, on which inscription A stands,

as the front. On the top, the surface exhibits holes for mounting a bronze statue, evidently of the lady whose name is inscribed in A. Subsequently, a little after AD 89, the block was turned over and the short side became the front of the monument: inscription B, which is now upside down, was inscribed there. The statue to which this second inscription refers was most likely erected on a plinth placed on top of the surface that is today face down on the ground. The lower mouldings were removed in a very rough way, probably at the time of the change in use

(*Nicolò Masturzo*)

Until very recently, neither the provenance nor the purpose of this block was known. Today we know that it comes from Iasos and was part of a large monument for the Hecatomnids. The Hecatomnid family governed the region of Caria, including Iasos, almost continuously for seven decades from about 392 BC, first in the name of the Persian king and then, for a short period, in that of Alexander the Great. They bore the Persian title of satrap. Aba, the person mentioned in text A, was the sister of the first satrap of Caria, Hecatomnus, after whom the dynasty is named (see V).

The block’s provenance from Iasos is secured by the unpublished inscription B, which honours T. Flavius Metrobios, an athlete from Iasos for whom also monument nr. 4 was erected (more information on him can be found there). At Iasos, in 2005, during the excavations carried out by Fede Berti in the portico west of the *agorà*, a block from a large base was discovered with an epigram in honour of Idrieus, satrap of Caria from 351 to 344 BC. It was an intermediate element in a base composed of at least two other elements. The stone in Istanbul and this new block now found at Iasos belonged to the same monument: this is proved by the blocks’ dimensions, identical mouldings, and script, and is confirmed by the content of the two inscriptions. The entire monument will be published in a forthcoming issue of *La Parola del Passato* by F. Berti, G. Maddoli, N. Masturzo and M. Nafissi.

The epigram from Iasos praises the Hecatomnids and Idrieus as follows:

‘Promoting the growth of the city, in times of good fortune, the kings, as first, | made the Iasians renowned in the eyes of mortals. | After saving his hereditary power, Idrieus, the son of Hecatomnus, | led them out of terrible sufferings to the good order of law.’

The inscription dwells on the merits of all the satraps of Caria, beginning from Hecatomnus, and in particular on those of his son Idrieus, in whose time, evidently, the city chose to erect the statue group as a recognition of these merits. The text underlines the theme of dynastic continuity and would be well suited to a family group, which was probably what was erected on this large base.

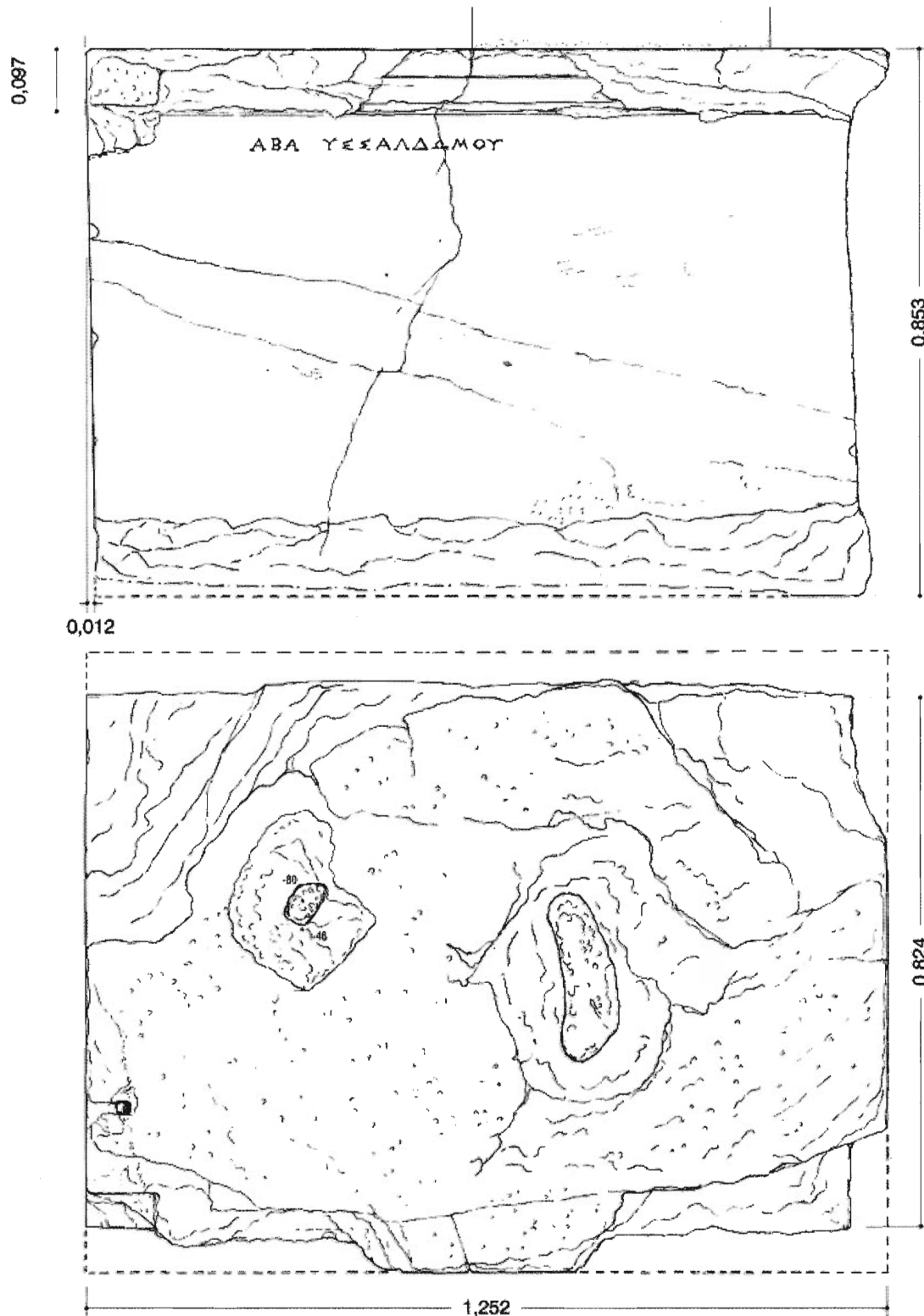

Fig. 7 – Front and top of the base (drawing by Nicolò Masturzo)

Along with Idrieus, his father, Hecatomnus son of Hyssaldomus, would certainly also be present. Text A reveals that a statue of a certain Aba, daughter of Hyssaldomus, must also have stood on the monument. Since it is hard to explain the presence of an aunt on the monument, a previously unknown historical fact can now be deduced from the connection between the two stones. It was known that the family practised brother-sister marriage: Mausolus, the eldest of the children of Hecatomnus, married his sister Artemisia, while Idrieus married another sister, Ada: it now seems likely that their father Hecatomnus had also married his own sister, like him a child of Hyssaldomus. Aba is therefore present on the monument as the mother of Idrieus.

A notable feature of the epigram from Iasos is the use of the term 'king' (*basileis*) to refer to the satraps, which was until now attested only in literary texts, only one of which is contemporary: a lost Attic comedy mentioned 'the son of the king of the Carians' (Epig. fr. 6 K.-A.). In contrast to 'satrap', a foreign term that evokes subordination to the despotic power of the king of Persia and the obligation to render tribute, *basileus* calls to mind the Greek tradition and lends itself to a definition of the Hecatomnids' power as benevolent and with legitimate roots within the Carian ethnic community, of which Iasos was member in the Hecatomnid period (Debord – Varinlioğlu 2001, nr. 90).

The Hecatomnids were among the first people in the Greek cultural area to be represented frequently in portraits in a number of places, and not only in the cities subject to their power as satraps, but also outside Asia Minor: the Milesians, in particular, dedicated portraits of Idrieus and Ada at Delphi (*FD* III.4, 176; cf. Löhr 2000, nr. 134). Like the large monument at Iasos, the two statues erected at Caunos of Hecatomnus and of Mausolus on twin bases appear to underline the continuity between the different generations (*I.Kaunos* 47-8; Hecatomnus also had a statue at Mylasa: *I.Mylasa* 2,5-6 = Rhodes – Osborne 2003, 56,21-2). Statues of Mausolus and Artemisia were erected at Erythrae (*I.Erythrai* 8 = Rhodes – Osborne 2003, 56), and a group has recently been discovered at Heraclea by Latmos, attested by a fragment of a base for two statues of Hecatomnids (Peschlow 2005, 8-9 Pl. 98). The statues noted so far are known only epigraphically, but the famous statues of the Mausoleum of Halicarnassus – in particular the ones known by the quite arbitrary name of Mausolus and Artemisia on display at the British Museum – give us a striking impression of the appearance of the satraps of Caria (Waywell 1978). Idrieus and Ada are also represented at Zeus's side in a small relief from Tegea (Waywell 1993 and Löhr 2000, nr. 131).

(Massimo Nafissi)

2. Exedra dedicated to Apollo *stephanephoros* by Phormion son of Exegestos

(Inv. 3281; Pl. XIV-XV)

The two blocks with the dedication by Phormion are the terminating elements of a monument in the form of an exedra. The term exedra is conventionally applied to structures with a plan of semicircular or Π-shaped form, located in public spaces, that could support statues and were equipped with a bench along the inner side; the open side was in fact the front of the monument.

The symmetrical blocks are of slightly different sizes: inv. 3281' (inscription A) is of length 1.28 m, width 0.84 m, height 0.71 m; inv. 3281'' (inscription B) of length 1.22 m, width 0.82 m, height 0.705 m. Their curvature permits a reconstruction as a semicircular exedra of generous dimensions: it would have had an internal diameter of around 3 m and a width at the front of around 4.5 m; the height is 0.71 m. It would originally have been composed of five or six elements, including the two terminal antae that have survived, and would have stood on a platform consisting of at least one step. The antae are highlighted on the outer side by two elegant tapering pilasters, which have also prompted the upper and lower cornices to project further than the rest of the perimeter. The cornices are for the most part preserved. On the inner side, a roughly worked surface (*anathyrosis*) shows where blocks rested that will have formed the seat.

Lifesize bronze statues of the dedicator and his father were positioned to correspond with the antae: on the upper surface there are sockets into which the statues' feet slotted, 0.265-0.270 m long. At the ends of the semicircle, two dedicatory inscriptions were carved on the dado, at the left and right of the concave side of the exedra (inscriptions A and B respectively). The second inscription is completed by the signature of the sculptor. The arrangement of the statues, and the dedication to Apollo, suggest the possibility that the centre of the semicircular pedestal may have borne a image of this deity. And, if that is so, Phormion and his father would have entered into a close but respectful relationship with the god through this visually suggestive arrangement.

The monument can be dated a little after the mid-third century BC (see the historical commentary).

(*Nicolò Masturzo*)

Editions: *I.Iasos* 224 (A). Reinach 1893, 186 nr. 30; *I.Iasos* 225 (B).

A.

Φορμίῳν Ἐξηγέστου *vacat*
στεφανηφορήσας Ἀπόλλωνι *vacat*

'Phormion son of Exegestos, who held the office of *stephanephoros*, to Apollo.'

Letter-height: 1.5-1.7 cm. Line-spacing: 1 cm.

B.

Φορμίῳν Ἐξηγέστου ἀνέθηκεν
τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς Ἀπόλλωνι
στεφανηφόρῳ *vacat*
vacat

Ἡράκλειτος Θόαντος Ἰασεὺς ἐποίησε

'Phormion son of Exegestos dedicated his father's portrait to Apollo *stephanephoros*. The Iasian Herakleitos son of Thoas created it.'

ll. 1-3: Letter-height 2 cm; line-spacing 1 cm. l. 4: Letter-height 1.7 cm.

The *stephanephoros* was the eponym at Iasos, that is, years were identified in the city by the name of the person who held the office of *stephanephoros* each year. The term *stephanephoros* refers to the honour of wearing a crown (*stephane*), which was the special mark of the eponymous office. In some cases the eponymous *stephanephoria* was linked to a divinity, but the exact nature of this association is not clear. At Iasos the office was connected to Artemis (*I.Iasos* 248, 4-7, cf. 92, 5-9), and Artemis Astias was in fact the most important divinity of the city (Angiolillo 2004, 161-82). However, it is not certain that the *stephanephoros* was the priest of Artemis Astias. One piece of evidence in particular would tend to rule this out: the same citizen boasts

of having been both *stephanephoros* and priest of Artemis Astias (*I.Iasos* 92).

The *stephanephoria* was an office that brought enormous honour and a heavy financial burden. It was on account of the latter that, between the third and second centuries BC, it was often assigned to Apollo, whose temple treasury could in that case be drawn on for the necessary expenses: *stephanephoros* is thus not a divine epiclesis in this text (cf. e.g. *I.Iasos* 36; 39; 160; 163; 164; further documentation in Crowther 1990, 143-151; analogous cases of ‘divine’ eponyms are well known from many cities in the Hellenistic and Roman world). The text reveals that Phormion had the exedra erected after he held office, at a time when Apollo was the incumbent in the *stephanephoria*. An inscription that can be dated a little after the mid-third century BC provides the essential clue for the dating of the monument, as it attests that the god was *stephanephoros* at least four times after Phormion (Maddoli 2007, nr. 22, 1-2). From what we know at present, it appears that this was the first

time that Iasos was for an extended period unable to find a citizen prepared to take up the burden of the *stephanephoria*’s financial obligations; with his dedication, Phormion perhaps aimed to underline his own generous commitment to civic values. To this end, he would have proudly erected a monument to his own family in the form of an exedra, which was often used for family groups (v. von Thüngen 1994; cf. Löhr 2000, 179-80).

The city sanctuary of Apollo, from which this monument very probably derives, has not been securely identified (for a suggested location see Berti 2005-6 / 2006-7, 135-51), although the temple of Apollo is attested epigraphically, in that numerous civic decrees known to us were engraved on it (Maddoli 2007, 242-3, cf. here nr. 3C, 8-9 and Pl. XVI).

The Iasian sculptor Herakleitos son of Thoas is known only from this signature, but, even so, this is an interesting document for the local artistic culture in the Hellenistic era.

(Roberta Fabiani)

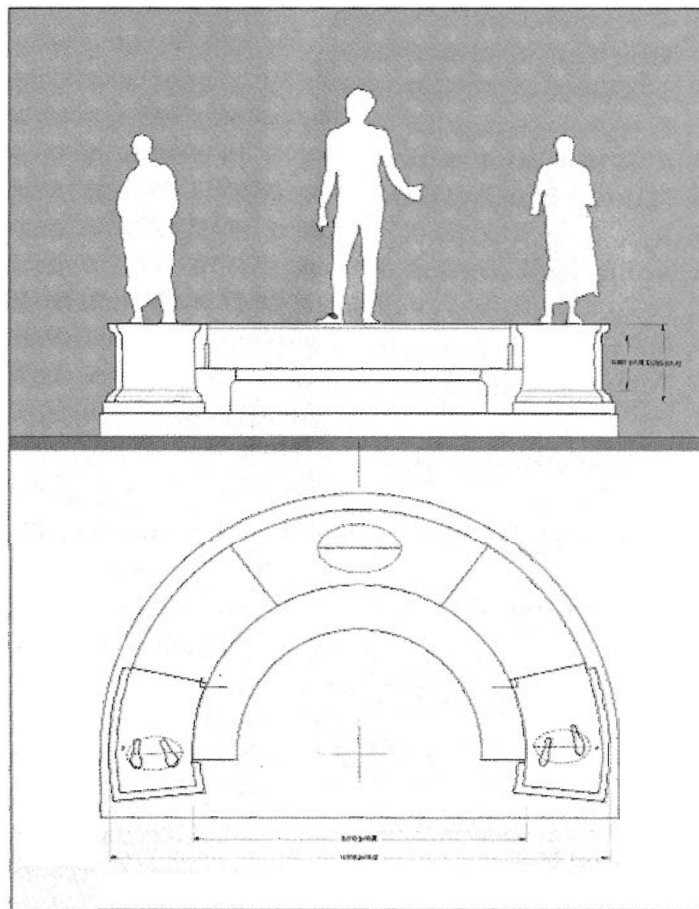

Fig. 8 – Reconstruction of exedra of Phormion (drawing by Nicolò Masturzo)

3. Honorary decrees for foreigners inscribed on the walls of the *Apollonion*

(Inv. 3092; Pl. XVII)

The limestone block (length 0.833 m; height 0.552 m; maximum preserved thickness 0.25 m) was positioned at the corner of a masonry structure and preserves four decrees of Iasos, three on the front (A, B, C) and one on the right face (D). On the top there are two holes for dowels and the remains of a slot for a clamp, elements that were used to fix the block to the masonry structure in which it was inserted. The right corner is lost for the entire height of the stone. At the front, the surface of the stone is seriously eroded, and the right side is preserved only in a very incomplete way.

Editions: Hicks 1888, 340-1 nr. 2, *I.Iasos* 54 (A); Hicks 1888, 340-1 nr. 3, *I.Iasos* 47 (B); Hicks 1888, 340-1 nr. 4, *I.Iasos* 42 (C); *I.Iasos* 60, cf. Habicht 1999, 24-25 (= *SEG* 49,1428) (D).

End of 4th - beginning of 3rd century BC.

A.

Μηνὸς Ἀφροδισιῶνος· ἐπὶ στεφανηφόρου
Ἀπολλοφάνευσ τοῦ Ἀπολλᾶ· ἕκτη ἰστα-
μένου·
Ξένων Ἀφθονήτου ἐπεστάται, Πανταλέων
4 Κλεανδρίδα εἶπεν· ἐπειδὴ Θεουκλῆς Θερ-
σί[[τ]]ου
Μελίβοιεύς καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐστὶν περὶ
τὴν
πόλιν τὴν Ἰασέων καὶ τοῖς ἀφικνουμένοις
τῶν πολιτῶν εἰς Μελίβοιαν προθύμως
ὑπερ-
8 ρετῆι, δεδόχθαι τῶι δήμωι· Θεουκλῆν Θερ-
σίου
εἶναι πρόξενον Ἰασέων· δεδόσθαι δὲ
αὐτῶι
καὶ ἀτέλειαν ὣν ἡ πόλις κυρία ἐστὶν καὶ
ἔσπλουν καὶ
ἔκπλουν καὶ ἐν πολέμωι καὶ ἐν εἰρήνῃ
ἀσυλεῖ καὶ
12 ἀσπονδεῖ· εἶναι δὲ αὐτῶι καὶ προεδρίην
ἐ<ν> τοῖς ἀγῶσιν· ἀνα-
γράψαι δὲ αὐτὸν καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους
προξένους.

l. 4: comparison with l. 8 demonstrates that *tau* has been erased intentionally.

‘In the month of Aphrodision of the year in which Apollophanes son of Apollas was *stephanephoros*, on the sixth day; Xenon son of Aphthonetos presided (over the assembly), Pantaleon son of Kleandridas said: since Theukles son of Thersios of Meliboia is a person of excellence and good deeds towards the city of the Iasians and he diligently assists the citizens who come to Meliboia, let it therefore be resolved that Theukles son of Thersios be *proxenos* of the Iasians; that he be granted exemption from the taxes under the authority of the city and the right of entry and exit from the port in peace and in war, free from reprisal and also in the absence of a truce; that he also have the front seat at the games; that his name be inscribed like those of the other *proxenoi*.’

Letter-height 1.1-1.2 cm; *omicron* 0.9 cm. Line-space 0.5-0.6 cm.

B.

Ἐπὶ στεφανηφόρου Ἱεροκλέους τοῦ
Βρυάξιος, μηνὸς Ἀφροδισιῶνος ἕκτη
ἰσταμένου· Ἀρχέλοχος Συμμάχου ἐπεσ-
τάται· ἔδοξεν τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμωι·
πρυτάνεων γνώμη· Μελησίαι Στρομβίχου
δεδόσθαι πολιτείαν αὐτῶι τε καὶ
ἐγγόνοις, καὶ κατατάξαι αὐτὸν εἰς φυλὴν
καὶ πατριήν· ἀναγράψαι δὲ
τὸ ψήφισμα τοὺς νεωποίας. *vacat*
vacat

‘In the year in which Hierokles son of Bryaxis was *stephanephoros*, on the sixth day of the month of Aphrodision; Archelochos son of Symmachos presided (over the assembly); the council and the people decreed: proposal of the *prytaneis*; may the citizenship be granted to Melesias son of Strombichos, for both him and his descendants, and may he be enrolled in a tribe and in a *patria*; the *neopoiai* are to inscribe the decree.’

Letter-height around 1.2 cm (*omicron* 1 cm); line- 0.7-0.8 cm. C.

C.

Μηνὸς Ἀδωνιῶνος· ἐπὶ στεφανηφόρου Ἀνδρονικίδου τοῦ Ἰσοδίκου, γραμματέως δὲ Κλεανδρίδα τοῦ Κλεάνδρου· ἔκτη ἰσταμένου· Φορμίων Μελάνθου ἔπεσάται· ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Δημείας Ἀριστέως εἶπεν· ἐπειδὴ Γλαῦκος καὶ

4 Ἀριστόνικος Θεοπρόπου Ἀθηναῖοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ εἰσιν περὶ τὴν πόλιν τὴν Ἰασέων

καὶ προθύμως ὑπηρετοῦσιν τοῖς ἐντυγχάνουσιν Ἰασέων, εἶναι αὐτοὺς καὶ ἐγγόνους προξένους καὶ εὐεργέτας Ἰασέων· δεδόσθαι δὲ αὐτοῖς πολιτείαν καὶ ἀτέλειαν καὶ προεδρίην ἐν τοῖς ἀγῶσιν καὶ ἔσπλουν καὶ ἔκπλουν καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ

8 ἐμ πολέμῳ ἀσυλῆ καὶ ἀσπονδεῖ· τὸ δὲ ψήφισμα ἀναγράψαι τοὺς νεωποίας εἰς τὸ Ἀπολλώνιον. *vacat*

vacat

‘In the month of Adonion of the year in which Andronikides son of Isodikos was *stephanephoros* and Kleandridas son of Kleandros was secretary, on the sixth day; Phormion son of Melanthos presided (over the assembly); the council and the people deliberated; Demeas son of Aristeus said: since Glaukos and Aristonikos sons of Theopropos of Athens are persons of excellence and good deeds towards the city of the Iasians and diligently assist any Iasian who comes to them, may they be *proxenoi* and benefactors of the Iasians; may they also be granted the citizenship and exemption from taxes and a seat in the first row at the games and the right of entry and exit from the port in peace and in war, free from reprisals and also in the absence of any truce; the *neopoiai* are to inscribe the decree on the *Apollonion*.’

Letter-height 0.8-1 cm; line-spacing 0.5-0.6 cm.

D.

[Ἐ]πὶ στεφανη[φόρου Ἀνδρονικίδου]
 [τ]οῦ Ἰσοδίκου· μ[ηνὸς Ἀδωνιῶνος]
 [ἔ]κτη ἰσταμ[ένου· Κλεανδρίδας]
 4 [Κλ]εάνδρου ἐ[γ]ραμματέω[ν, Φορμίων]
 [Με]λάνθου ἐπ[ε]σάται· ἔδοξεν τῇ
 [βου]λῇ καὶ τῷ [δήμῳ· πρυτάνεω]ν
 [γ]νώμη· ἐπειδ[ὴ - - - - -]

8 [Μ]ακεδῶν ἐξ Α[- - - ἀνήρ καλὸς]
 [κἀ]γαθὸς ἔστιν [περὶ τὴν πόλιν τὴν]
 [Ἰα]σέων καὶ πρ[ο]θύμως ὑπηρετεῖ τοῖς
 [ἀεὶ ἀ]φικνουμέ[νοις Ἰασέων, ἐπινηῆσθαι]
 12 [αὐτ]ὸν ὑπὸ το[ῦ δήμου τοῦ Ἰασέων]
 [καὶ εἶ]γαί αὐτ[ὸν καὶ ἐγγόνους προξένους]
 [καὶ εὐ]εργέτ[ας τῆς πόλεως τῆς Ἰασέων]·
 [δεδόςθ]αι [δὲ αὐτῷ καὶ πολιτείαν καὶ]
 16 [προεδρί]ην ἐν [τοῖς ἀγῶσιν καὶ ἔσπλουν]
 [καὶ ἔκπ]λουν κ[αὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν]
 [πολέ]μῳ ἀσυ[λῆ καὶ ἀσπονδεῖ]·
 [ἀνα]γράψαι δ[ὲ τὸ ψήφισμα τοῦς]
 20 [νεωποί]ας εἰς τ[ὸ Ἀπολλώνιον].

‘In the year in which Andronikides son of Isodikos was *stephanephoros*, on the sixth day of the month of Adonion: Kleandridas son of Kleandros was secretary: Phormion son of Melanthos presided (over the assembly): the council and the people deliberated: proposal of the *prytaneis*: Since - - - son of - - - a Macedonian from A- - - is a person of excellence and good deeds towards the city of the Iasians and he diligently assists all the citizens who ever come there, may he be praised by the people of the Iasians, may he and his descendants be *proxenoi* and benefactors of the city of the Iasians; may he also be granted the citizenship, the first row at the games, the right of entry and exit from the port in peace and in war, free from reprisal and also in the absence of any truce; the *neopoiai* are to inscribe the decree on the *Apollonion*.’

Letter-height 1.3 cm; *omicron* 0.8 cm; line-spacing *ca.* 0.5 cm.

Honorary decrees like the texts presented here are the medium through which the Greek cities attested their gratitude towards individuals who had done them good services in a wide range of ways, whether they were foreigners, as in this case, or citizens (for the evolution of these documents see VI; Fabiani, in progress).

These decrees are a precious source of information. From the prescript (the first section, which includes the date of the text, given by eponymous magistrate – on whom see nr. 2 –, month and day), it can be deduced that the civic assembly met on the sixth day of every month.

The meetings were minuted by the secretary of the council (*boule*) and they were chaired by an *epistates* ('presider'), who was a member of the college of *prytaneis*, one of the most important civic magistracies. A proposal for a decree could be made either on the initiative of individuals, whose name is then recorded (A, C) – and who were certainly members of the *boule* – or on that of the *prytaneis* themselves (B, D) or of other civic officials; after the mid-third century BC, for any proposal to reach the assembly, whether proposed on the initiative of private citizens or of magistrates, it first had to be approved by the *prytaneis*, who then submitted it to the council (Fabiani, forthcoming). The prescript is generally followed by the reasons for the honours (B is an exception in this), which in the examples presented here seem to have been specific actions to assist Iasians who had come to the city of the honorand. Straight after this comes the section containing the actual decisions. The assembly could consider various different marks of recognition, the most common of which were

the title of benefactor, of *proxenos* (a title given by a city to a foreigner who acted as a diplomatic representative in his own homeland for citizens of the place that granted him this title: in A, Theukles is the *proxenos* of Iasos in his city, Meliboia), the grant of citizenship (here this is explicitly linked to enrolment in the subdivisions of the citizenry, which at Iasos are the *phyle* ('tribe') and *patria* ('clan'), the privilege of enjoying a seat in the front row at the games in Iasos, and then two privileges of great practical value, especially for traders: exemption from taxes under the authority of Iasos and the right of entry and exit from the port with a guarantee of protection and immunity from any kind of aggression and in any circumstances, for both the honorand and his goods.

On the locations where decrees were displayed at Iasos (in this case a temple, the *Apollonion*: cf. nr. 2), and also on the officials called *neopoiai*, see I.

(Roberta Fabiani)

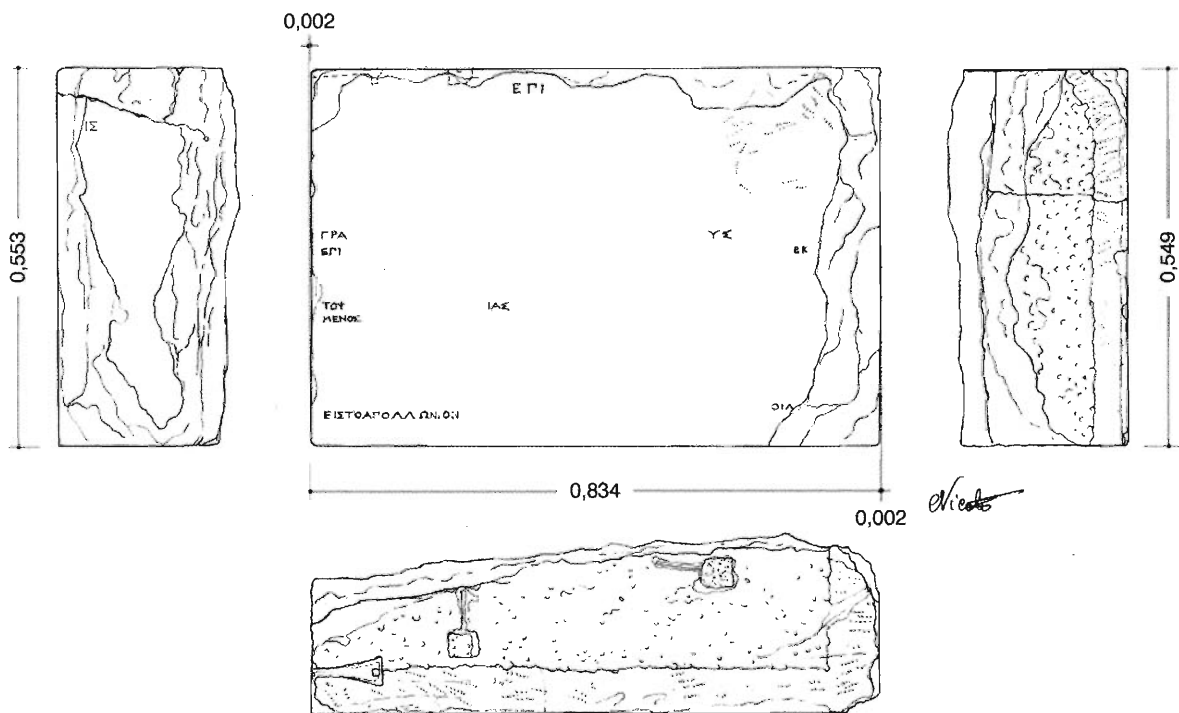

Fig. 9 – Right, front, left and top faces of the inscribed block (drawing by Nicolò Masturzo)

4. Statue base with inscription honouring the athlete T. Flavius Metrobios and agonistic graffiti

(Inv. 3273; Pl. XVIII-XIX)

The base of greyish limestone (length 0.72 m, width 1.365 m, height 0.77 m) has on the short side the main inscription (A) for the athlete T. Flavius Metrobios, while the other inscriptions (B-E) are graffiti carved on the mouldings.

Editions: Robert 1969, 1483 n. 1; Habicht 1998, 311-6 (= *SEG* 48, 1333; *BE* 1999, 486; *AE* 1998, 1369) (A). Unpublished (B-E).

A.

Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ γ[ε]-
[ρ]ουσία ἐτείμησαν Ἰάσιον Φλάουιον
[Δ]ημητρίου υἱὸν Κυρῶ Μητρόβιον
4 [ν]ικῆ[σα]ντα ἀνδρῶν δόλιχον τὰ ἐν
Ῥώμῃ Καπετώλεια πρῶτον ἀνθρώ-
πων [[erasure to the end of line]]
[[erasure to the end of line]]
8 [[erasure]] καὶ τὴν περίοδον
νικήσαντα πρῶτον Ἰασέων καὶ τὴν ἐξ
Ἄργους ἀσπίδα καὶ τὰ κοινὰ τῆς Ἀσίας
πάντα καὶ τοὺς ἄλλους ἀγῶνας πάν-
τας *vac.* ἀρετῆς ἕνεκα καὶ ἀνδρείας
vacat (cm 6)

'The council and the people and the senate honoured for his manly excellence Titus Flavius Metrobios, son of Demetrios, of the tribe Quirina, first ever victor in the long distance run in the adult category at the Capitoline Games in Rome, [-----] and first among the Iasians to have achieved victory in all the games of the Circuit of Great Games, and winner of the Shield of Argos, and victor in all the provincial games of Asia, and in all the other games.'

Inscription carved on the front of the monument. Letter-height: 2.1-2.7 cm. Line-spacing: 0.7 cm.

B.

νίκη Ἀ[ί]νέου (?) τοῦ Εὐπολέμου

'Victory of Aeneas son of Eupolemos'.

Lightly carved inscription on the cyma reversa of the lower moulding, on the rear face of the monument. Letter-height: 2.5-3 cm. νίκη is written in smaller letters.

C.

νίκη[η - - -]
'Victory [- - -]'.

Graffito on the left part of the crowning fascia at the rear. Letter-height: 2.3-2.4 cm.

D.

[ν]ίκη Σώσου
'Victory of Sosos'.

Deeper graffito on the plain ovolo of the upper cornice on the left face of the monument. Letter-height 1.7-2.4 cm.

E.

Πρωτογ[]

Deeper graffito on the plain ovolo of the upper cornice on the left face of the monument. Letter-height 3 cm.

(*Massimo Nafissi*)

The pedestal could have been created specifically for the monument in honour of Metrobios, but the different orientation of the inscription and the statues may be a sign that an existing base was re-used. It was designed for two frontal male statues, side-by-side, facing towards the long side, but no dedicatory inscription survives on that side. These statues were life-size and executed in bronze, as can be deduced from the traces of the mountings for the feet. The profile of the mouldings on the base, which tend toward a certain schematic character in their curves, could suggest a late Hellenistic date (2nd-1st century BC) for the base's first statue group.

When the people of Iasos decided to dedicate a monument to their fellow citizen, T. Flavius Metrobios, after his resounding athletic victories, they may therefore have re-used the pedestal, removing the two older bronze statues. It could be in this second phase of use of the base that the lower mouldings on the long sides were removed. A statue of the athlete, presumably facing the front (i.e. the inscribed face), would have now been

erected on a block added on top that is now lost. This re-use could have been prompted by lack of resources: it is possible that the metal of the original bronze statues was also recycled to create the new work, or to cover the costs. The monument was dedicated to Metrobios shortly after AD 89, the year of his victory at Olympia

(Nicolò Masturzo)

The Iasian athlete Titus Flavius Metrobios is known from four inscriptions. His victories, here commemorated in summary form, are listed in

two dedications by Metrobios himself that were transcribed at Iasos in the 18th and 19th centuries and are now lost, one to Olympian Zeus (*I.Iasos* 107) and the other to Herakles the Protector (Prophylax) of the city (*I.Iasos* 108). The other two inscriptions, both included in this volume (the present one and nr. 1B), in contrast, are public dedications.

Even in the Roman period, victories in the great contests were still grounds for generous honours to the victors by their communities, as had been the case in the archaic and classical eras; the most

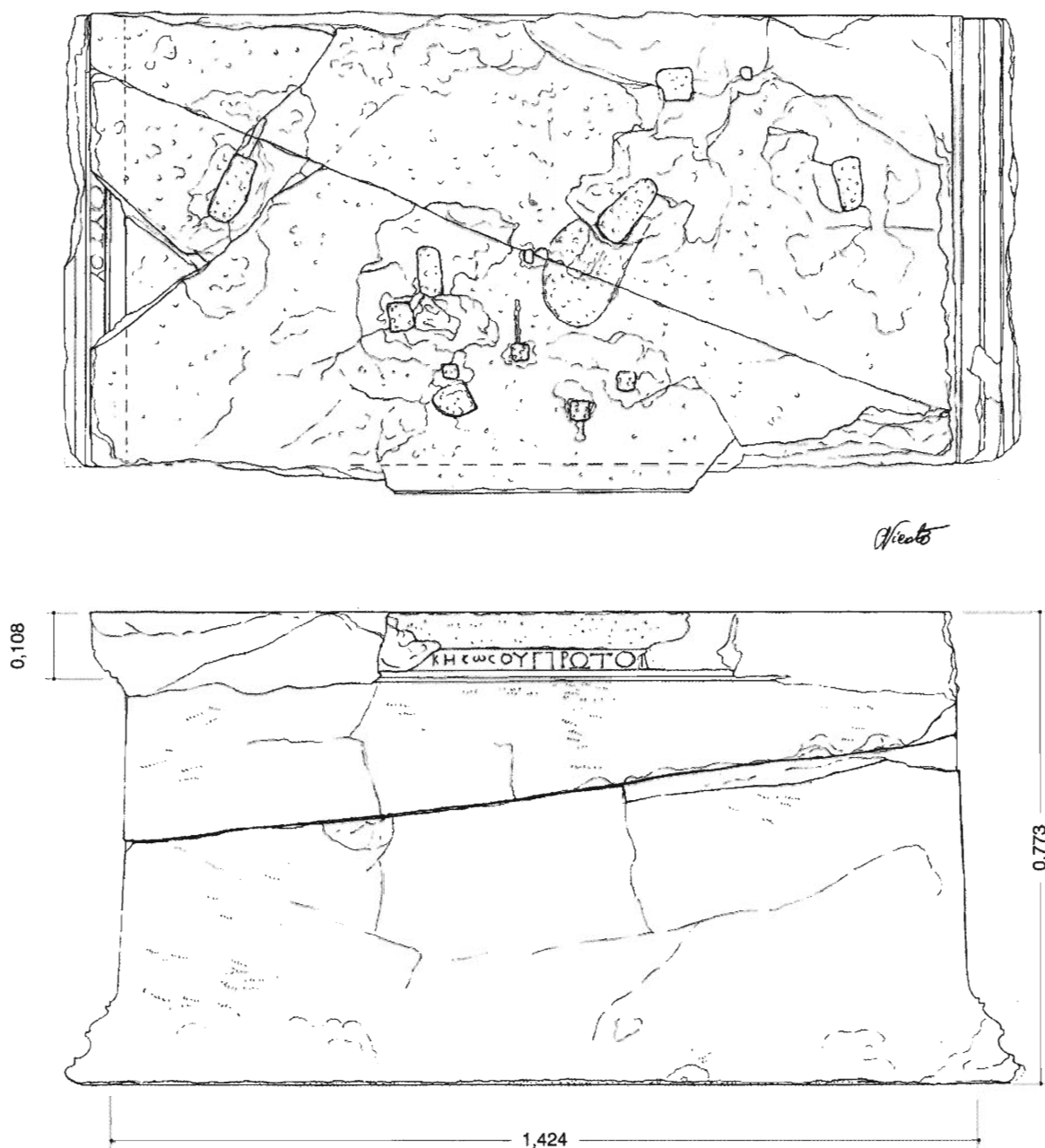

Fig. 10 – Upper surface with the sockets for mounting the statues and long side of the base (drawing by Nicolò Masturzo)

successful victors were often honoured with statues erected at public expense, in the sanctuaries where the festivals were celebrated, or – as is the case here – in their own cities. The statue for Metrobios (identified here simply by stating his name, a frequent way of identifying the person represented on a statue: cf. nr. 8, 9) was set up by decision of the traditional civic governing bodies (council and popular assembly) and of the *gerousia* (‘council of elders’). The *gerousia* is well documented at Iasos from at least the Augustan period (*I.Iasos* 90); it was associated with the gymnasium and was active in many spheres of public life.

This inscription first commemorates the victory won by Metrobios at Rome in the long-distance running event (*ca.* 4 km) at the games for Capitoline Jupiter in AD 86, the first ever meeting of this festival (‘first of mankind’, ll. 5-6). This success brought the athlete the coveted status of Roman citizen, as is clearly indicated by the typical onomastic formula with *praenomen* (the old, traditional personal name: Titus), gentilician name (the hereditary family name: Flavius), patronymic, voting tribe (the division of the citizenry through which political participation was organised) and *cognomen* (a second personal name that came into use from the 2nd century BC onwards, in a case like this typically the name borne before becoming a citizen: Metrobios). The *praenomen*, gentilician name and tribe are all the same as those of the emperor Domitian (AD 81-96), whose name has been erased in ll. 6-8, part of the *damnatio memoriae* he suffered after his death. Domitian will have been mentioned in the text either as the person granting citizenship, or as the main figure in the coronation ceremony for the victorious

athlete. Metrobios was also the first of his fellow citizens to be victorious in all the major panhellenic festivals that formed the ‘circuit’ (*periodos*): at this period that included the ancient games at Olympia, Delphi, Nemea and Corinth, but now also those for Apollo at Actium, established to celebrate Octavian’s victory over Marc Antony in 31 BC, and, from their foundation, the Capitoline Games. The victory in the Olympic Games was won in the 217th Olympiad (*I.Iasos* 107): this is the basis of the dating of the monument. The fact that he was the first of his fellow citizens to have achieved this feat made Metrobios worthy of the highest honours. The Shield of Argos was an important competition that took place at Argos in the context of the festival for Hera: the name derives from the prize at stake, which was a shield (in Greek *aspis*). Metrobios achieved victories in the provincial games of Asia (*koinà tês Asias*), games that were linked to the imperial cult and held in the principal cities of the province, at Ephesus, Pergamum, Smyrna, Sardis and, as recorded in a single text concerning Metrobios himself, also Miletus (cf. *I.Iasos* 108 and Moretti 1954, 278 f.).

The monument discussed here was almost certainly erected in one of the city’s gymnasia, as is suggested by the many graffiti scratched on it – perhaps on account of Metrobios’ athletic excellence – hailing the victory of youths in the games held in the city (B-D) [cf. nr. 7]. The fourth graffito (E), consists only of a personal name, most likely Protogenes; this is a less common type, but one that is found together with *nike* inscriptions.

(Massimo Nafissi)

5. Architrave of the *stoa* of the *presbyteroi* offered by the gymnasiarch Sopatros son of Epikrates

(Inv. 3241, 3243-7, 3250-1; Pl. XX-XXI)

Eight blocks of an architrave of Doric type are incised on the front with the dedication by the gymnasiarch Sopatros: only one architrave is intact (inv. 3241), another can be reconstructed completely from two adjoining fragments (inv. 3244 and 3246) and a third can only be partly reconstructed from two fragments (inv. 3247 and 3250). Like most of the blocks from Iasos preserved in the Museum in Istanbul, these too were re-used in more recent structures from the late antique or mediaeval period. This is reflected in their largely fragmentary condition and the fact that projecting decorative features have been intentionally chiselled away, as has happened to the crowning taenia and the regulae corresponding to the triglyphs of the upper frieze.

It was possible to reconstruct the various fragments in their original position on the basis of the epigraphic text and the architectural details. The architrave originally consisted of seven elements:

1. inv. 3243: (| ν Σώπατρο|) max. length 1.509, max. width 0.364, height 0.402 m;
2. (a) inv. 3247 (|ράτου γ|) max. length 1.052, max. width 0.363, height 0.412 m; (b) inv. 3250 (|υμνασια|) max. length 1.272, max. width 0.327, height 0.406 m;
3. inv. 3245 (|των τε νέ|) max. length 1.257, width 0.406, height 0.404 m;
4. not extant;
5. (a) inv. 3244 (|ρων την σ|) max. length 1.172, width 0.393, height 0.405 m; (b) inv. 3246 (|τοαν τω|) max. length 1.150, max. width 0.370, height 0.405 m;
6. inv. 3241: (|ι δήμωι και τοι . .|) length 2.304, width 0.437, height 0.403 m;
7. inv. 3251 (|πρεσβυτέ|) max. length 1.287, max. width 0.348, height 0.402 m.

The architrave must therefore have been part of a rectilinear portico with six columns (*stoa*) erected in one of the city's gymnasia. The length of the architraves is revealed exactly by the only element that is still intact (inv. 3241); the height is on average 0.405 m; the width of the blocks is very irregular, with a maximum of 0.44 m, while the

width at the soffit is more regular, with an average of 0.320 m, where the point of contact can be seen with can be seen for an element to the rear that has not been preserved.

The first block to the left would have been inserted into stonework, which is a sign that this was a portico with a front façade that was enclosed at both ends, perhaps to allow the creation of two internal exedrae facing each other. The colonnade would have been realised with seven intercolumniations, with an interaxial distance of 2.304 m, amounting to a total length of around 15.50 m between the antae. The height of the six columns can be reconstructed hypothetically as around 4.50 m, and their diameter could have been approximately 0.65-0.70 m.

The monument can be dated to about 170 BC because we have other knowledge of its dedicator. In the 2nd century BC, free-standing *stoai* might also be built, but a gradual tendency was already underway to integrate and coordinate the architecture of different buildings, and it was especially colonnaded porticoes that were used to unify and organise the disparate elements into a meaningfully articulated ensemble.

(Nicolò Masturzo)

Editions: Reinach 1893, 187 nr. 32; *Iasos* 250.

Σώπατρο[ς Ἐπικ] |ράτου γυμνασια[
|ρχήσας] των τε νέ[[ων και των πρεσβυτέ]]
ρων την στοαν τω[ι δήμωι και τοι[ς
π]]ρεσβυτέ[ροις]

‘Sopatros son of Epikrates, when he was gymnasiarch of the young men and of the adults, (had) this portico (constructed) for the people and for the adults’

Letter-height 7.5-8.5 cm. On the first block *vacat* at left 23 cm.

Sopatros son of Epikrates is the first major benefactor known to us in the city's history. His activity is securely dated to around 170 BC thanks to two texts that formed part of a series recording annually the donations made for the theatre and the theatrical spectacles (*I.Iasos* 170 and 206: for the date see Crowther 1990, 146; cf. Maddoli 2007, 354, 360 and P. Fröhlich, *BE* 2009, 455). He financed important work on the theatre (the supporting wall, part of the tiers of seating, and the stage platform: *I.Iasos* 249). He also occupied the most demanding and prestigious civic magistracies, namely the offices of *stephanephoros* (see nr. 2), gymnasiarch and agonothete, and it was as gymnasiarch that he offered this *stoa* to the *presbyteroi* ('adults', lit. 'older persons').

The office of gymnasiarch ('supervisor of the gymnasium') incurred large expenses and was

therefore held by citizens from the richest families (see VI); the documentation from Iasos shows that they could shoulder a variety of undertakings, like the donation of oil (see nr. 8), or financing building work in the gymnasium itself (see also *I.Iasos* 122, 255; Herrmann 1995, 98–9 [= *SEG* 45, 1520]; Akat 2009, 78).

At Iasos gymnasiarchs are known for the *presbyteroi* alone (*I.Iasos* 87) or the *neoi* alone ('young men', *I.Iasos* 122; 123) or for both these age-groups (like Sopatros in this inscription); another inscription mentions a 'gymnasiarch of the four gymnasia' (*I.Iasos* 84). This has led some to believe that at Iasos the four age-groups – boys (*paides*), ephebes (*epheboi*), young men, and adults – each had their own gymnasium; the phrase has also been explained by suggesting that the office was held for the different gymnasia in different

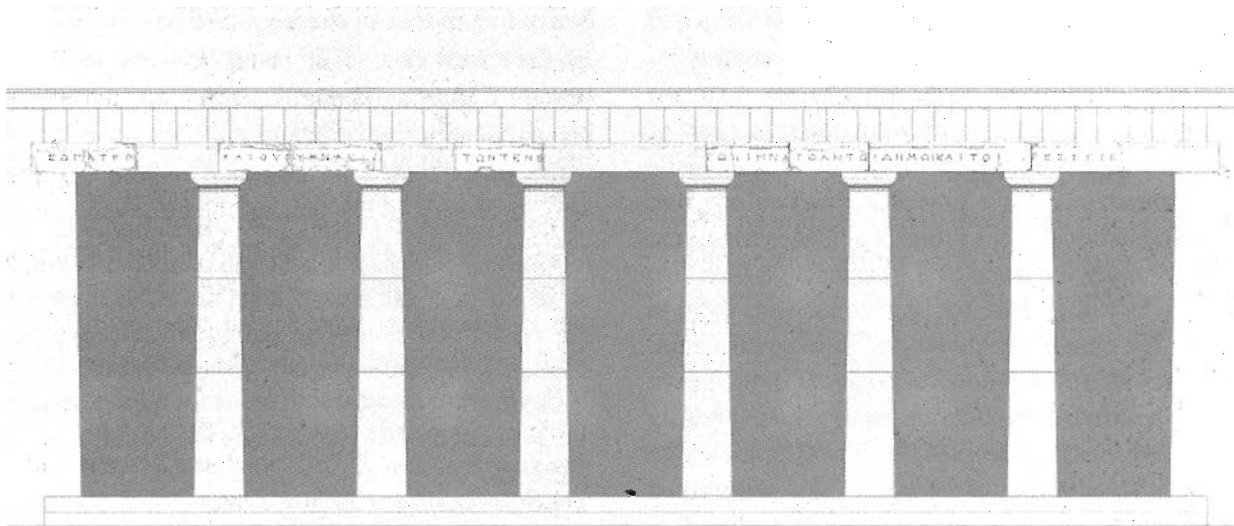

Fig. 11 – Reconstruction of the stoa (drawing by Nicolò Masturzo)

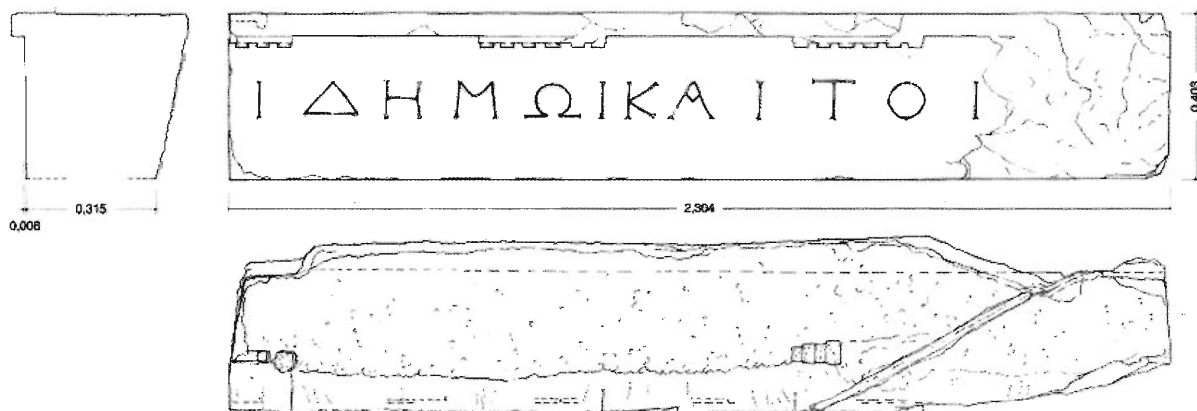

Fig. 12 – The sixth block, inv. 3241. Section, front and top (drawing by Nicolò Masturzo)

years (see the commentary of W. Blümel on *I.Iasos* 84). Neither of these two hypotheses seems well founded; in this particular case, a citizen probably took on the expenses of all the city's gymnasia in a single year. It has been proposed that the large building near the East Gate is a gymnasium, but overall it remains uncertain what exactly the four gymnasia were and where they were located.

The text has been restored in a new way, because the evidence provided by the physical supports and by their state of preservation had not been taken into account in the previous reconstruction of the inscription (*I.Iasos* 250); the block inv. 3251 must now be assigned a different position. It has now become clear that the *stoa* was intended only for the *presbyteroi*, and not also for the *neoi*. The *presbyteroi* were the users of the gymnasium in the next age-span above that of the *neoi*, who were 20 to 30 years old. This group formed associations known not only from Iasos but also at Chios, Samos, Ephesus, Metropolis in Ionia and Colophon and in a few other cities: in contrast to the civic support for boys, ephebes and *neoi*, the adults' gymnastic activities were not in fact part of the institutional responsibilities of the Hellenistic and Roman city. Iasos provides a particularly rich documentation for this group. Their activities were placed under the aegis of a gymnasiarch (see also *I.Iasos* 23); they had assets and managed them to cover the running expenses of their gymnasium, and they also issued honorary decrees in their own right, bestowing honours on those who especially deserved them, as seen in *I.Iasos* 93, which also records the number of people – 74 – who voted the honour.

We do not know if the *stoa* of Sopatros was a space for the *presbyteroi* within a gymnasium shared with other age-groups, or if instead it was part of a building used by them exclusively. At Metropolis in Ionia the headquarters of the association of the *presbyteroi* has recently been discovered: in the imperial period this consisted of baths and banqueting rooms, facing onto a porticoed courtyard (see Aybek 2009, 25-6, plan on p. 27). Also preserved in Istanbul is a decree of the *presbyteroi* of Iasos in honour of Kritios Hermophantou, who, among other things, had accepted the responsibility of being one of their *dioiketai* ('financial managers'). In it, the *presbyteroi* ordered the publication of the decree 'in the most visible place in the Antiocheion' (*I.Iasos* 93). This may either have been the name of their own headquarters, or of the gymnasium in which their *stoa* was located. The name is very likely derived from that of the king of Syria, Antiochus III the Great (active at Iasos between 197 and 189 BC). Various epigraphic texts document his benefactions to the city and the honours through which it expressed its gratitude to him (*I.Iasos* 4-5). It is very likely that the name given to the gymnasium was also an element in this exchange of benefactions and honours. A second gymnasium, the *Ptolemaieion*, was named after a different royal benefactor of the city: the Ptolemaic rulers of Egypt were in control of Iasos for a long time in the 3rd century BC (see *I.Iasos* 98, 36; cf. *I.Iasos* 2 and 3).

(Massimo Nafissi)

6.

Column with honorary decree for the *paidonomos* C. Iulius Capito

(Inv. 3187; Pl. XXII)

Lower, unfluted part of the shaft of a fluted column of white-greyish marble [max. h. (incl. base): 1.827 m; circumference at top 2.155 m, above the torus 2.195 m]. The torus (the convex element with which the base of an Ionic column terminates), was originally worked as a piece with this part of the shaft, but has been chiselled away; the beginnings of Ionic fluting can still be seen at the upper extremity. Exposure to pollution in the air of Istanbul has been causing some degradation to the surface of the stone, as can be seen from the progressive detachment of the surface crystals of the marble and in the loss of definition in the details

The text of inscription A was first published by A.E. Kontoleon in 1887, very likely using transcriptions made by some 'gentlemen' of Güllük (Paton 1887). Inscription B, which is written directly under the hederas at the lower right corner of inscription A was noted by W. Blümel in his commentary on I.Iasos 99. About 0.90 m below the hederas, remains of a second graffito (C) are visible. To the right of this are faint traces of more graffiti, including D. Above that group, yet more can be seen: the only one that is legible is a corona.

Editions: Kontoleon 1887, 216-7 nr. 9; Reinach 1893, 168-9 nr. 5; I.Iasos 99 (A). Unpublished (B-D).

A.

[Περὶ τῶν καλλίστων τειμῶν Γαί]ου
[Ἰουλίου Καπίτωνος π]αιδονόμου
ἔδοξ[εν τῷ δήμ]ῳ ἐν ἀρχαιρεσίαις·

- 4 ἐπεὶ Γάϊος Ἰούλιος Καπίτων παιδονομήσας
καὶ προνοήσας τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς
καὶ
παιδείας κατὰ τὸ κάλλιστον ἐπετέλεσεν,
καὶ ἀγῶνας διδοὺς αὐτοῖς καὶ ἄθλα
πάντα τε
8 φιλοτειμώτατα ἐποίησεν, ἢ ἐπέδωκεν τε καὶ
θεωρίας, ἢ ὅ τε δῆμος ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς
φιλοτει-
μῇ προεφώνησεν τειμηθῆναι αὐτὸν ταῖς
καλλίσταις τειμαῖς, ἀνατεθῆναι δὲ αὐτὸν
καὶ

- 12 εἰκόνα· ἢ δεδόχθαι τειμηθῆναι Γαίον
Ἰούλιον
Καπίωνα ταῖς καλλίσταις τειμαῖς·
ἀνατεθῆναι
δὲ αὐτοῦ καὶ εἰκόνα γραπτὴν ἐν ἀσπίδι
ἐπιχρύσῳ,
ἐν ᾧ ἂν βούληται ἱερῶ ἢ δημοσίῳ τόπῳ,
εφ' ἧς καὶ
16 ἐπιγραφῆναι· ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος τὴν
εἰκόνα >>>
Γαίου Ἰουλίου Καπίωνος παιδονομή-
σαντος κα-
τὰ τὸ κάλλιστον ἢ πάσης ἢ ἕνεκεν ἢ
ἀρετῆς.

hedera

hedera

‘[Decree] concerning the finest honours for the *paidonomos* Gaius Iulius Capito.

The people decreed in the electoral assembly. Since Gaius Iulius Capito has fulfilled his duties as *paidonomos* in the finest way and has taken care of the training and education of the boys, and has set up contests for them and prizes, and has provided for everything with liberal generosity, and, further, he has voluntarily offered the possibility of attendance at festivals; and since the people, in consideration of his munificence, have already acclaimed him, expressing their intention to honour him with the finest honours, and also to dedicate a portrait of him: Let it therefore be resolved that Gaius Iulius Capito be honoured with the finest honours, and also that a portrait of him painted on a gilded shield be dedicated in a sacred or public location of his choice, and that on the portrait the following be written, “The council and the people (dedicated) the portrait of Gaius Iulius Capito, who fulfilled his duties as *paidonomos* in the finest way, on account of all his excellence.” ’

Letter height 1-1.5 cm; line-spacing 0.6-1.2 cm
(between the first and second lines ca. 2.5 cm).

B.
 νίκη
 - - - -

‘Victory - - - -’.

Letter height 1.8 cm. The second line, with the winner’s name, is not legible.

C.
 α[- - -] [- - -]νίκου

Letter height 1.5 cm.

D.
 νίκη

‘Victory - - - -’.

Letter height 2 cm.

The *paidonomos* (literally ‘supervisor of the boys’) supervised all the activities of the instructors as well as the education of the *paides*, that is, boys from the age of 12/13 until they enter the *ephebeia* (aged 18/19). The decree, already approved by the council (l. 16), was voted by the popular assembly at the time of the elections (l. 3: cf. *SEG* 36, 982B; *SEG* 36, 983); Gaius Iulius Capito’s year of service ended at the same time that the other civic offices were re-assigned. It was decided to honour him ‘with the finest honours’ and with a portrait. The decision is presented as the result of a request already made by acclamation of the people, perhaps at one of the occasions in which the *paidonomos* won appreciation for his own contribution, which also had an economic element. The *paidonomos*, for instance, provided the prizes for the contests that accompanied and concluded – like a kind of exam – the boys’ educational activities (l. 7) and paid the *paidotribai* (‘trainers of the boys’; cf. *I.Iasos* 100 [Istanbul inv. 3226]).

The *kallistai timai* (the ‘finest honours’, ll. 1, 11 and 13, elsewhere recorded together with the more important ‘greatest honours’: *I.Iasos* 88, 6-7 and 248, 19 [Istanbul inv. 3161]) are most likely the routine honours, normally a crown and a public eulogy, granted to all magistrates who completed their responsibilities in a worthy manner. There are other inscriptions from Iasos that do not mention these honours but do record the proper completion of the activities of a *paidonomos*, with texts as brief as: ‘The *paidonomos* Bryon son of Apellas, according to the law’ (*I.Iasos* 101

[Istanbul inv. 3172], carved on a column similar to this one; cf. 103 [Istanbul inv. 3275], 100 and 102 [Istanbul inv. 3277], on different supports; a law that regulates the activities of the *paidonomoi* is recorded, for example, in Miletus, *Milet* I 3, 145, 54 and 80). Beyond the usual educational programme, Capito had offered the possibility of attending performances, perhaps by the instructors themselves, who in other cities were engaged for genuine contests [*I.Ephesos* 1101]), or perhaps by taking the *paides* to one of the more important games that were held in the neighbouring cities (where the *paidotribai* could have brought the young athletes to take part in the competition: Ziebarth 1914², 19-20). It was perhaps in consideration of these special services by the honorand that in this case the ‘finest honours’ were augmented by a portrait painted on a gilded shield (*imago clipeata*). A legend was to be inscribed on

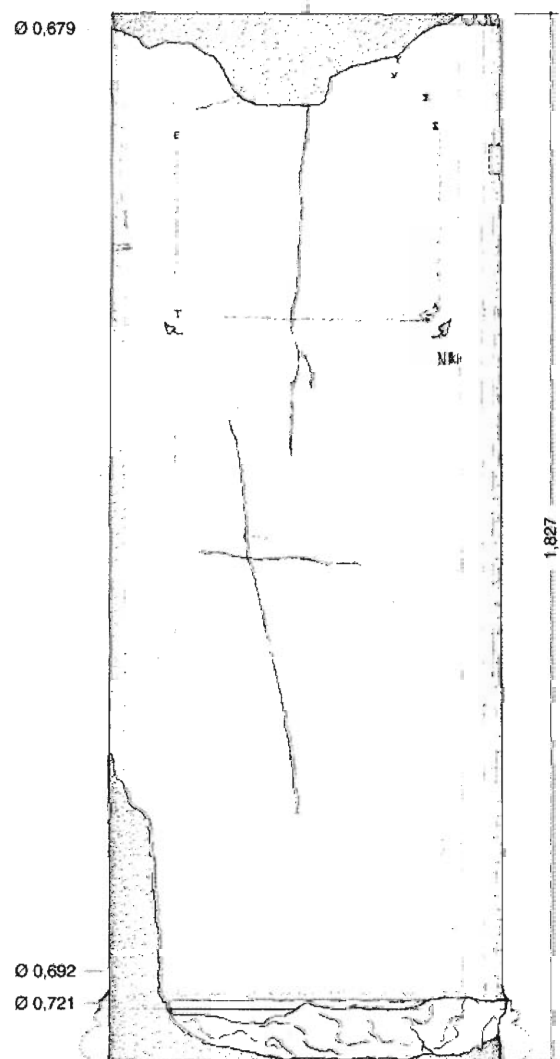

Fig. 13 – The column (drawing by Nicolò Masturzo)

the portrait, but the publication of the decree as a whole at public expense was not foreseen (ll. 16-18). It is likely that it was Capito himself who had it carved at his own expense on the column, probably in the gymnasium, as suggested by the graffiti carved below it celebrating victories (B-D, cf. nr. 7). In this way Capito would have been able to compete with – and out-do – his ‘colleagues’ who had left on other columns merely a simple notice of the proper discharge of their duties. We do not know where Capito chose to display his portrait (l. 15), now lost. He may have opted for the gymnasium. Another decree commands that the portrait of the ephebarch Melanion son of Theodoros be displayed in the *Ptolemaieion* gymnasium (*I.Iasos* 98, 35-7).

The dedication of a painted portrait is a common practice at Iasos (see also *I.Iasos* 85,4; 93,16-7 [Istanbul inv. 3185]; 119,3; 248,21); elsewhere it is normally associated with a higher honour that would belong instead to the category of the ‘greatest honours’, namely a statue in bronze and/or marble, or even in gold. Capito's family – it is very likely that at least one other member is known, namely C. Iulius of *I.Iasos* 278,20 (see also 279,10 and 280,27) – is probably of Italian origin, and is not necessarily linked to the Julian imperial house.

(Roberta Fabiani)